

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

XV. KÖTET

DIPTERA II.

2. FÜZET

CSUPASZLEGYEK —
LAPOSFEJŰ LEGYEK PSILIDAE —
PLATYSTOMATIDAE

(61 ábrával)

ÍRTA
DR. SOÓS ÁRPÁD

Fauna Hung. 143.

1980

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága” XV. kötetének 2. füzetéhez

(Dr. Szós Árpád: Csupaszlegyek — Laposfejű legyek — Psilidae — Platystomatidae
Fauna Hung. 143)

CSALÁDOK — ALNEMEK

Andromela LOEW 69

Calobata MEIGEN 18, 19

Calobarella MÜLL 21

Calobatinae 18

Carpolanchaea BEZZI 31

Cephala MEIGEN 68, 68

Ceroxys MACQUART 69, 82

Chamaepsila HENDL 3, 6

Chatalanchaea CZERNY 31, 35

Chrysomya FALLÉN 62

Chyliza FALLÉN 3, 17

Coelocophora CZERNY 23

Compsocheta CZERNY 22

Dasyopinae 31

Dasyus RONDANI 31, 32

Dasyops SCHNEIDER 31

Dasytonchaea ENDERLEIN 31

Doryctera MEIGEN 70

Eucromyia ZETTERSTEDT 31, 37

Eurognathomyia CZERNY 50

Euxesta LOEW 61, 65

Heromyia ROBINEAU-DESVOIDY 70

Herina ROBINEAU-DESVOIDY 69, 81

Hemilophala ZETTERSTEDT 62, 67

Hypochroa LOEW 69, 78

Lamprotonchaea BEZZI 31, 39

Lasiochamaea PADJHEDIN 32

Lonchaea FALLÉN 32, 42

Lonchidae 23

Lonchinae 31

Loxocera MEIGEN 3, 12

Melieria ROBINEAU-DESVOIDY 69, 79

Micropeza MEIGEN 19, 25

Micropezidae 17

Micropezinae 19

Myenura ROBINEAU-DESVOIDY 68, 92

Myodina ROBINEAU-DESVOIDY 68

Myrmecomyia ROBINEAU-DESVOIDY 68

Neosilla McALPINE, nomen nudum 32

Orites LATREILLE 70, 71

Oritidae 67

Oritalis auct., nec FALLÉN 70

Oxypila FREY 3, 5

Palloptera FALLÉN 50, 51

Pallopteridae 49

Paracalobata HENDL 22

Physiphora FALLÉN 62

Platystoma MEIGEN 94, 96

Platystomatidae 93

Platystyla MACQUART 12

Proteuromyia McALPINE, nomen nudum 31

Priscocromyia MORCE 31, 35

Psila MEIGEN 3, 4

Psilidae 1

Psilolanchaea CZERNY 31

Psilostoma ZETTERSTEDT 3, 11

Pteropocella LOEW 69

Pteropocella LOEW 70

Ptilonota LOEW 70

Rainieria RONDANI 18, 24

Rainierinae 18

Rivellia ROBINEAU-DESVOIDY 94, 95

Scaptocera KIRBY 68, 69

Scaptocera KIRBY 68

Setisquamalanchaea MORCE 32, 41

Silba MACQUART 31, 40

Spermatochamaea HENDL 31

Systata LOEW 69, 80

Taeniopterinae 18

Tanypeza FALLÉN 60

Tanypezidae 59

Tanypeza RONDANI 18

Tanypodinae 18

Tephronota LOEW 69

Tetanops FALLÉN 70, 77

Tetrapsila FREY 6
Trepidaria MEIGEN 18
Trepidariinae 18
Tricholomachaea CZERNY 32
tylinae 19

Tylos MEIGEN 19
Tylus CZERNY 19
Ulidia MEIGEN 62, 63
Ulidiidae 61

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

abdominalis SCHUMMEL 6
acuticornis LOEW 81
acutipata McALPINE 40
adriatica BECKER 39
adusta LOEW 23
aeneus MEIGEN 32
albigena COLLIN 44
albigenis LOEW var. *erythrophtalma* MEIGEN 65
albisca SCHRANK 14
ambusta MEIGEN 58
angustipennis LOEW var. *seminationis* FABRICIUS 97
angustipennis LOEW 26
antipus MACQUART 17
apicalis MEIGEN 64
apiculata MORGE 34
aperta PANZER 13
aristella BECKER 41
arvensis MEIGEN 9
atrata MEIGEN 7
atrata MEIGEN 16
atrolini ZETTERSTEDT 12
atrolina MACQART 39
maculata CZERNI 56
bor MEIGEN (Chamaepsila) 10
bor ZETTERSTEDT (*Eurygnathomyia*) 51
maculata STROBL var. *ustulata* FALLÉN 54
mutata LOEW 67
ta LOEW var. *seminationis* FABRICIUS 98
ipennis v. ROSER 28
ipilosa CZERNY 36
iphula MEIGEN 75
brachyptera FALLÉN 25
bus MORGE 34
upta CZERNY 56
la LOEW 82
teulis FABRICIUS 76
area FABRICIUS 45
aria LINNÉ 22
egulata LOEW 27
mutata CZERNY 22
marinii RONDANI 78
atigua COLLIN 47
atraria CZERNY 46
origiolata LOEW 52
etalis LOEW 52
assipennis FABRICIUS 80
ystallophila BECKER 38

dasyops MEIGEN 36
debilis EGGER 10
demandata FABRICIUS 63
deutsch ZETTERSTEDT 45
elongata MEIGEN 13
ephippium FABRICIUS (*Calobata*) 23
ephippium ZETTERSTEDT (*Palloptera*) 57
erythrophtalma MEIGEN 64
extenuata ROSSI 16
facialis COLLIN 35
fasciata FABRICIUS 93
femoralis MEIGEN 22
fimctaria LINNÉ 4
flava OLDENBERG 52
flavidipennis auct., nec ZETTERSTADT 41
flavidipennis ZETTERSTEDT, nec auct. 45
flavipennis MORGE 41
fodori SZILÁDY 56
formosa PANZER 74
frauenfeldi NOWICKI var. *seminationis* FABRICIUS 98
fraudulosa LOEW 83
freyi CZERNY 48
frondescens LINNÉ 85
fugax BECKER 47
fulviventris MEIGEN 15
fumosa EGGER 41
fuscinervis ZETTERSTEDT 7
fuscipennis auct., nec ROBBINEAU-DESVOIDY 17
gangracnosa FABRICIUS 74
gemmationis RONDANI 100
genualis LOEW var. *formosa* PANZER 74
germinationis ROSSI 88
gracilis MEIGEN 7
gramminum FABRICIUS 71
grata LOEW 73
guttata MEIGEN 76
hirticeps ZETTERSTEDT 43
hoffmannsegg MEIGEN 13
hortulana ROSSI 84
humeralis ZETTERSTEDT 10
hyalinata PANZER 84
ichneumonea auct., nec LINNÉ 13
inaequalis LOEW 35
kowarzi LOEW 75
krogerusi CZERNY 44

lactabilis LOEW 56
lamed SCHRANK 72
lasiophthalma MACQUART 32
lateralis MEIGEN 26
laticornis MEIGEN 48
latifrons LOEW (*Ranieria*) 25
latifrons MEIGEN (*Oasiops*) 32
lefebvrei ZETTERSTEDT 12
leptogaster PANZER 17
levigata LOEW 72
limbatella ZETTERSTEDT 7
lonchacoides ZETTERSTEDT 38
longiceps LOEW 21
longinona FALLÉN 61
lugubra RORINCAN-DESVOIDY 97
lugubris MEIGEN 87

maculifemur CZERNY 54
merdaria COLLIN 5
modesta MEIGEN 57
morio ZETTERSTEDT 9
muliebris HARRIS 55
munda LOEW 83
murina LOEW 77
myopina FALLÉN 78

nebulosa LATREILLE 75
nigra FALLÉN (*Chamaepsila*) 9
nigra MEIGEN (*Priscoecaromyia*) 35
nigricornis MEIGEN 7
nigrifrons MACQUART 14
nigripennis LOEW var. *erythrophtalma* MEIGEN 65
nitens BIGOT 44
nitidiventris SZILÁDY 67

obscuripennis LOEW 17
obscuritarsis COLLIN (*Lonchaea*) 48
obscuritarsis LOEW (*Chamaepsila*) 6
octopunctata COQUEBERT 93
omissa MEIGEN 81
opomyzina ZETTERSTEDT 51
ornata MEIGEN 74
oscillans MEIGEN 86

pallida FALLÉN 10
pallidipennis ZETTERSTEDT 37
palposa ZETTERSTEDT 44
paludum FALLÉN 85
palustris MEIGEN 87
parallela LOEW 57
parallela LOEW var. *erythrophtalma* MEIGEN 65
parmensis RONDANI 79
parva LOEW 88
parvicornis MEIGEN 32
parvula ZETTERSTEDT 35
patens COLLIN 44
pechumani CURRAN 67
pectoralis MEIGEN 11
peregrina BECKER 48

permixta RONDANI 17
perpropinquus MORGE 33
persimilis WAKERLEY 8
petronella LINNÉ 21
pieta MEIGEN 81
plantationis RONDANI 100
postica COLLIN 46
pseudoluctuosa HENNING 88
pubescens LOEW 100
pulchrifrons CZERNY 58

rivularis Fabricius 92
rosae Fabricius 8
rufa Meigen 10
ruficeps Fabricius var. *formosa* Panzer 74
rufipes Meigen (*Cephalia*) 89
rufipes Meigen (*Platystoma*) 99

saltunum LINNÉ 55
sardoa RONDANI 9
scutellaris RONDANI (*Lonchaea*) 47
scutellaris ROBINEAU-DESVOIDY (*Herina*) 85
scutellata FABRICIUS 17
schineri STROBL 9
seminationis FABRICIUS 98
setisquamosa CZERNY 42
solivagus MORGE 34
spatiosus BECKER 33
stigmatica CZERNY 43
strigata COLLIN 11
subapennina RONDANI 79
sylvatica BELING 45
sylvatica MEIGEN 15
syngenesiae FABRICIUS 96

tarsata FALLÉN 45
tegularium LOEW 99
trimaculata MEIGEN 59
tristis MEIGEN 87
trivialis LOEW 22

umbellatrum FABRICIUS 53
umbrarum MEIGEN 97
unilineata ZETTERSTEDT var. *pallida* FALLÉN 10
urticae LINNÉ 84
usta MEIGEN 58
ustulata FALLÉN 54

vaginalis FALLÉN 45
valachiae HENDEL var. *seminationis* FABRICIUS 98
venusta LOEW 58
vibrans LINNÉ 90
villosula MEIGEN 7
virescens MACQUART 41
viridana MEIGEN 39
vittata MEIGEN 17

zetterstedti BECKER 47

43. család: PSILIDAE — CSUPASZLEGYEK

Írta:

Dr. SOÓS ÁRPÁD

3—6, ritkán 7—9, sőt kivételesen 11—12 mm nagyságú, általában csupasz legyek (2., 5., 6. és 8. ábrák). Jellemző rájuk, hogy vibrissáik alsó orbitalis, humeralis, meso- és sternopleuralis sörteik nincsenek, mintázat nélküli szárnyuk szegélyere jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt szakad meg, s a mellékér a szegélyér megszakadásának magasságánál megszűnik (mint a fűrőlegyeknél), s ide a szegélyértől egy átlátszó vagy világos sáv húzódik, mely megtörve még a szárny hátulsó szegélye felé folytatódhat (1. ábra: B).

Fejük oldalról nézve lehet kerek, félkör vagy kúp alakú. Szemük legtöbbször ferdén álló, ellipszis alakú, ritkábban kerekbe hajló vagy vese alakú. A homlok általában előrefelé elkeskenyedik, a pontszemháromszög legalább a homlok közepéig lenyúlik, de gyakran eléri a homlok elülső szegélyét. A csáp-gödrök jelentéktelenek. A csáp, mindenekelőtt annak 3. íze, nagyon megnyúlhat (7. ábra: A—D). A csápsörte sűrűn vagy máskor ritkásan röviden vagy középcsen hosszan tollas, néha a csápsörte orsó alakú (7. ábra: A). Fejsörtézettük (1. ábra: A) — ha teljes — postverticalis, 3 verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. E sörtek közül egyedül a verticalis sörtek állandók [de itt is előfordul (*Oxyptila* FREY), hogy csak a belső verticalis sörtepár van meg] az összes többi sörtek közül, hol az egyik, hol a másik, vagy akár több is hiányzik (lásd a nemek határozókulcsát).

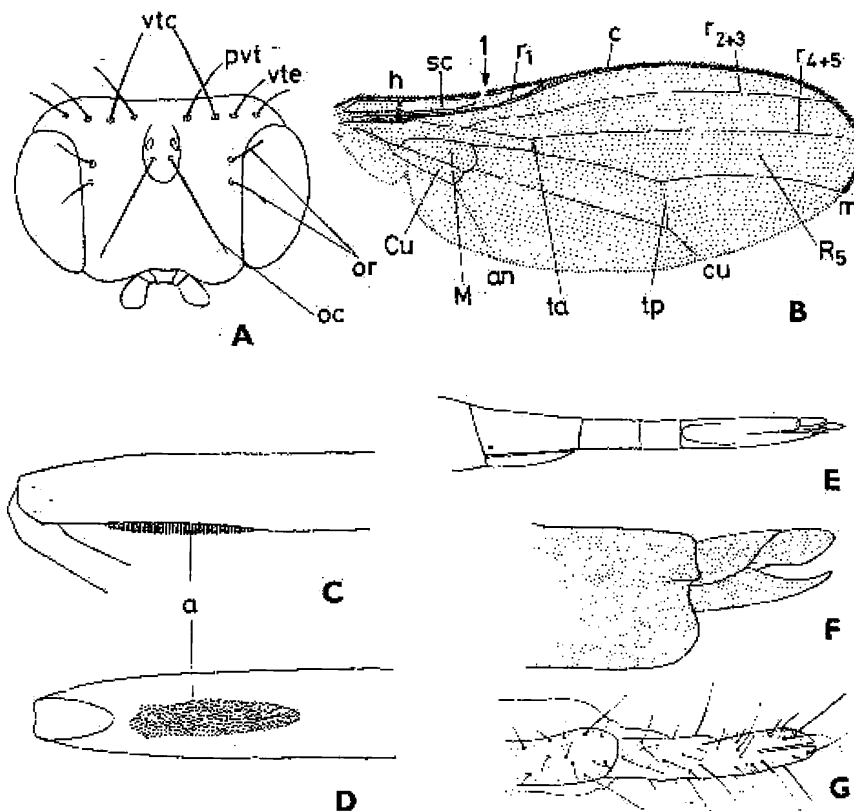
A tor mindig hosszabb, mint amilyen széles. Torsörtézetük: 0 humeralis, 0-1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 0—4 (6) dorsocentralis, 0—(1) praescutellaris, 1—3 scutellaris sörtepár. A notopleuralis, dorsocentralis és a scutellarisok közül egyesek gyengébben fejlettek, sőt néha egészen csenevészek. Toruk oldalamezseitől sörtek nem erednek. Szárnyuk (1. ábra: B) szegély- és mellékerének sajátosságai a bevezető mondatban olvashatók. Végsőerük nem éri el a szárny hátulsó szegélyét. Legtöbbször átlátszó vagy egyszínűen áttetsző, de ritkán (*Chyliza* FALLÉN-nem) szürkésen vagy barnásan füstös, s elülső szegélye sötétebb tónusú, vagy halványabb csúcsfolt díszíti (7. ábra: G és H). A lábak normálisak, de a *Psilosoma* ZETTERSTEDT-fajok hímjein a hátulsó combok hajlottak (7. ábra: F) és megvastagodottak, sőt tövi részükön erős fog is lehet (6. ábra). A *Loxocera* MEIGEN-fajok mindkét ivarján a hátulsó combok csúcsi vége előtt ventralisan szőrpárna alakult ki (1. ábra: C és D).

A potroh postabdominalis részén vagy csak 1 (*Chyliza*-nem), vagy 2 (az összes többi Psilida-faj) praehypopygialis szelvény van. A hypopygiumról vagy 2 függelék (cercus, surstylus) ered (*Chyliza*-fajok), vagy csak 1 (a többi csupaszlégység-fajok). Az aedocagus általában rövid, hártyaszerű, kevés kitin-

merevítéssel (4. ábra: A—C). A tojócső legtöbbször gyengén kitinizált, hengeres és hártvás (1. ábra: G), de a *Loxocera*- (1. ábra: E) és a *Psilosoma*- (1. ábra: F) fajok tojócsőve oldalról erősen összenyomott és erősen kitinizált. A nőstényeknek nincs spermathecája.

Életmódjukat, fejlődésmenetüket csak nagyon hézagosan ismerjük, s az erre vonatkozó adatok egy része is felülvizsgálatra szorul, mert nemegyszer a közelálló fajokat nem jól határozták meg. Lárvai növényevők, zöldnövények gyökerében, szárában élnek, máskor fakéreg alatt fejlődnek. Néhány kártevő faj is van közöttük, melyek közül a sárgarépa légy a legismertebb és legtöbb kártokozó, de vannak fajok, amelyek helyenként a lucernában tesznek kárt, mások virágoskertek növényeit támadják meg, elsősorban a margarétát; de akadnak közöttük gubacsokozók is. Imágói főként réteken, bokros, ligetes helyeken s csaknem mindig árnyékos helyeken gyűjthetők.

A mintegy 120 fajt magában foglaló család fajainak zöme, közel 75%-a a Holarktiszbán honos, de élnek fajai az orientális és ethiopiai régióban is, sőt néhány fajuk (csak *Chyliza*-fajok) a Neotropikumban is megtalálható és a sárgarépa legyet Ausztráliába és Új-Zélandba is behurcolták. A Palaearktikumból 6 nembe sorolt 53 fajuk ismeretes, ezekből 23 Magyarországon is él, de még további 10 faj előfordulása várható, illetve lehetséges.

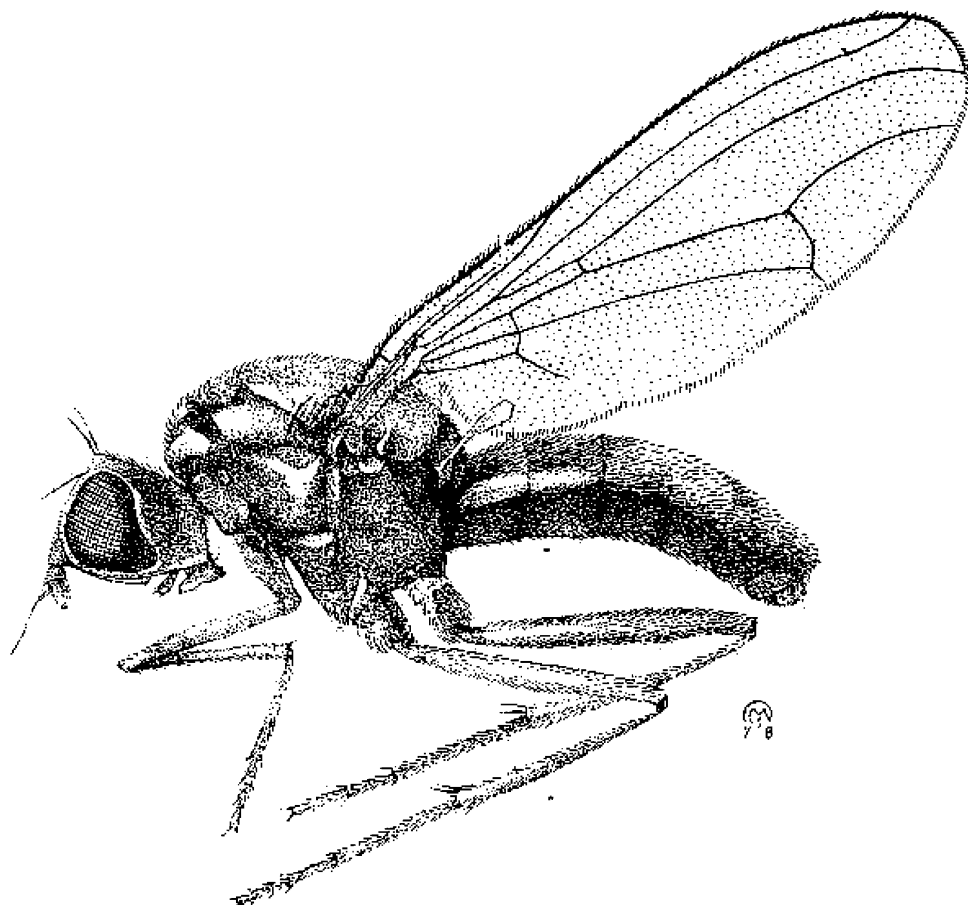
1. ábra. A: *Chamaepsila nigricornis* MEIGEN feje előlről (oc = ocellaris, or = orbitalis, pvt = postverticalis, vti = belső verticalis, vte = külső verticalis sörték) — B: *Chamaepsila nigra* FALLÉN szárnya (an = végsőér, c = szegélyér, cu = könyökér, h = vállér, m = középer, r_1 , r_{2+3} , r_{4+5} = a sugárér ágai, sc = mellékér, t_a = elülső harántér, t_p = hátulsó harántér, l = a szegélyér megszakadási helye, C = szegélyalatti sejt, Cu = végsejt, M = 2. tösejt, R_5 = 1. szegélysejt) — C: *Loxocera aristata* PANZER hátulsó combjának csúcsi vége oldalnézetben és D: alulról nézve (a = szőrpárna) — E: *Loxocera aristata* PANZER, F: *Psilosoma audouini* ZETTERSTEDT és G: *Chamaepsila rosae* FABRICIUS tojócsővége (A, C G: HENNIG nyomán és B: eredeti)

A nemek határozókulcsa

- 1 (2) A hátsó combok csúcsi vége előtt ventralisan szőrpárna alakult ki (1. ábra: C—D). A 3. csápíz igen erősen megnyúlt, pálcika alakú, legalább hatszor olyan hosszú, mint amilyen széles (7. ábra: B—D) vagy kivételesen (*hoffmannseggii* MEIGEN) mind a 3 csápíz megnyúlt (7. ábra: A), de ebben az esetben is a 3. csápíz mintegy ötször olyan hosszú, mint amilyen széles 5. nem: *Loxocera* MEIGEN, 1803
- 2 (1) A hátsó combok csúcsi vége előtt ventralisan nincs szőrpárna. A 3. csápíz nem nyúlt meg feltűnően, legfeljebb háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles (3. ábra: A—C).
- 3 (4) A fej hátsó része egyenes, úgyhogy oldalról nézve félkör alakú (3. ábra: A). A pofa magassága nem éri el a szem verticalis átmérőjének egyharmadát. 3 pár scutellaris sörtéjük van, jóllehet a hátsó lateralis pár (a pajzsocska tövéhez legközelebb eső) gyakran gyengén fejlett 6. nem: *Chyliza* FALLÉN, 1820
- 4 (3) A fej hátsó része többé-kevésbé mindig domború, az arcpajzs erősen hátracsapott (3. ábra: B—C). A pofa mindig szélesebb, mint a szem verticalis átmérőjének egyharmada. Legfeljebb 2 pár scutellaris sörtéjük van.
- 5 (6) Notopleuralis sörtéjük nincs. A hímek hátsó combja erősen hajlott és megvastagodott (5. ábra és 7. ábra: F), a nőstények tojócsöve erősen kitinizált, jellegzetes alakú (1. ábra: F)
[4. nem: *Psilosoma* ZETTERSTEDT, 1860]
- 6 (5) Notopleuralis sörtéjük van, de kivételesen (*O. abdominalis* SCHUMMEL) gyengén fejlett, szőrszerű. A hímek hátsó combja nem feltűnően görbült és megvastagodott, a nőstények tojócsöve lágy, nem erősen kitinizált (1. ábra: G).
- 7 (8) Orbitalis és postverticalis sörtéik vannak (3. ábra: C); általában 3—5 mm nagyságú legyek, de kivételesen (*rufa* MEIGEN 4—6 mm, *obscuritarsis* LOEW 6—7 mm) nagyobbak
3. nem: *Chamaepsila* HENDEL, 1917
- 8 (7) Orbitalis és postverticalis sörtéik nincsenek (2. ábra, 3. ábra: B); 6 mm-nél nagyobb állatok.
- 9 (10) Csak 1 pár külső verticalis (*vte*) sörtéjük van, ocellaris és dorso-centralis sörtepárjuk nincs (3. ábra: B); 6—7 mm nagyságú keskeny, karsú legyek 2. nem: *Oxypsila* FREY, 1925
- 10 (9) Mindig 2 pár verticalis (*vte*, *vti*) sörtéjük, továbbá ocellaris, valamint 1 pár dorsocentralis sörtepárjuk is van; 7—9 mm nagyságú, testes legyek (2. ábra) 1. nem: *Psila* MEIGEN, 1803

1. nem: *Psila* MEIGEN, 1803

7—9 mm nagyságú, zömök testű, egyszínű barnás- vagy vörössárga színű legyek (2. ábra). A fej közel kerek, a szemek gyengén vese alakúak. A 3. csápíz két-háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. A csápsörte sűrűn

2. ábra. *Psila fimetaria* LINNÉ ♂ (Eredeti)

tollas. A pteropleuronokról gyéren igen finom, rövid szőrök erednek. Post-verticalis és orbitalis sörteik nincsenek, a külső és belső verticalis és ocellaris sörtek jól fejlettek. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 dorsocentralis és 1 scutellaris sörtcpár. A macrochaeták feketék.

A nemnek 4 palaearktikus faja ismeretes, melyek közül 2 hazánkban is él.

- 1 (2) A közel háromszor olyan hosszú, mint széles 3. csápíz külső oldalán a csápsörte töve körül sötét folt terül el; a 2. csápíztól ventralisan néhány hosszú, kb. a 3. csápíz félhosszát elérő szőr nyúlik előre (3. ábra: D). A csápsörte hosszan szőrös. A pajzsoeska kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú (3. ábra: F). Szárnya átlátszó. Az állat egészében egyszínű sárga, néha barnás, ritkábban vörössárga, de a potroh gyakran barnás vagy vörössárga. A pontszem-háromszög és környéke, valamint a csápsörte barnásfekete, de az orca, az arc-pajzs, a nyakszirt ventralis fele fehéres szennyes-sárga, a lábak sárgák, néha a lábfejek valamivel sötétebbek. 7—9 mm.

Egész Európában elterjedt. Hazánk domb- és hegyvidékein gyűjtötték, de síkvidékeinkről, a Nagy- és Kisalföldről nem ismerjük. Lárvája sás- (*Carex*)-fajok szárában él (IV—VIII.)

fimetaria (LINNÉ, 1761)

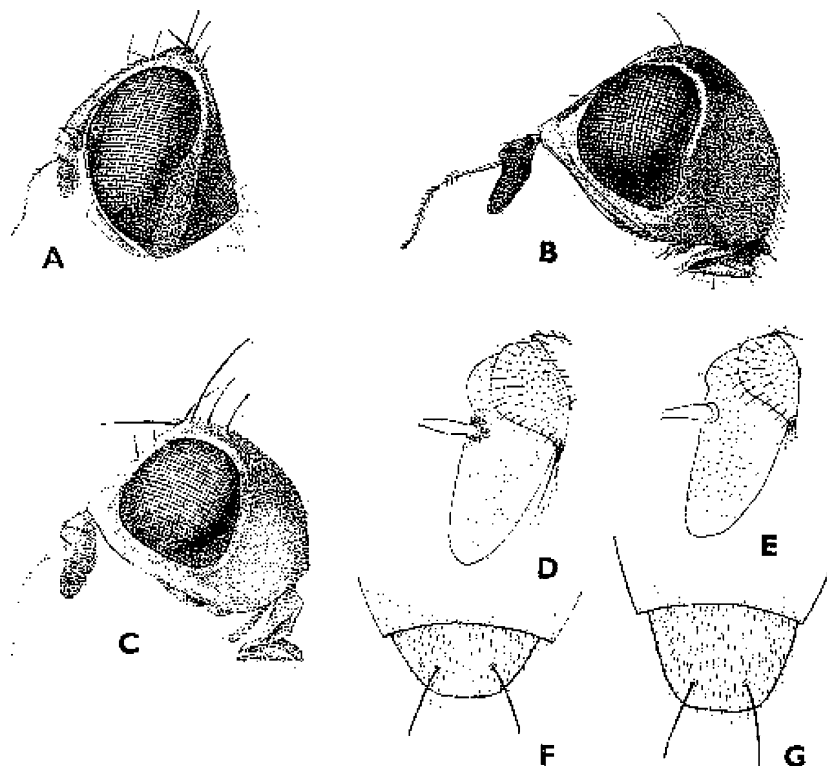
- 2 (1) A mintegy kétszer olyan hosszú, mint széles 3. csápíz külső oldalán a csápsörte töve körül nincs sötét folt; a 2. csápíztól ventralisan nem erednek hosszabb előreirányuló szőrök, ezek alig hosszabbak, mint az oldalszőrök s a 3. csápíz hosszának legfeljebb egyharmadát érik el (3. ábra: E). A csápsörte sűrűn, de rövidebben szőrös, mint az előző fajé. A pajzsocska hosszabb, nincs kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú (3. ábra: G). A szárny átlátszó, de gyengén sárgás tónusú. Színe megegyezik az előző fajéval. 7—9 mm.

Úgy látszik, szintén egész Európában előfordul, mint az előző faj, de pontos elterjedési területét még nem ismerjük. Hazánkban is él, bár jóval kevesebb helyről ismeretes, mint az előző faj. Hazai lelőhelyei: Budapest, Mósommagyaróvár, Bakony hegység (Cuha-völgy), Mátrafüred, Bükk hegység (Lok-völgy). Életmódja ismeretlen (V—VII.)

merdaria COLLIN, 1944

2. nem: *Oxypsila* FREY, 1925

7—8 mm nagyságú, egyszínű sárga, de fekete potrohú, hosszú, karcsú legyek. A fej oldalról nézve (3. ábra: B) kúp alakú, a szem lekerekített sarkú négyszög alakú. A csápsörte sűrűn, röviden tollas. A 3. csápíz mintegy háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. Pteropleuronjukon gyéren finom szőröcskék erednek. Fejsörtéi közül csak a külső verticalis sörték vannak meg.

3. ábra. A: *Chyliza scutellata* FABRICIUS, B: *Oxypsila abdominalis* SCHUMMEL és C: *Chamaepsila pectoralis* MEIGEN feje oldalnézetben — D: *Psila fimetaria* LINNÉ és E: *P. merdaria* COLLIN 2. és 3. csápíze — F: *Psila fimetaria* LINNÉ és G: *P. merdaria* COLLIN pajzsocskája (Eredeti)

Torsörtézetük: 1 notopleuralis (gyengén fejlett, szőrszerű), 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 scutellaris sörtepár; dorsocentralis sörtéik nincsenek. A macrochaeták feketék.

Egyetlen palaearktikus faja van, amely nálunk is honos.

- — Dorsocentralis sörtéi nincsenek. Macrochaetái a scutellaris sörtepár kivételével csak erős szőrszerűek, különösen az ocellaris és notopleuralis sörték csenevészek. A 3. csápíz kb. háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, erősen elkeskenyedő felső szegélye és csúcsa barnásfekete. Az állat általában sárga, de a potroha sötét. A torhát kétoldalt és a pleuronok felső szegélye sötétebb barnás vagy vöröses-sárga. A lábak sárgák, de a lábfejek feltűnően sötétebbek, különösen az elülső és középső lábaké. A potroh színe változó, de hátlemezei mindig barnásfeketék, gyakran a hátlemezek hátulsó része feketén szegett, s oldalszegélyük részben vöröses vagy sárgásbarna. Macrochaetái feketék. 7—8 mm.

Közép-európai faj, de pontos elterjedési területét még nem ismerjük. Hazánkban ritka, eddig csak Budapestről, Sátoraljaújhelyről és a Bükk hegységből (Lok-völgy) ismerjük. A Kárpátok övezetében jóval gyakoribb, ahonnan számos lelőhelye ismeretes. Életmódja ismeretlen (VI—VIII.)

abdominalis (SCHUMMEL, 1844)

3. nem: *Chamaepsila* HENDEL, 1917

Általában 3—5 mm nagyságú legyek, de kivételesen nagyobbak (*rufa* MEIGEN 4—6, *obscuritarsis* LOEW 6—7 mm). Az arc pajzsuk erősen hátracsapott, ezért fejük oldalnézetben többé-kevésbé kúp alakú, a szemek ferdén ovális alakúak (3. ábra: C). A 3. csápíz legfeljebb 2,5-szer olyan hosszú, mint amilyen széles. A csápsörte szőrözetének sűrűsége és hosszúsága változó, nem egyszer egy fajon belül is. A pteropleuronok csupaszak. Fejsörtézetük: postverticalis, ocellaris, 2—3 verticalis és 1—2 orbitalis sörtepár. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1—4 (6) dorsocentralis, 1—2 scutellaris sörtepár. A macrochaeták sárgák vagy feketék.

A nemnek 33 palaearktikus faja ismeretes, ebből 10 hazánkban is él, de még további 7 előfordulása valószínű, illetve lehetséges. Életmódjukról azt a keveset, amit ismerünk, az egyes fajoknál említjük meg.

- 1 (2) 2 pár scutellaris sörtéjük van (1. alnem: *Tetrapsila* FREY, 1925). — Sárga, részben vörössárga színű, de a pontszemháromszög, a hátulsó lábszárak csúcsi vége és valamennyi lábfeje barnás színű. Szárnya átlátszó, az erek barnák. 1 pár dorsocentralis és 2 pár orbitalis sörtéje van. A macrochaeták feketék. 6—7 mm.

Közép- és Észak-Európában terjedt el, Közép-Európában elsősorban hegyvidéki fajnak látszik. A Kárpát-medencéből eddig csak Turcsekről ismeretes

[obscuritarsis (LOEW, 1856)]

- 2 (1) Csak 1 pár scutellaris sörtéjük van (2. alnem: *Chamaepsila* s. str.). — 3—5 mm nagyságú legyek, kivéve a *rufa* MEIGEN-fajt (4—6 mm).

- 3 (24) A tor és potroh mindig teljesen fekete.
- 4 (15) A lábak teljesen egyszínű sárgák.
- 5 (6) 2 verticalis, 1 dorsocentralis és 1 (kivételesen 2) orbitalis sörtepárja van. A macrochaeták feketék. Igen változó színezetű állat, de a fenti sörte-kombináció alapján a fekete testű és sárga lábú fajok között biztosan felismerhető. A 3. csápíz mindig teljesen fekete. 4—5,5 mm.

Németországban helyenként a réti herének (*Trifolium pratense*) jelentős károsítója. Elsősorban Közép- és Észak-Európában terjedt el, Nyugat-Európából csak Franciaországból ismeretes. Hazánkban eddig csupán Budapesten (Hármas-határhegy) gyűjtötték és a Kárpát-medencéből is csak Árvaváraljáról, a Csörbátó mellől és a Delibátról került elő (V—IX.) (= *atrimana* MEIGEN, 1826, *fuscinervis* ZETTERSTEDT, 1835)

gracilis (MEIGEN, 1826)

- 6 (5) 3 verticalis sörtepárjuk van. A macrochaeták sárgák.
- 7 (8) 3 dorsocentralis és 2 orbitalis sörtepárja van. A fej vörössárga, a homlok hátulsó és a nyakszirt felső része, valamint a 3. csápíz barnás. A szárny teljesen átlátszó. A nem egyik legkisebb faja, 3 mm.

Eddig csak Ausztriából és egy nőstény példány Dániából volt ismeretes. Magyarországon Tabdiről (ligeterdő) került elő (V.)

villosula (MEIGEN, 1826)

- 8 (7) 1 vagy 2 pár dorsocentralis sörtéjük van.
- 9 (10) 1 pár dorsocentralis és 1 pár orbitalis sörtéje van. A fej vörössárga, a 3. csápíz külső szegélye barna. 4—5 mm.

Közép- és Észak-Európában honos, ritka faj. Hazánkból eddig még nem került elő

[limbatella (ZETTERSTEDT, 1847)]

- 10 (9) 2 pár dorsocentralis és 2 pár orbitalis sörtéjük van. Az idetartozó 3 fajt biztosan csak az ivarszerv vizsgálata alapján lehet meghatározni, elsősorban az aedoeagus tövének eltérő alakja szerint (4. ábra: A—C).
- 11 (12) A 3. csápíz teljesen fekete (4. ábra: D). A fej vörössárga, a homlok hátulsó és a nyakszirt felső része barnás. Ivarszerve, mint a 4. ábra: A. 3,5—4 mm.

Egész Európában, sőt Észak-Afrikában is elterjedt, hazánkban sem ritka. Lárva különböző mazaréta (*Chrysanthemum*) fajok gyökerében él, különösen a termesztett fajokban és komoly kártevőként tartják számon. Évente két nemzedéke van (V—X.)

nigricornis (MEIGEN, 1826)

- 12 (11) A 3. csápíz nem teljesen fekete (4. ábra: E—G), különben az ivarszervektől eltekintve mindenben megegyeznek az előző fajjal.

- 13 (14) A 3. csápíz töve sárga, egyébként fekete (4. ábra: G), ivarszerve mint a 4. ábra: C. 3,3—3,7 mm.

Nyugat- és Észak-Európából ismerjük, hazai előfordulása várható. Fekete bodzán (*Sambucus nigra*) és közönséges fagyalon (*Ligustrum vulgare*) gyűjtötték. Valószínűleg egynemzedékű faj; imágóját Angliában július—augusztusban fogták

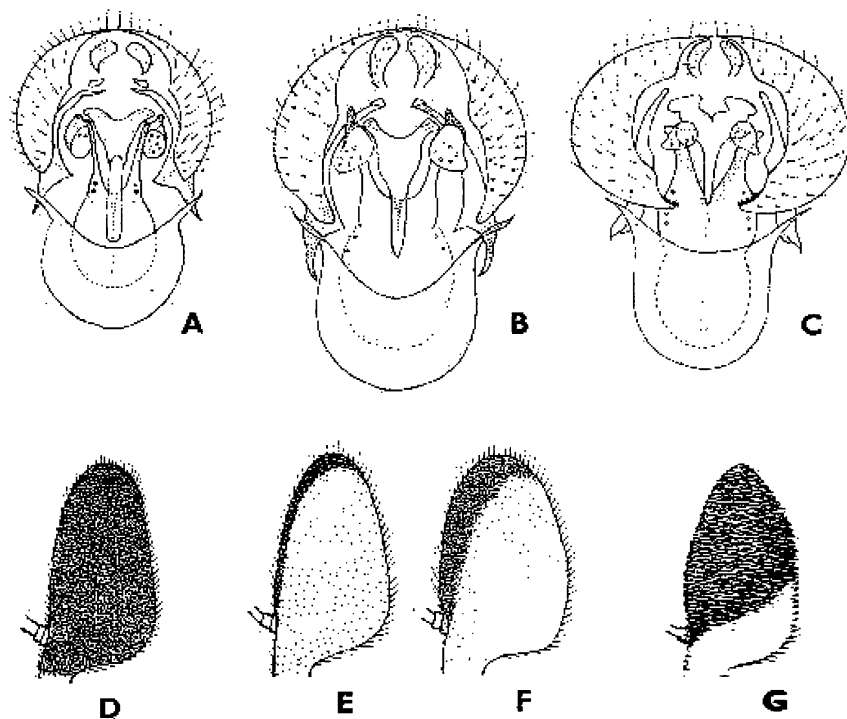
[*persimilis* WAKERLEY, 1959]

- 14 (13) A 3. csápíznek csak a felső szegélye és a csúcsa fekete (4. ábra: E—F), ivarszerve mint a 4. ábra: B. 3—4 mm.

Holarktikus faj, de elhurcolták már egészen Új-Zélandig. Hazánkban általánosan elterjedt, ismert konyhakerti kártevő. Tápnövényei különböző ernyősök (*Umbelliferae*), így a murek vagy sárgarépa (*Daucus carota*), a kapor (*Aneithum graveolens*), a paszternák (*Pastinaca sativa*), a petrezselyem (*Petroselinum hortense*), a zeller (*Apium graveolens*), a kömény (*Carum cavi*) és az erdei turbolya (*Anthriscus silvestris*). A nőstény petéit (40—160) a tápnövénye melletti talajrepedésekbe, vagy ritkábban a tápnövényre, vagy magába a tápnövény szárába rakja le. A petéből a lárvák kb. egy hét múlva kelnek ki, a lárváállapot mintegy 6 hétig tart; a földben (0—25 cm mélységben) bábózódik. A bábállapot időtartama általában 3 hét. Évente rendszerint 2 nemzedéke van, de ritkán egy részleges 3. nemzedék is előfordul. Lárva- vagy bábállapotban telel át. A megtámadott növény gyökerein, elsősorban a sárgarépaén, legtöbbször csak felületesen, rozsdaszínű rágási járatokat találunk. Kártételét a növény föld feletti részén a levelek elsárgulásában, illetve elvörösödésében, majd elhervadásában ismerhetjük fel (V. X.) — Sárgarépa légy

rosae (FABRICIUS, 1794)

- 15 (4) A lábak teljesen feketék vagy csak részben feketék, de legalább az elülső combok részben feketék, sohasem teljesen egyszínű sárgák.

4 ábra. A: *Chamaepsila nigricornis* MEIGEN, B: *Ch. rosae* FABRICIUS és C: *Ch. persimilis* WAKERLEY hypopygiuma hátulról nézve — D: *Chamaepsila nigricornis* MEIGEN, E—F: *Ch. rosae* FABRICIUS és G: *Ch. persimilis* WAKERLEY 3. csápíze (A—C: LYNEBEE, D—G: THEOWALD nyomán)

- 16 (17) 4 dorsocentralis, 3 verticalis és 2 orbitalis sörtepárja van. Fekete állat, de az 1. és 2. csápíz vörösbarna, fekete árnyalattal; a lábak világosbarnák, sárgásbarnák, de a combok, a térdek kivételével és a hátulsó lábszárak, tövüket nem számítva, feketék. 4 mm.

Közép- és Észak-Európában, valamint Dél-Franciaországban fordul elő. Elsősorban hegyvidékeken él. Hazánkban magas hegységeinkben (Mátra, Bükk, Bakony) és dombvidégeinken (Ugod, Pilismarót) gyűjtötték (V–VI.)

atra (MEIGEN, 1826)

- 17 (16) 1, de legtöbbször 2 vagy 3 dorsocentralis sörtepárjuk van.

- 18 (21) 3 dorsocentralis és 3 verticalis sörtepárjuk van.

- 19 (20) 2 pár orbitalis sörtéje van. A lábak sötétbarnák, barnásfeketék. 3,5–4 mm.

Boreo-alpesi faj. A Kárpát-medencében a Bucsecsről, Kőrösmezőről és Turesekről ismerjük (V–VI.)

[**morio** (ZETTERSTEDT, 1835)]

- 20 (19) 1 pár (néha az egyik, de csak mindig az egyik oldalon 2) orbitalis sörtéje van. Fekete állat, a lábak világosbarnák, de a combok, a „térdek” kivételével, és az utolsó lábfejek sötétebbek. 4–5 mm.

Egész Európában honos. Magyarországon is, síkvidégeinktől eltekintve, általánosan elterjedt (IV–VII.)

nigra (FALLÉN, 1820)

- 21 (18) 1 vagy 2 pár dorsocentralis és 2 pár verticalis sörtéjük van.

- 22 (23) 1 pár dorsocentralis sörtéje van. Csak a 3. csápíz fekete, tapogatójának vége fekete. Fejének és lábainak színezete igen változó. Macrochaetái feketék. 4–5 mm. — Ide tartozik a *C. gracilis* MEIGEN, 1826 (l. még az 5. pontot).

- 23 (22) 2 pár dorsocentralis sörtéje van. Mindhárom csápíze fekete; tapogatója teljesen fekete. Feje vörössárga, de a pontszemháromszög és a nyakszirt dorsalis része barna. Lábainak színe változó, legtöbbször sárgásbarnák, barnák, de legalább az elülső combok dorsalis felülete fekete; az utolsó lábfejek feketések. 3–4 mm.

Dél-európai faj. Hazánkban még nem gyűjtötték, sőt a Kárpát-medencéből sem ismeretes (= *schineri* STROBL, 1906)

[**sardoa** (RONDANI, 1876)]

- 24 (3) A tor és a potroh teljesen vagy részben vörössárga, néha (*humeralis* ZETTERSTEDT) majdnem fekete, de ebben az esetben is legalább a válldudor sárga. A lábak mindig teljesen egyszínű sárgák.

- 25 (26) 2 verticalis, 1 orbitalis és 1 dorsocentralis sörtepárja van. Macrochaetái feketék. Egyszínű vörös-sárga légy, a lábai egészen világos-sárgák. Szárnya üvegszerűen áttetsző. 4–6 mm.

Szórványosan Európa legkülönbözőbb részeiről előkerült. Magyarországon eddig csak Pécsről ismerjük (V.)

rufa (MEIGEN, 1826)

- 26 (25) 3 verticalis, 2 orbitalis (kivéve a *limbatella* ZETTERSTEDT-fajt, amelynek csak 1 pár van) és 1—2 dorsocentralis sörtepárjuk van. Sohasem egyszínű vörös-sárga fajok.
- 27 (30) 1 dorsocentralis és 1 vagy 2 orbitalis sörtepárjuk van.
- 28 (29) A tor teljesen sárga, a potroh fekete. 2 pár orbitalis sörtéje van. A pontszemháromszög fekete. 4—5 mm.

Dél-Európa kivételével szórványosan egész Európából vannak előfordulási adataink. Hazánkból még nem került elő, és a Kárpát-medencéből is csak Árvaváraljáról ismeretes (VI.)

[**bicolor** (MEIGEN, 1826)]

- 29 (28) A tor és a potroh teljesen fekete, de a válldudor és a propleuron sárga, sőt néha a válldudortól a szárnytőig sárga csík húzódhat. A 3. csápíz külső szegélye barna. 4—5 mm. — Ide tartozik a *C. limbatella* ZETTERSTEDT, 1847. (l. még a 9. pontot).
- 30 (27) 2 dorsocentralis és 2 orbitalis sörtepárjuk van.
- 31 (32) A torhát egyszínű vörössárga, a potroh sárga vagy a barnától a mély feketéig. A 3. csápíz, valamint az egész állat színe meglehetősen változékony, de a torhát mindig egyszínű sárga, viszont az oldallemezeken barna sávok húzódhatnak. Szárnya üvegszerűen átlátszó. 4—5 mm.

Dél-Európa kivételével egész Európában elterjedt, elsősorban a hegyvidékeken. Magyarországon eddig a Bükkből, a Pilisből (Dobogókő), valamint síkvidékeinkről Gyónról és Kecskemétről ismeretes (= *debilis* EGGER, 1862) (V—IX.)

pallida (FALLÉN, 1820)

V á l t o z a t a:

1. Az előhát közepén 1, tőle kétoldalt 1—1 rövidebb barna csík húzódik, de az utóbbiak teljesen hiányozhatnak, sőt gyakran a középső sávnak is csak a kezdeti része van meg. — Hazánkból eddig még nem került elő

[var. **unilineata** (ZETTERSTEDT, 1847)]

- 32 (31) Torhátuk fekete, barnásfekete, legfeljebb a válldudor sárga.
- 33 (34) A tor oldallemezeivel együtt fekete, de a válldudor mindig sárga. Feje sárgászöld, de a homlok és a nyakszirt felső része barnás. A 3. csápíz különböző mértékben barnás (a gyóni példányok feje egyszínű vörössárga és a 3. csápíz teljesen fekete). 3,5—4 mm.

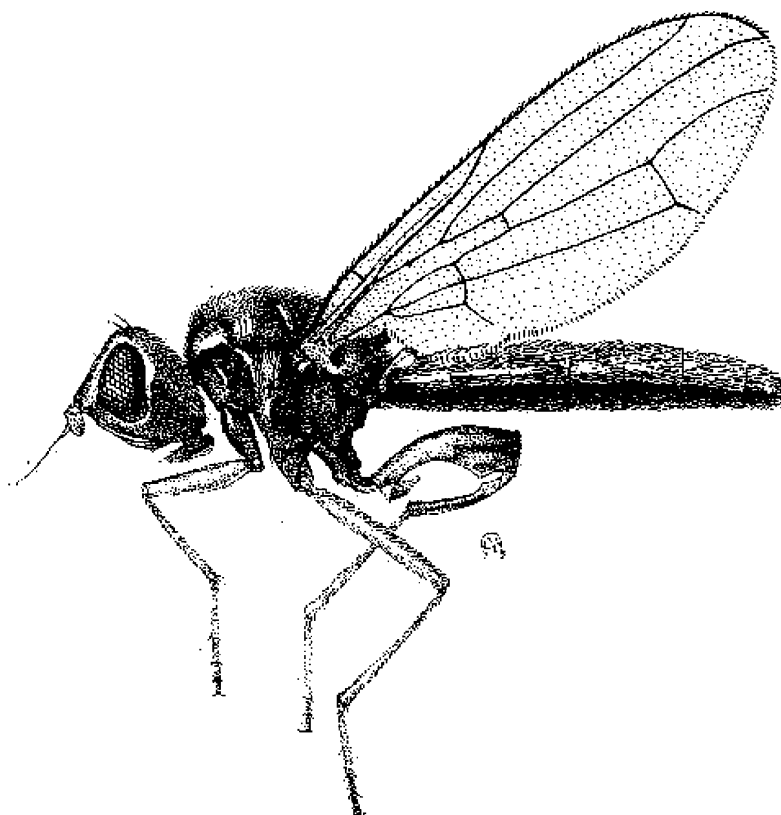
Észak- és Közép-Európában, az utóbbi területen főként a hegyvidékeken terjedt el, de ismeretes Angliából is. Magyarországon eddig csak Gyónon gyűjtötték. A Kárpát-medence hegyvidékein gyakoribb (Árvaváralja, Magas-Tátra, Kőrösmező) (VI—IX.)

humeralis (ZETTERSTEDT, 1847)

- 34 (33) Torhátuk teljesen fekete, oldallemezeik teljesen vagy részben sárgák, illetve barnásvörösek.
- 35 (36) A tor oldallemezei teljesen sárgák, illetve barnásvörösek. Feje vörössárga, a 3. csápíz felső szegélye és csúcsa barnás. Szárnya üveg-szerűen átlátszó. 3—3,5 mm.

Észak- és Közép-Európa lakója. A Kárpát-medencéből is már sok helyről előkerült, de hazánkban eddig csak a Bakonyban, Vértesben és a Bükkben gyűjtötték (V—VII.)

pectoralis (MEIGEN, 1826)

5. ábra. *Psilosoma audouini* ZETTERSTEDT ♂ (Eredeti)

- 36 (35) A tor oldallemezei sárgák, de dorsalis részükön a notopleuralis varrat alatt sötét barna sáv húzódik. A 3. csápíz sárga. 3 mm.

Eddig csak Jugoszláviából ismeretes, de hazai előfordulása sem kizárt

[*strigata* COLLIN, 1954]

4. nem: *Psilosoma* ZETTERSTEDT, 1860

5—6 mm nagyságú, általában egyszínű rozsdabarna, illetve rozsdavörös színű állatok, csak potrohlemezeik feketék (5. ábra). A 3. csápíz sohasem megnyúlt, 1,25—1,5-szer hosszabb, mint amilyen széles. Postverticalis és notopleuralis sörtéi nincsenek, viszont ocellaris, külső és belső verticalis, valamint supraalaris és 1 scutellaris sörtepárjuk mindig van; orbitalis és dorsocentralis sörtéjük egyszer van, máskor hiányzik. A hímek hátulsó combja hajlott és

megvastagodott, a nőstények tojócsőve vagy gyengén kitinizált és pálcika alakú, vagy erősen kitinizált és oldalról erősen összenyomott (1. ábra: F).

A nemnek Észak- és Közép-Európában elterjedt 2 faja ismeretes, melyek Közép-Európában hegyvidéki állatok. Hazánkból eddig még egyik faja sem került elő. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (2) Dorsocentralis és orbitalis sörtéi nincsenek, ocellaris sörtéi csenevészek. A hímek hátulsó combja erősen, bunkószerűen megvastagodott és hajlott, a tövén ventralisan nagy fog ered (5. ábra). A tojócső nagyon rövid, erősen kitinizált, oldalról összenyomott; véglemeze az utolsó előtti lemezek közé van beiktatva (1. ábra: F). A torháton elől a középvonalban 1 rövid és kétoldalt 1—1 különböző hosszúságú barna sáv húzódik, illetve húzódhat. A középső combokon gyengén, a hátulsókon, különösen a hímeken, barna subapicalis gyűrű alakult ki. 5—6 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. A Kárpát-medencében a magas hegyekben elterjedt, de Magyarországon eddig még nem gyűjtötték (VII—VIII.)

[audouini (ZETTERSTEDT, 1835)]

- 2 (1) 1 pár dorsocentralis és 1 pár orbitalis sörtéje van. A hímek hátulsó combja csak kissé duzzadt és kevésbé hajlott, tövén ventralisan fog nincs (7. ábra: F). A tojócső pálcika alakú, alig kitinizált, csúcsi véglemeze van. A torháton nincs rajzolat. 5—6 mm.

Észak- és Közép-Európában él, de jóval ritkább, mint az előző faj. Jóllehet a Kárpát-medence számos helyéről ismerjük (Rózsahegy, Alacsony- és Magas-Tátra, Körnöcbánya, Radnai-havasok, Retyezát, Lotiora-völgy, Gyulafehérvár). Magyarországról még nem került elő (VII—VIII.)

[lefebvrei (ZETTERSTEDT, 1835)]

5. nem: *Loxocera* MEIGEN, 1803

4—12 mm nagyságú legyek (6. ábra). A 3., kivételesen mind a 3 (*hoffmannseggi* MEIGEN), csápíz erősen megnyúlt (7. ábra: A—D). Az arc pajzs hátrahajló, a nyakszirt lapos, az orca keskeny, a pofa szélesebb, mint a szem verticalis átmérőjének egyharmada. A mesopleura ventralis szegélyét feltűnő szőrzet borítja; a metapleurális dudor csupasz. Mindkét ivár hátulsó combjának csúcsi végén ventralisan sajátos szőrpárna (valószínűleg érzékszerv) alakult ki (1. ábra: C—D). Fejsörtéi közül a belső és külső verticalisok és az ocellarisok mindig jól fejlettek, az orbitalis sörték csenevészek; postverticalis sörték egyeseken vannak, másokon hiányoznak. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 0—1 dorsocentralis és 1 scutellaris sörtepár (legtöbbször egy 2. pár nagyon finom, szőrszerű scutellaris is előfordul).

7 palaearktikus faja közül 6 Magyarországon is él. Fejlődésmenetük csaknem teljesen ismeretlen, egyedül az *albisetia* SCHRANK fajról tudjuk, hogy lárvája a szittyó (*Juncus*) szárában él és ott bábozódik be.

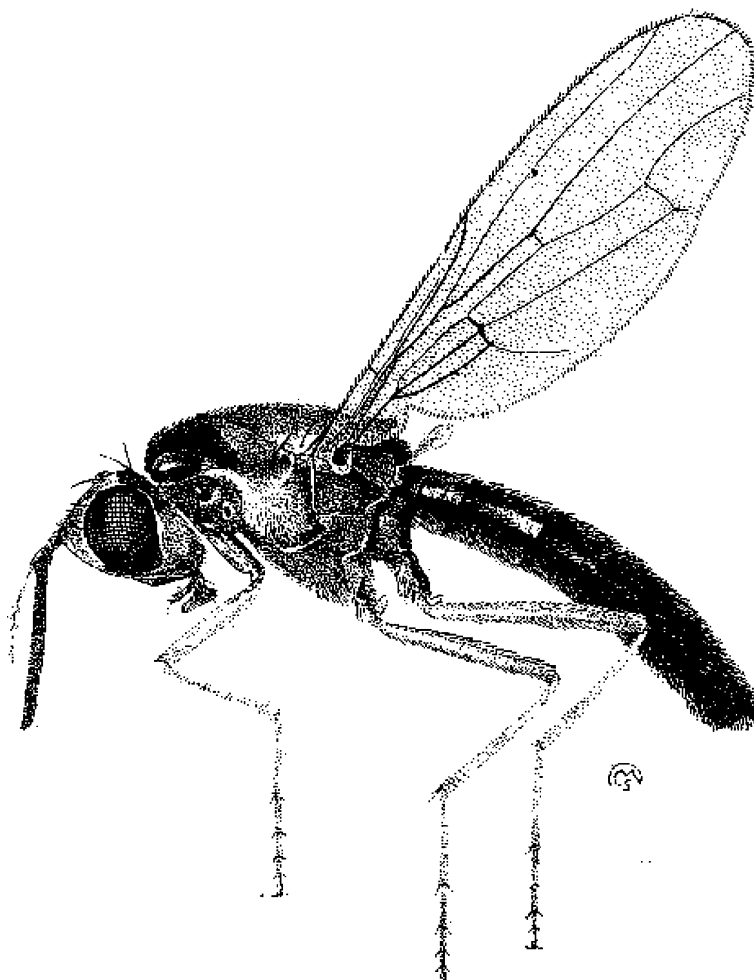
- 1 (2) Mindhárom csápíze megnyúlt (7. ábra: A), a 3. iz a leghosszabb, orsó alakú, ennek a közepéről ered a lapított, orsó alakú csápsörte (2. alnem: *Platystyla* MACQUART, 1835). — Fényes, barnásfekete légy, de csápsörtéjét fehér, rövid, sűrű szőrzet borítja, a csápsörte töve

sárga. Lábai sárgák, de a combok, csúcsi végük kivételével, barnás-feketék. Szárnya sárgán áttetsző. 11—12 mm.

Nyugat- és Közép-Európában előforduló ritka faj. Magyarországról eddig egyetlen nőtény példánya ismeretes Budapestről (VI.)

hoffmannseggi MEIGEN, 1826

- 2 (1) Csak a 3. csápíz nagyon feltűnően megnyúlt, a csápsörte a 3. íz tövéhez közel ered (7. ábra: B—D), s csak a tövi része megvastagodott (1. alnem: *Loxocera* s. str.).

6. ábra. *Loxocera albisetosa* SCHRANK ♂ (Eredeti)

- 3 (4) Dorsocentralis sörtéi nincsenek, de postverticalis sörtéi vannak. Feje fekete, mindössze a nagy, a homlok elülső szegélyéig nyúló pontszemháromszög vörösbarna, s a pofán van egy világosabb folt. Csápsörtéje röviden szőrös. Tora vörös-sárga, torhátának elülső fele fekete. Lábai vörössárgák, a lábfejékek barnásak. Szárnya kissé sárgás tónusú, csaknem áttetsző. Potroha fekete. Színczetében és 3. csápízénk hosszában változékonnyal. 6—9 mm.

Egész Európában elterjedt, elsősorban hegyvidéki faj. A Kárpát-medencében a magas hegyiségekben eléggé gyakori, Magyarországról eddig csak Rákostól, Kádártól és a Mecsekben ismeretes (VI—IX.) (= *ichneumonea* auct. nec LINNÉ, 1761, *elongata* MEIGEN, 1826)

aristata (PANZER, 1801)

- 4 (3) Dorsocentralis sörtéi vannak, viszont postverticalis sörtéi nincsenek.
- 5 (8) Csápsörtéjük mindkét oldali szőrzete együttvéve kb. olyan vastag, mint a 3. csápíz szélessége (7. ábra: B). Arcpajzsuk barnássárga.
- 6 (7) Homloka és pajzsocskája fekete. Arcpajzsa, szívókája barnássárga. Torháta és potroha fényes barnásfekete, torának oldallemezei sárgák. Macrochaetái közül a legtöbb gyengén fejlett, szőrszerű. Lábai sárgák. A csaknem átlátszó szárnyának valamennyi ere elmosódottan, barnásan szegélyezett. 5—6 mm.

Nyugat- és Közép-Európában él. Németországban elég gyakori, hazánkban eddig mindössze Budapestről került elő, de ez az adat még megerősítésre szorul

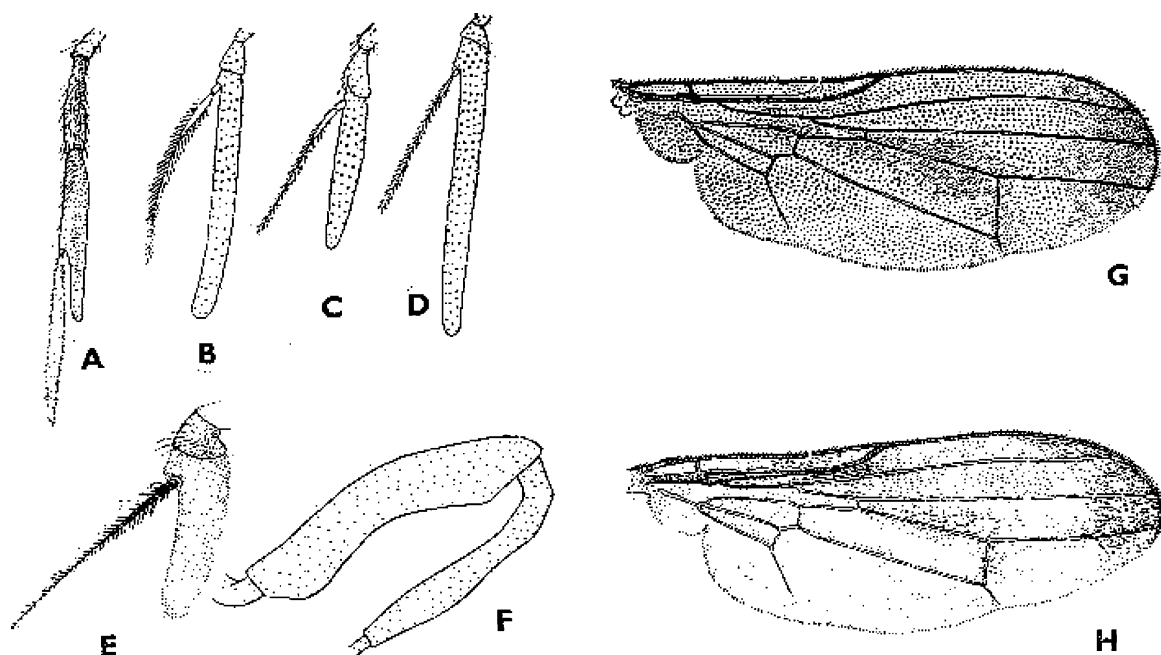
nigrifrons MACQUART, 1835

- 7 (6) Homloka, kivéve a fényes fekete pontszemháromszögét és gyakran halántéklemezeit is, valamint pajzsocskája barnássárga. Feje sárga, csápsörtéje fehéres. Tora vörösbarna, válldudorai és torhátának elülső fele fekete. Potroha fekete, lábai sárgák, szárnya barnásan áttetsző (6. ábra). 5,5—8 mm.

Egész Európában megtalálható. Magyarországon a nem leggyakoribb faja, sík- és hegyvidékeinken egyaránt gyűjthető. Lárva a szittyó (*Juncus*) szárában él és ott is bábozódik be (VI—IX.)

albiseta SCHRANK, 1803

- 8 (5) Csápsörtéjük mindkét oldali szőrzete együttvéve megközelítően sincs olyan vastag, mint a 3. csápíz szélessége (7. ábra: C—D).
- 9 (10) Arcpajzsa, sőt az egész feje teljesen fekete, mindössze a pofáján van

7. ábra. A: *Loxocera hoffmannseggii* MEIGEN, B: *L. nigrifrons* MACQUART, C: *L. fulviventris* MEIGEN, D: *L. sylvatica* MEIGEN és E: *Chyliza extenuata* ROSÉI csápja — F: *Psilosoma lefebvrei* ZETTERSTEDT ♂ hátsó lábának combja és lábszára — G: *Chyliza vittata* MEIGEN és H: *Ch. leptogaster* PANZER szárnya (A—F: HENNIG nyomán és G—H: eredeti)

egy sárga folt és a szívókája sárga. Torá vörösesbarna, de váll-dudorai és középhátának elülső negyede és pajzsocskája fekete; a torhát elülső fekete részéből egy középső hosszanti fekete sáv irányul hátrafelé, amely nem mindig éri el a torhát hátulsó szegélyét. Lábai sárgák. Elülső és hátulsó lábának lábfejei sötétebbek. Szárnya gyengén barnás tónusú, potroha fekete. 4—5 mm.

Észak- és Közép-Európában honos. A Kárpát-medencéből eddig csak Ótátrafüredről és Bátfáról ismerték, de nemrég előkerült a Zempléni-hegységből (Istvánkút) is (VIII.)

fulviventris MEIGEN, 1826

- 10 (9) Arcpajzsának csak a közepe fekete. Homloka, a szemek szegélye és a pontszemháromszög kivételével, orcája, pofája és pajzsocskája sárga. Szárnya halvány barnán áttetsző, egyébként nagyon hasonlít az előző fajhoz. 4—6 mm.

Nyugat-, Észak- és Közép-Európából került elő. Magyarországról eddig csak Pilismarótról és a Kőszegi-hegységből ismeretes (V—VII.)

sylvatica MEIGEN, 1826

6. nem: *Chyliza* FALLÉN, 1820

5—7 mm nagyságú legyek, melyeknek feje oldalról nézve közel félkör alakú, mert a nyakszírt lapos, nem domború (3. ábra: A). Szemük hosszant ovális, pofájuk keskeny, orcájuk csak vonalszerűen vékony, arcpajzsuk kissé homorú, tapogatóik orsó alakúak. 3. csápizük vége vagy szélesen lekerekített és csápsörtéjük gyéren tollas (*Chyliza* s. str. alnem; 8. ábra), vagy elkeskenyedő, hosszú és fekete csápsörtéjük sűrűn szőrös (*Dasyna* ROBINEAU-DESVOIDY alnem; 7. ábra: E). Fejsörtézetük: postverticalis, ocellaris, 3 verticalis és 2 orbitalis sörtepár. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 dorso-centralis, 1 praescutellaris és 3 scutellaris sörtepár. Szárnyuk gyengén szürkén vagy világosbarnásan füstös, máskor elülső szegélye sötétebb tónusú vagy halvány csúcsfolt díszíti (7. ábra: G—H). Potrohuk fekete.

6 palaearktikus faja közül 4 Magyarországon is előfordul. Amennyire eddig életmódjukat és fejlődésüket ismerjük, úgy tudjuk, hogy különböző növények, cserjék szárában fejlődnek; egyik fajuk (*Leptogaster* PANZER) gubacsokozó. Általában 1 nemzedékű tavaszi fajok, mindössze a *scutellata* FABRICIUS 2 generációjú.

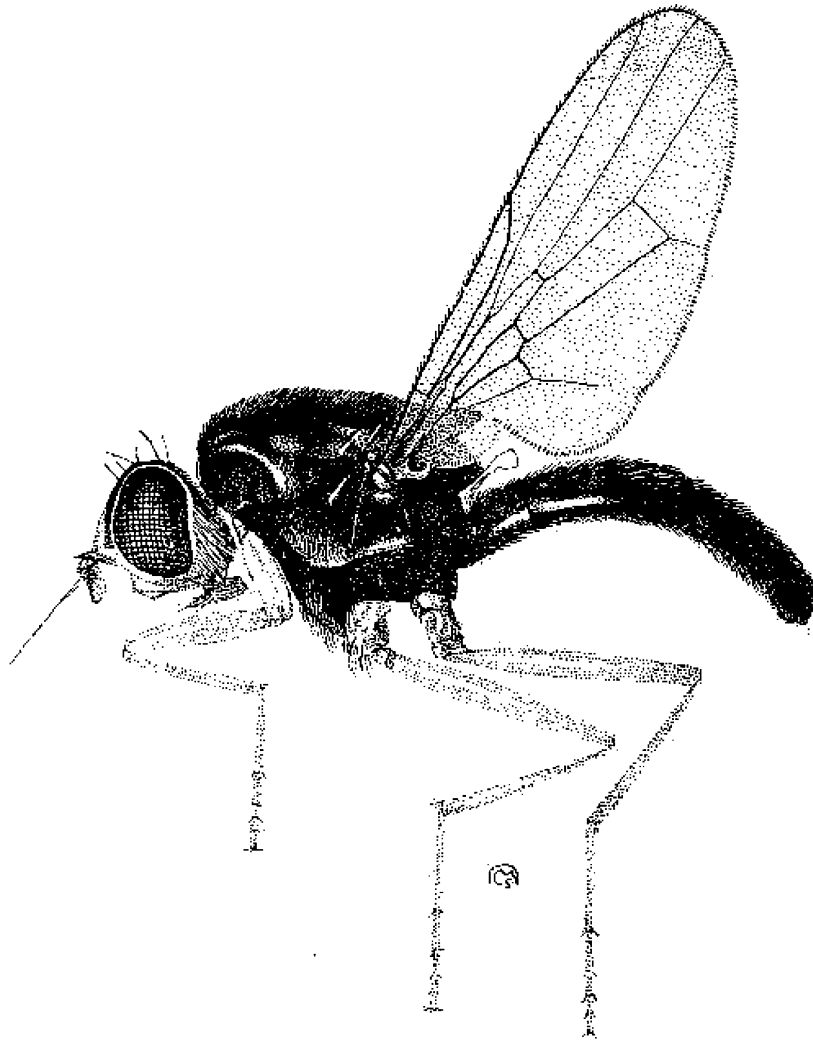
- 1 (2) Csápsörtéje fekete, tömötten, gyapjasan szőrös, sárga 3. csápíze megnyúlt csúcsa felé elkeskenyedő, kb. háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles (7. ábra: E). Szárnya aránylag rövid, nem hosszabb, mint potrohának a hossza (2. alnem: *Dasyna* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830 = *Megachaetum* RONDANI, 1856). — Fekete, csak csápja és lábai sárgák. Hátulsó combjain, a csúcsi végük előtt, széles feketésbarna gyűrű fut körbe. Szárnya kissé barnán füstös, a szegélyér mentén sötétbarnán szegett. 5—6 mm.

Nyugat-, Közép- és Dél-Európában, valamint Kisázsiaiban fordul elő. Magyarországon ritkának tűnik, eddig csak Vácdukáról, Tihanyból, Mátraházáról és Sátoraljaújhegyről került elő. A Kárpát-medencéből még Boksánbányáról, Mehádiáról és Noviból ismerjük. Lárvai *Orobancha*-fajok alsó, megvastagodott

szárában élnek. Itt is bábozódnak be, és csak a következő év tavaszán repülnek ki a kifejlett legyek (V–VII.) (= *atriseta* MEIGEN, 1826, *fuscipennis* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830)

extenuata (ROSSI, 1790)

- 2 (1) Csápsörtőjük csak gyéren szőrös, illetve tollas, 3. csápízük rövid, vége szélesen lekerekített, kb. másfélszer-kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles (3. ábra: A). Szárnyuk mindig hosszabb, mint a potroh hossza (1. alnem: *Chyliza* s. str.).

8. ábra. *Chyliza leptogaster* PANZER ♀ (Eredeti)

- 3 (4) Barnás vagy vörössesárga torát feketésbarna foltok, sávok díszítik, ezek alakja és kiterjedése igen változó. Feje sárga, de a pontszemháromszög, a nyakszirt dorsalis része, a tapogatók, valamint a nőtényéken a fejtetőlmez fekete. Lábai sárgák, hátulsó combján a csúcsi vége előtt a hímeken nagyon halvány, a nőtényéken erősebb barnásfekete folt van. Szárnya zavarosan áttetsző, csúcsát sötét folt díszíti (7. ábra: G). A tor oldallemezeinek nagyobbik része, valamint a potroh barnásfekete. 5–6 mm.

Közép- és dél-európai faj. Hazánkban a Magyar Középhegység számos pontjáról (Bakony, Vértes, Pilis, Mátra, Bükk), a Mecsekből, Tihanyból, Kalocsáról,

Tompáról és Kelebiáról ismerjük. Elsősorban dombvidéki faj, amely száraz, meleg, napos helyeken él. Lárvája *Orchis* fajok szárában fejlődik (V—VII)

vittata MEIGEN, 1826

- 4 (3) Toruk teljesen fekete, gyakrabban mindössze a pajzsocskájuk csúcsa, ritkábban a válldudoruk és a sternopleuronjuk felső szegélye barnás vagy vörössesárga.
- 5 (6) Combjainak csúcsi végét barnásfekete gyűrű övezi. Színezete nagyon hasonlít az *extenuata* ROSSI fajéhoz, de a lábakon kívül fejének egy része is sárga, illetve sárgásbarna. Halványszürkés szárnyának elülső szegélye szélesebben sötétobben szegélyezett. 5—7 mm.

Egész Európában elterjedt, de nyugati felében jóval gyakoribb, kelet felé mind ritkább lesz. A Kárpát-medencéből eddig mindössze Nagykovácsiból (Nagy-szénás), Kőszegről, Pécsről, Szaloncáról, Kőrösbányáról, Kőrösmezőről és Szász-káról vannak példányaink (V—VII.) (= *fuscipennis* auct. nec ROBINEAU-DESVOIDY, 1830)

annulipes MACQUART, 1835

- 6 (5) Combjai egyszínű sárgák. A nyakszirt, a fejtető, a pontszemháromszög, a homlok jó része és a tapogatók feketék, az arc-pajzs sárgásfehér, a nőstényen rendszerint 2 feketés folt van rajta, az orca, a pofa, a szem hátulsó keskeny szegélye, a szívóka és a 3. csápíz sárga, a csáp 1. és 2. íze sötétbarna. Tora és potroha fekete, de a pajzsocska csúcsi vége legtöbbször, ritkán a válldudor és a sternopleuron felső szegélye is vörössesárga. Szárnya csaknem teljesen átlátszó, olykor nem éles csúcsfoltja van (7. ábra: H), vagy az egész szárny sötét tónusú. Lábai világos barnássárgák (8. ábra). 5—7 mm.

Közép- és kelet-ázsiai részeket kivéve az egész Palaearktikumban otthonos. Magyarországon is a nem leggyakoribb faja, általánosan elterjedt. Lárvája a *Spirea opulifolia* szárában él, és azon meggyoró nagyságú gubacsokat okoz (IV—VIII.) (= *scutellata* FABRICIUS 1798), *obscuripennis* LOEW, 1858, *permixta* RONDANI, 1876)

leptogaster (PANZER, 1798)

44. család: MICROPEZIDAE — GÓLYALEGYEK

Többnyire közepes nagyságú, karcsú testű, vékony és hosszú lábú legyek (ez utóbbi tulajdonságukról kapták magyar nevüket). Jellemző rájuk, hogy szegélyerükön elvékonyodás, megszakadás nincs, mellékerük teljes, eléri a szegélyeret, ocellaris, humeralis és mesopleuralis sörteik, valamint vibrissáik nincsenek, hasonlóképpen hiányzanak a lábszár külső praeapicalis sörtei.

Fejük négyszögletesbe hajló kerek vagy tojás alakú, ritkábban megnyúlt, jóval hosszabb, mint amilyen magas. Arcpajzsuk, pofájuk keskeny, tapogatóik legtöbbször elérik, sőt túlnyúlnak a szájerem elülső szegélyén ritkán igen rövidek, a szájerem mögött a szívóka tövén alig vehetők észre. Csápjuk megtört, csápsörtéjük csupasz vagy gyéren pillás. Fejsörtézetük: 0—1 postverticalis, belső és külső verticalis, 0—3 orbitalis sörtepár. Ocellaris sörteik és vibrissáik nincsenek. Toruk előrefelé kissé elkeskenyedik. Torsörtézetük: 1—2 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1—3 dorsocentralis és 1

scutellaris sörtepár; az oldallemezeken 0—1 sternopleuralis sörtejük van (egyész szerzők a *Rainieria* RONDANI fajok sternopleurájának hátulsó szegélyén elhelyezkedő hosszú, sűrűn álló, 10—15 szőrt helytelenül szintén sternopleuralis sörteknek nevezik). Lábaik hosszúak, vékonyak. A megnyúlt elülső csípők messze elől állnak a szorosan egymás mögött eredő középső és hátulsó rövid csípőktől. A lábszárakon külső praeapicalis sörték nincsenek; a középső és hátulsó lábszárak csak finoman szőrösek vagy rajtuk, egész hosszukban, elszórtan rövid fekete sörték erednek. Szárnyuk rövidebb vagy hosszabb, mint a potrohuk. Szegélyerük teljes, vagyis rajta törés, megszakadás, elvékonyodás nincs. Mellékerük tövüktől a szegélyérbe való torkollásukig teljes, néha az r_1 sugárérrel nagyon szorosan együtt fut, úgyhogy szinte egyetlen érnek látszik, az r_{4+5} sugárér és a középér összetartó, így első szegélysejtjük orsó alakú. 2. tösejtjük és korongsejtjük legtöbbször elkülönült, néha összeolvadt. Potrohuk hosszú és karcsú, a nőtényeké hosszú tojócsőben végződik (10. ábra: B), a hímek 5. haslemezén legtöbbször jól fejlett párzóhorogpár van (10. ábra: A), de ezek néha (*Micropeza* MEIGEN) hiányozhatnak. A nőtényeknek 3 spermathecája van.

Életmódjuk nagyon hézagosan ismert, bár több régi, de legtöbbször megerősítésre szoruló megfigyelésről tudunk. Imágóik nedves, árnyékos helyeken, főként vizek mentén, ártéri erdőkben, virágokon, bokrok levelein ülnek. Lárvaik, amennyire eddig ismeretes, egyrészt különböző hüvelyesek gyökérgumóiban, másrészt gombákban, korhadó fák kérge alatt levő korhadékban fejlődnek. A talajban bábozódnak és az imágók csak a következő évben kelnek ki.

Valamivel több mint 30 palaearktikus fajuk ismeretes, melyek közül 9 él Magyarországon, de még további 5 faj előkerülésére számíthatunk.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a *

- 1 (2) Középső és hátulsó lábszáraik csak finoman szőrösek, róluk rövidebb, erősebb sörték nem erednek (9. ábra). Postverticalis sörtek nincsenek (1. alcsalád: *Calobatinae* = *Trepidariinae*) (= *Trepidaria* MEIGEN, 1800) 1. nem: *Calobata* MEIGEN, 1803
- 2 (1) Középső és hátulsó lábszárak külső oldalán a finom szőrökön kívül a lábszár hosszában elszórtan erősebb, fekete sörték is erednek (13. és 14. ábra). Postverticalis sörtek vannak.
- 3 (4) Szárnyuk 2. tösejtje és korongsejtje elkülönült, önálló, a végsőér eléri a szárny hátulsó szegélyét (12. ábra: A, C). 2 elülső és 1 hátulsó orbitalis és 2 notopleuralis sörtepárjuk van. Csápjaik távol erednek egymástól. Sternopleuronjuk hátulsó szegélyén 10—15, a legyező száraihoz hasonlóan elrendeződő hosszú szőr sorakozik (13. ábra) (2. alcsalád: *Taenipterinae* = *Rainieriinae*, *Tanypodinae*) (= *Tanypoda* RONDANI, 1856) 2. nem: *Rainieria* RONDANI, 1843
- 4 (3) Szárnyuk 2. tösejtje és korongsejtje összeolvadt, nem különül el, végsőere nem éri el a szárny hátulsó szegélyét (15. ábra: C—D).

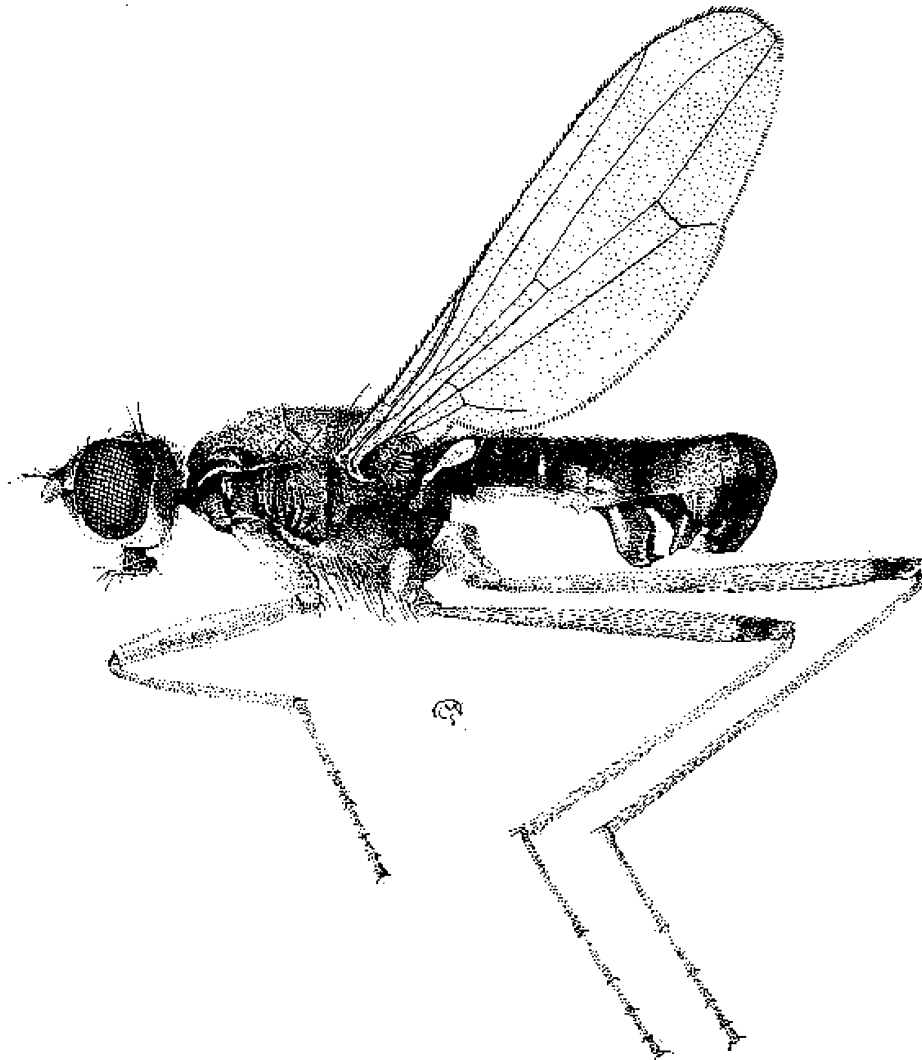
* Az újabb rendszerek a régi *Micropezidae* (= *Tylidae*) családban közölt fajokat 3 önálló családba sorolják. Ezek: *Calobatidae*, *Taenipteridae* és *Micropezidae*. Ebben a sorozatban ezek a családok még csak alcsaládokként szerepelnek.

Orbitalis sörteik egyáltalában nincsenek, s csak 1 notopleuralis sörtejük van. Csápjaik szorosan egymás mellett erednek. Csak 1, nem erős sternopleuralis sörtejük van (3. alcsalád: *Micropezinae* = *Tylinae*) (= *Tylos* MEIGEN, 1800, *Tylus* CZERNY, 1930)

3. nem: *Micropeza* MEIGEN, 1803

1. nem: *Calobata* MEIGEN, 1803

Fekete vagy vörössárga színű, 4—7 mm nagyságú legyek. Fejük közel olyan magas, mint amilyen hosszú (kivéve a *longiceps* LOEW fajt). Fejsörtézettük: 1 elülső és 1 hátulsó orbitalis, belső és külső verticalis sörtepár, post-verticalis sörteik nincsenek. Pontszemháromszögük hátul álló, nem vagy csak alig nyúlik be a szemek közé. Arcpajzsuk többé-kevésbé mindig hátracsapott,

9. ábra. *Calobata cibaria* LINNÉ ♂ (Eredeti)

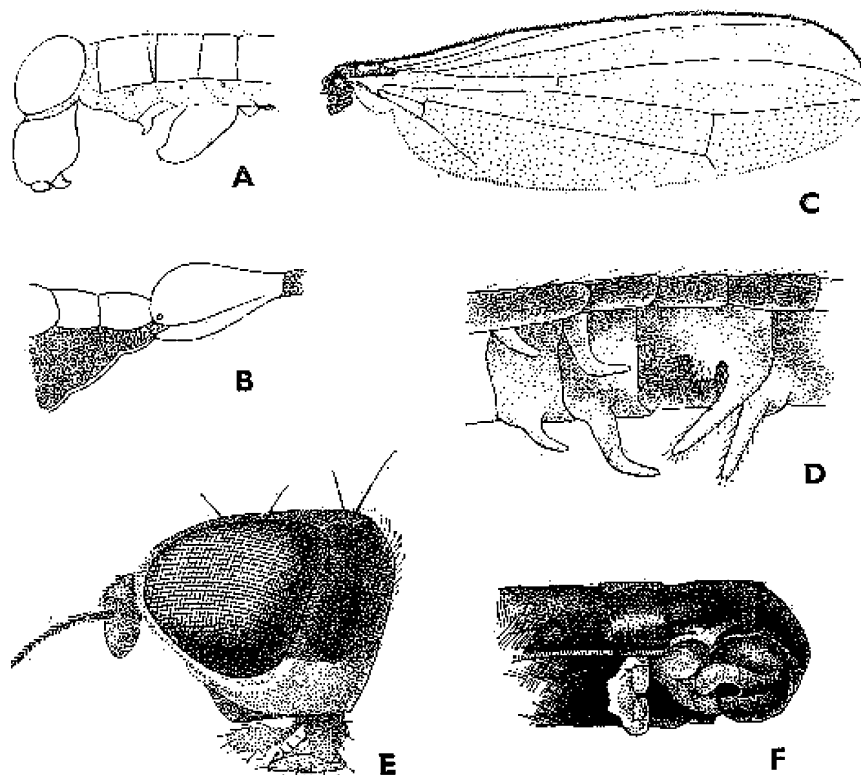
csápjuk megtört, csápsörtéjük csupasz vagy tollas. Tapogatóik legtöbbször elérik a szájperem elülső szegélyét, ritkán igen rövidek, alig vehetők észre. Általában 1, ritkán 2 (kivételesen 3) dorsocentralis sörtepárjuk van. Szárnyuk áttetsző, barnás árnyalatú, 1—2 fajuk szárnycsúcsa barnán árnyalt. Lábaik sárgák, középső és hátulsó lábszáraik finoman szőrösek, róluk erősebb sörtek

nem erednek. Potrohuk rövid, a hím hypopygiuma rá merőlegesen áll, kissé felfújt, a nőstények tojócsőve hosszú, vájt, oldalról vagy hát-hasi irányban összenyomott. A hímek 5. haslemezéről 2 igen különböző alakú és nagyságú, de a fajokra nagyon jellemző, könnyen vizsgálható párzóhorog ered (10. ábra: A, 11. ábra: A—D; 13. ábra: B, D).

Életmódjukról alig tudunk valamit. Imágóik legtöbbször nyirkos erdők aljnövényzetéről, ritkábban rétekről kerültek elő. 14 palacarktikus fajuk közül eddig 5 ismeretes Magyarországról, de még 2 további fajuk előkerülése várható.

- 1 (2) 2 (kivételesen 3) hátul álló dorsocentralis sörteparjuk van. Tapogatóik a szájreremig nyúlnak. A szárny (10. ábra: C) szegélyalatti sejtje jól felismerhető, vagyis a mellékér és az r_1 sugárér egymástól távol torkollik a szegélyérbe; az r_{2+3} sugárér szegélyérbe való torkollási helye közelebb esik a szárny csúcsához, mint a hátulsó harántérhez, a végsőér eléri a szárny hátulsó szegélyét (1. alnem: *Calobata* MEIGEN s. str.). — Feje és lábai túlnyomórészt rozsdasárgák, illetve sárgák, tora fekete, szürkésfehéren hamvas, de a válldudor, a pro- és pteropleuron sárga. A praeadbomen barnásfekete, a postabdomen kisebb-nagyobb mértékben rozsdasárga. Hímjénck 2. haslemezén kétoldalt 2 kicsi, a 3.-on 2 nagyobb, hátrafelé irányuló kampószerű függelék van; párzóhorgai igen jellegzetesek, előrcfelé irányulók, olyan, mint a 10. ábra: D. 5—6 mm.

Közép- és Észak-Európában fordul elő, de megtalálták már Angliában is. Nem tartozik a gyakori fajok közé. A Kárpát-medencében kifejezetten hegyvidék

10. ábra. A: *Calobata cibaria* LINNÉ ♂ postabdomene oldalnézetben — B: *Calobata petronella* LINNÉ ♀ postabdomene oldalnézetben — C: *Calobata petronella* LINNÉ szárnya és D: potroha alulról-alsó nézetben — E: *Calobata adusta* LOEW feje oldalnézetben és F: potroha alulról-alsó nézetben (A—B: HENNIG nyomán, C—F: eredeti)

faj (Árvaváralja, Tatra, Kőrösmező, Kevele, Gyergyószentmiklós, Középlök). Magyarországról eddig még nem került elő, de magas hegyvidékeinkről várható (VI–VIII.)

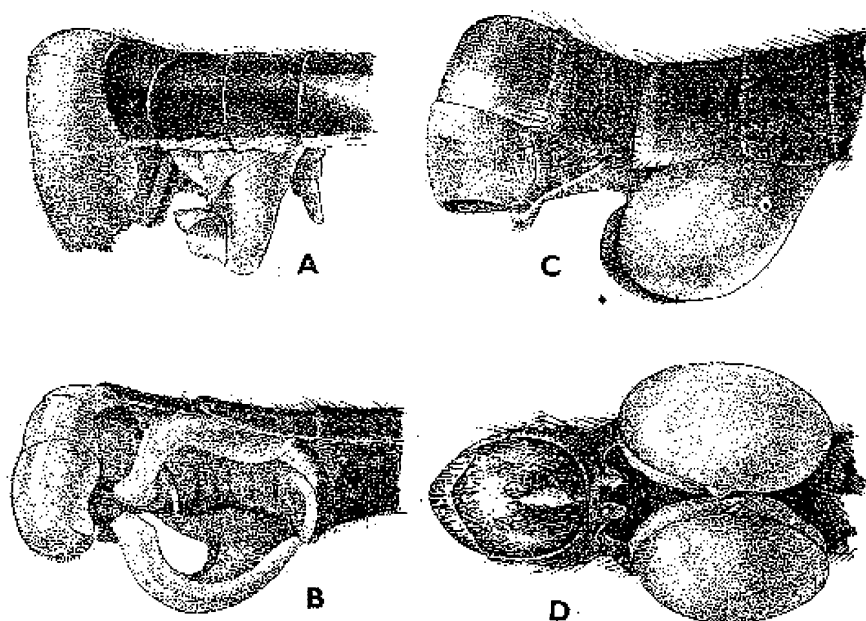
[*petronella* (LINNÉ, 1761)]

- 2 (1) Csak 1, hátul álló dorsocentralis sörteparjuk van.
- 3 (4) 1 erős sternopleuralis sörtéje van. Feje (10. ábra: E), az előreugró homloka és erősen hátracsapott arcpajzsa következtében kúpszerű, a fej szemek mögötti része, különösen a hímé, meghosszabbodott, ezért jóval hosszabb, mint amilyen magas (2. alnem: *Calobatella* MIK, 1898). — Tapogatói eléri a szájperem elülső szegélyét. A mellékér és az r_1 sugárér olyan közel fut egymás mellett, hogy azok egyetlen vastag érnek látszanak, azért a szegélyalatti sejtje igen jelentéktelen. Párzóhorgai rövidek, kissé hajlottak, végeik lekerekítettek (10. ábra: F). Tora és potroha teljesen fekete; tora, a pteropleuron kivételével, teljesen és potrohának 1. hátlemeze szürkés-fehéren hamvas. 5 mm.

Ritka közép-európai faj. Magyarországról ismerjük a legtöbb lelőhelyét. Ezek: Budapest, Nagykovácsi, Bakony: Mogyorós, Balatonfüred, Tihany, Kőszegi-hegység, Pécs, Bükk hegység: Ablakoskő völgye, Bükk-fennsík. 1 nemzedékű, tavaszi, stenochron faj (IV–VI.)

longiceps LOEW, 1870

- 4 (3) Sternopleuralis sörtéjük nincs. Fejük nem nyúlik kúpszerűen előre, a fej szemek mögötti része nem hosszabbodott meg feltűnőbben, ezért fejük csak alig valamivel hosszabb, mint amilyen magas.
- 5 (10) Tapogatóik igen kicsinyek, legtöbbször a szívóka tövénél annyira elrejtettek, hogy nehéz vizsgálni, a szájperem elülső szegélyét sohasem érik el.
- 6 (7) A hím hajlott, bunkós végű párzóhorgainak töve között páratlan,

11. ábra. A: *Calobata commutata* CZERNY potroha oldalnézetben és B: alulso-oldalsó nézetben — C: *Calobata femoralis* MEIGEN potroha oldalnézetben és D: alulso nézetben. (Eredeti)

nyeregszerű nyúlvány van (11. ábra: A—B). A tojócső tövének hasoldalán kétoldalt 1—1 többé-kevésbé fejlett fogszerű nyúlvány található (3. alnem: *Trilophyrobata* HENNIG, 1938). — Homloka sárga, arepajzsa, a pofák, valamint a nyakszirt alsó fele fehér. Tora fekete, szürkésfehéren hamvas; a lábak sárgák, középső és hátulsó combjának csúcsi végén barna gyűrű fut körbe. Potroha, tojócsőve fekete, az utóbbi oldalról összenyomott. 6—7 mm.

Észak-, Északnyugat- és Közép-Európából, valamint Szibériából ismeretes, mindenütt ritka. Magyarországról eddig csak Tihanyból, Curgóról és Hidasnémetiből, a Kárpát-medence területéről is csupán Felsőlövőről, Turcsokról és Kőrösmezőről került elő (VI.)

commutata CZERNY, 1930

- 7 (6) A hímek széles lemezszerű vagy félgömb alakú párzóhorgainak töve között nincs nyúlvány. A tojócső tövének hasoldalán nincs fogszerű nyúlvány (4. alnem: *Compsobata* CZERNY, 1930).
- 8 (9) Középső és hátulsó combjain a csúcsi barna gyűrűn kívül még mindegyik középső részén 1—1 barnásfekete csík húzódik. Eddig csak a hímje ismeretes. Párzóhorga rendkívül nagy, félgömb alakú, a középvonal felé irányuló lemezszerű ventralis belső szegélye fűrész (11. ábra: C—D). A nyakszirt teljesen fekete. Tora és potroha is fekete, az utóbbi fényesen csillog. Potrohának 6. hátlemeze hátul szélesen, sárgán szegett. 5—6 mm.

Igen ritka, mindössze 1—2 helyről ismert közép-európai faj. Hegyvidéki fajnak látszik. Magyarországról eddig még nem került elő

[femoralis MEIGEN, 1826]

- 9 (8) Középső és hátulsó combjain csak a csúcsi barna gyűrűk vannak meg, középső barnásfekete csíkjai nincsenek. Párzóhorga széles, lemezszerű, fogszerű csúcsban kihúzott (9. ábra). A nyakszirt alsó része fehér. Tora és potroha fekete, az utóbbi fényesen csillogó. A potroh hátlemezeinek hátulsó szegélyei keskenyen sárgán szegettek. Tojócsőve középen befűződött, hátulsó vége a hátoldal felől lapított, oldalán 1—1 nagy sárga folttal. 5—7 mm.

Észak-, Északnyugat- és Közép-Európában általánosan elterjedt, gyakori, a család egyik leggyakoribb faja. Hazánk sík-, domb- és hegyvidékein egyaránt általánosan elterjedt (IV—IX.) (= *trivialis* LÖEW, 1854)

cibaria LINNÉ, 1761

- 10 (5) Tapogatóik jól fejlettek, a szájpárem elülső szegélyét eléri vagy azon túl is nyúlnak. A szárny csúcsán erősebb vagy halványabb barnás folt terül el (12. ábra: A, C).
- 11 (12) A szárny (13. ábra: A) mellékere és r_1 sugárere olyan közel fut egymás mellett és torkollik a szegélyérbe, hogy a szegélyalatti sejt alig ismerhető fel. Csápja egyszínű sárga, illetve barnássárga, a csápsörte csupasz, legfeljebb megvastagodott töve igen röviden pelyhes. Hímjének metasternumán nincs csapszerű nyúlvány (5. alnem: *Paracalobata* HENDEL, 1922). — A szárny r_{2+3} sugárérének a

szegélyérbe való torkollási helye közelebb van a hátulsó harántérhez, mint a szárny csúcsához. Torháta sárgásbarna, de elől fényes fekete, a sterno- és pteropleuron szintén sárgásbarna, az oldallemmek többi része és a pajzsocskák fényes fekete, a sternopleuron szürkésfehéren hamvas. Lábai sárgák, hátulsó combjai 2—2 barna gyűrűt viselnek, egyet középen, egyet a csúcsi végükön. A hátulsó lábszárak, különösen a nőstényeké, sötétbarnák, az utolsó lábfejíz sárga. Párázóhorgai keskenyek, ívelték, végeik gömbszerűen duzzadtak (12. ábra: B). 4—4,5 mm.

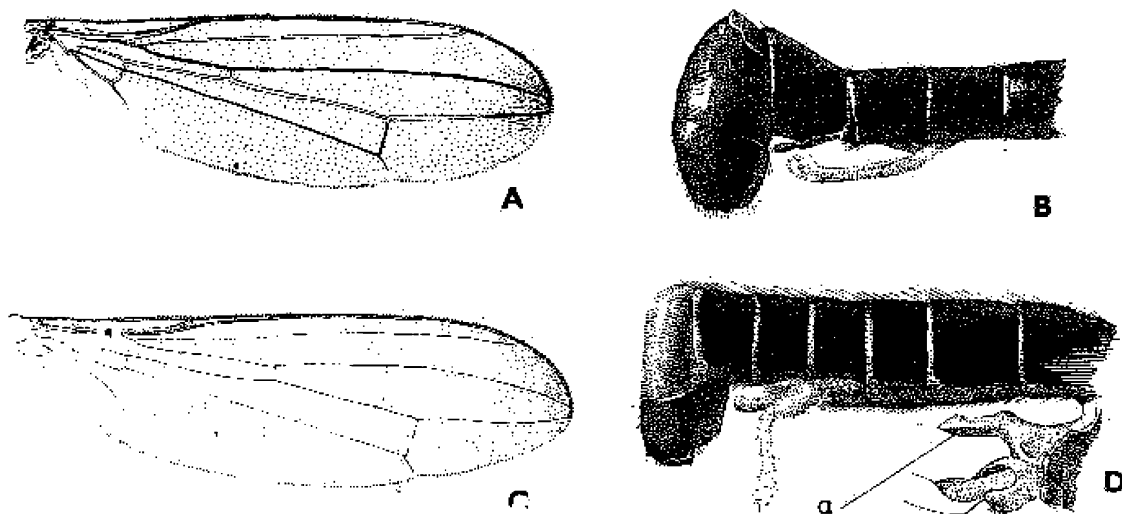
Egész Európában elterjedt. Nálunk elsősorban síkvidégeinken honos, az Alföldről sok helyről ismerjük, a Dunántúlon már jóval ritkább, míg hegyvidékeinkről csak szórványosan került elő (V—IX.)

ephippium (FABRICIUS, 1794)

- 12 (11) A szárny (12. ábra: C) mellékere és r_1 sugárere egymástól távol torkollik a szegélyérbe, így a szegélyalatti sejtjük jól felismerhető. Csápjának 1. és 2. íze sötétbarna, a 3. csápíz sárgásfehér (♂), illetve barnássárga (♀), a csápsörte, csúcsa kivételével, tollas. Hímjének metasternumán (12. ábra: D) csapszerűen elálló nyúlvány ered (6. alnem: *Cnodacophora* CZERNY, 1930). — r_{2+3} sugárereinek a szegélyérbe való torkollási helye közelebb esik a szárny csúcsához, mint a hátulsó harántérhez. Tora és potroha fekete, az előbbi, különösen az oldallemmek, szürkésfehéren hamvasak. Lábai sárgák, a csápók sárgásfehérek, hátulsó combjának csúcsát éles sötétbarna gyűrű övezi, középső combjának csúcsi végén a külső oldalon sötétebb folt van, a középső és hátulsó láb utolsó lábfejíze barna. Párázóhorgai (12. ábra: D) térszerűen megtörtek, le- vagy előre felé irányulók, finom fehér szőrök borítják. 5—7 mm.

Ritka közép-európai faj. Elsősorban magas- és középhegységi fajnak látszik, de Magyarországról síkvidéki adataink is vannak. Eddig ismert hazai lelőhelyei: Órszentmiklós, Pomáz, Bükk: Tard, Nagyvisnyó, Ablakoskő völgye, Pákozd, Bakony: Cuha völgye, Mecesek, Pécs. Többször gyűjtötték a csalapú (*Petasis*) levelekről (V—VI., IX.)

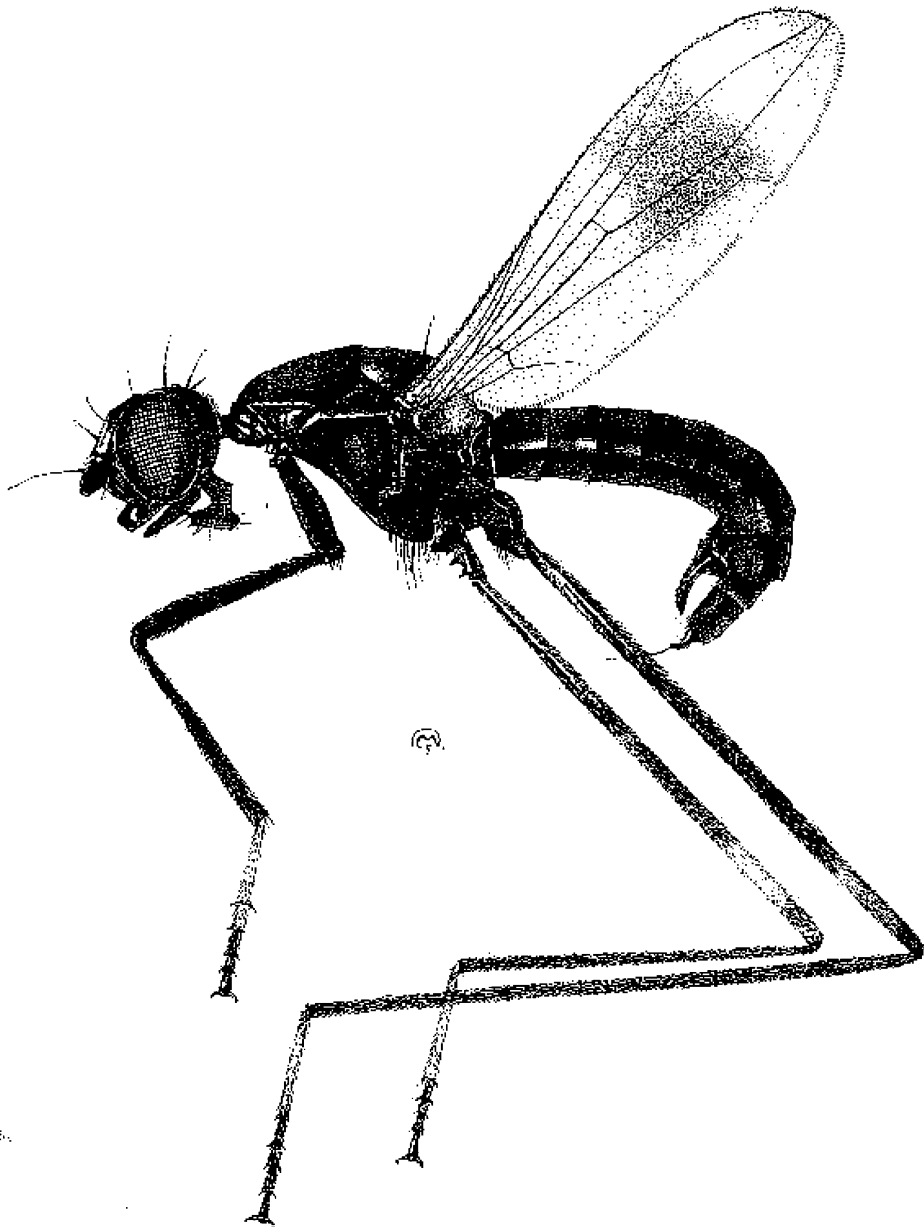
adusta LOEW, 1870

12. ábra. A: *Calobata ephippium* FABRICIUS szárnya és B: potroha oldalnézetben — C: *Calobata adusta* LOEW szárnya és D: potroha oldalnézetben (a = metasternalis nyúlvány) (Eredeti)

2. nem: *Rainieria* RONDANI, 1843

7—9 mm nagyságú egyszínű fekete vagy barna legyek (13. ábra). Fejük valamivel hosszabb, mint amilyen magas, praclabrumuk előreálló, tapogatóik nagyok, elérik, illetve túlnyúlnak a szájperem elülső szegélyén. Csápjuk 2. ízé-

13. ábra. *Rainieria calceata* FALLÉN ♂ (Fredeti)

nek ventralis részéről hosszú, a 3. ízén túlnyúló merev szőr ered. Csápsörtéjük csupasz. Fejsörtézetük: 2 elülső és 1 hátsó orbitalis, belső és külső verticalis, postverticalis sörtepár. Csak 1 pár egészen hátul álló dorsocentralis sörtéjük van. Sternopleuronjuk hátsó szegélyén 10—15 hosszú, a legyező száraihoz hasonlóan elrendeződő szőr sorakozik. Szárnyuk teljesen áttetsző, minden elsötétedés, rajzolat nélküli vagy keresztsáv díszíti. Középső és hátsó láb-szárainak külső oldalán különböző távolságokra rövid, de erős fekete sörték erednek. A hímek potrohának 5. haslemezen harapófogó alakú párzohorogpár alakult ki (13. ábra).

Életmódjukat nem ismerjük. Úgy látszik, elsősorban hegyvidéki fajok. 4 palaearktikus faja közül 1 ismeretes Magyarországról, de még 1 előfordulása lehetséges.

- 1 (2) Szárnyán a 2 harántér között széles barnás, illetve füstszerű keresztsáv húzódik; a szárny csúcsán egy határozottabb, a szárny töve előtt egy nagyon elmosódott sötétebb folt terül el (13. ábra). Valamennyi combjának tövi része fekete. Az elülső láb tőize és 2. lábfejeze, valamint a középső és hátulsó láb lábtőize, csúcsi harmaduk kivételével, fehér. Középső és hátulsó combjának csúcsi vége előtt széles, világos sárgásbarna gyűrű fut körbe. Fekete vagy csokoládébarna faj. Nőstényének tojócsőve hosszú, olyan hosszú, mint a 3 utolsó potrohszelvény együtt. 7—9 mm.

Észak- és Közép-Európában él, de előkerült már Albániából is. Magyarországon eddig Budapesten, Kalocsán, Badacsonyan, Sopronban, Nógrádszakálon, Tardon, Tolcsván és Sátoraljaújhelyen gyűjtötték, de a Kárpát-medencéből még Szatmárról, Nagyenyedről, Brassóból, a Vöröstoronyi-szorosból, Szászkáról, Herkulesfürdőről és Mehádiáról is előkerült (VI—VII.)

calceata (FALLÉN, 1820)

- 2 (1) Szárnya áttetsző, egyszínű halványbarna. Valamennyi combjának töve vörössárga. Elülső lábának lábfejezei, az utolsó 2 kivételével, fehérek, a középső és hátulsó lábak lábfejezei barnásfeketék. Barna vagy vörösbarna faj. Nőstényének tojócsőve rövid, nem éri el az utolsó 3 potrohszelvény együttes hosszát. 8 mm.

Közép-Európából és a Palaearktikum keleti feléből, egészen Japánig ismeretes. Magyarországról még nem és a Kárpát-medencéből is csak Mehádiáról került eddig elő (VI.)

[*latifrons* (LOEW, 1870)]

3. nem: *Micropeza* MEIGEN, 1803

Nagyon karcsú, törékeny, többnyire fekete, 4—7 mm nagyságú legyek (14. ábra). Fejük jóval hosszabb, mint amilyen magas, előre felé kúpszerűen megnyúlt, hátrafelé messze kidudorodik s a tor felé egyenesen levágott. Arcpajzsuk hátrafelé erősen lecsapott, nagyon keskeny, s középen mély vonalszerű árok húzódik végig. Pontszemlemezük a szemek mögött van. Fejsörtézük: külső és belső verticalis és postverticalis sörte pár; ocellaris sörteik nincsenek. Csápjuk rövid, a csápsörte legtöbbször majdnem csupasz. Torukról 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris s 1 erős sternopleuralis sörte pár ered. Szárnyukon (15. ábra: C—D) a mellékér és az r_1 sugárér szorosan egymás mellett fut, úgyhogy a szegélyalatti sejt alig ismerhető fel. A hímek postabdomene rövid, vaskos, haslemezein párhorgok nincsenek.

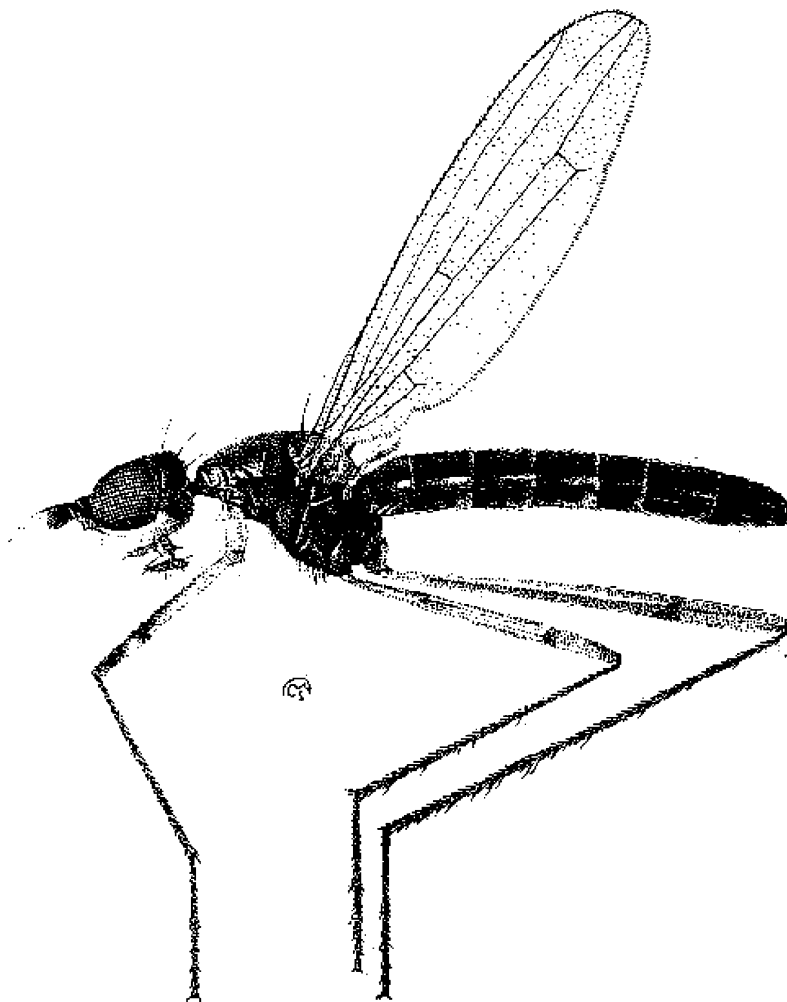
Nyirkos erdők aljnövényzetén, bokrokon, ritkábban réteken gyűjthetők. 17 palaearktikus fajuk közül 3 él Magyarországon, de még 2 faj előfordulása várható.

- 1 (4) Teljesen vagy részben sárga színű fajok.
- 2 (3) Potroha piszkossárga, hátlemezeinek hátulsó szegélye kénsárga. Szárnya nagyon keskeny. Csápja sárga, csápsörtéje sötétbarna színű. Egészében sárga színű állat, de pontszemlemezének környéke barnásfekete. Torhátán (15. ábra: A) 3, néha összeolvadó fekete hosszanti

sáv húzódik. Lábai sárgák, a lábszárak csúcsi vége, valamint a lábfejek barnásfeketék. A vörössárga postabdomenen egy kicsi, feltűnően fényes fekete folt van. 6—7 mm.

A Palaearktikum ázsiai részének déli területein otthonos, ahonnan a Kaukázuson és a Szovjetunió európai részének déli részén át egészen hazánkig terjedt el, itt éri el elterjedésének legnyugatibb pontját. Faunánkban tipikus szarmata elem. Nálunk ritka, eddig csak Budapestről, Hortobágyról, Szarvasról, Tóserdőről és Tihanyból ismerjük (VI—VII.)

angustipennis LOEW, 1868

14. ábra. *Micropeza corrigiolata* LINNÉ ♂ (Eredeti)

- 3 (2) Potrohának hátlemezei feketék, hátulsó szegélyeik kénsárgák. Szárnya normálisan fejlett, nem feltűnően keskeny. Csápja barna, csápsörtéje fehér. Feje sárga, de a homloka, elülső oldalszegélye kivételével, a fejtető és a pontszemlemez, valamint a csápgödrök fényes feketésbarnák. Tora sárga, középhátán (15. ábra: B) 3 széles szürke sáv húzódik, a középsőn 2 sötét vonal húzódhat (oldalról nézendő!). Lábai sárgák, valamennyi combjának csúcsi vége előtt 1—1 barna gyűrű alakult ki. 4—4,5 mm, a nőstény tojócsővel együtt 6—7,5 mm.

Közép- és Dél-Európából említik. Kevés helyről ismerjük, de ahol megtalálták, ott legtöbbször gyakori. Hazánkból még nem került elő

[*lateralis* MEIGEN, 1826]

4 (1) Fekete színű fajok.

5 (6) Csápja teljesen sárga. Mérsékelten acélkék csillogású fekete faj, de az arcpajzs, a szájnylás pereme, a tapogatók és a válldudor sárga. A lábak harnásfeketék. Szárnya harnásszürke árnyalatú. A hypopygium, illetve a tojócső 2. ízén sárga, illetve téglavörös folt van. 4,5—6 mm.

A Szovjetunió európai részének déli területeitől keletre, Örményországon, Iránon keresztül Afganisztánig terjedt el. Magyarországról eddig még nem került elő

[cingulata LOEW, 1868]

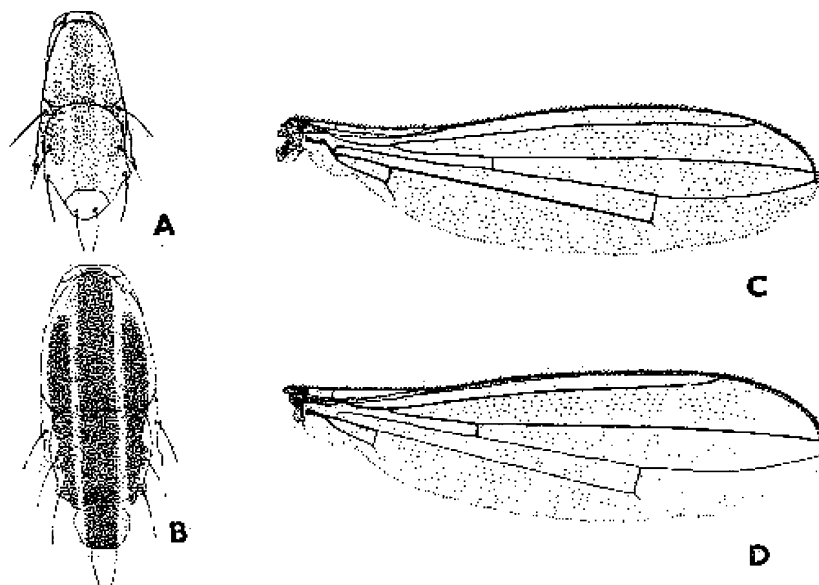
6 (5) Csápjai teljesen feketék.

7 (8) Szárnya (15. ábra: C) hosszabb, mint a potroh. Sárga színű középső és hátulsó combján a csúcsi fekete folt előtt még fekete gyűrű is van (nagyon ritkán nehezen ismerhető fel). Az r_{2+3} sugárérnek a szegélyérbe való torkollási helye közelebb van a szárny csúcsához, mint a hátulsó harántérhez; az r_{4+5} sugárér és a középér torkollási helyeik között levő távolság kisebb, mint az elülső harántér hossza. Nőstényének tojócsöve hosszabb, mint az utolsó 3 potrohszelvény együttes hossza. Fekete, de arcpajzsa és pofája hófehér. 4—4,5 mm.

Egész Európában elterjedt. Magyarországon közönséges, a család leggyakoribb faja. Lárvai különböző hüvelyesek gyökerében a nyár derekára érettekké válnak és a földben bábozódnak be, amelyekből az imágók zöme csak a következő év tavaszán kel ki, de az augusztus második felében és a szeptemberben gyűjtött imágók arra utalnak, hogy a bábok egy részéből még abban az évben szárnyra kelnek a legyek (IV—IX.)

corrigiolata (LINNÉ, 1766)

8 (7) Szárnya (15. ábra: D) rövidebb, mint a potroh. Középső és hátulsó combján a csúcsi fekete folt előtt nincs fekete gyűrű. Az r_{2+3} sugárérnek a szegélyérbe való torkollási helye közelebb esik a hátulsó harántérhez, mint a szárny csúcsához; az r_{4+5} sugárér és a középér

15. ábra. A: *Micropeza corrigiolata* LINNÉ és B: *M. lateralis* MEIGEN torhátá és pajzsocskája felülnézetben — C: *Micropeza corrigiolata* LINNÉ és D: *C. brevipennis* v. ROSER szárnya (Eredeti)

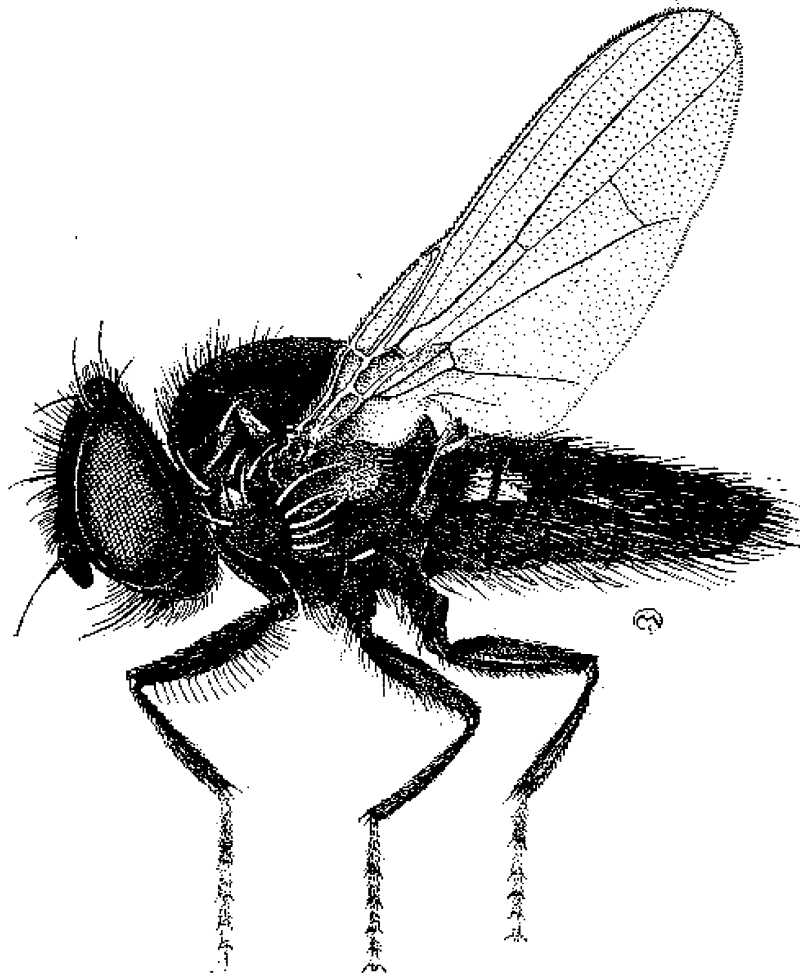
torkollási helyei közt levő távolság nagyobb, mint az elülső harántér hossza. Nőstényének tojócsőve rövidebb, mint a potroh utolsó 3 szelvényének együttes hossza. Egyébként megegyezik az előző fajjal. 4 mm.

Közép-európai faj. Az irodalmi közlések és a gyűjteményi adatok szerint nagyon ritka fajnak látszott, de az utóbbi évek rendszeres gyűjtései során Magyarország számos, túlnyomórészt síkvidékéről előkerült (V—VIII.)

brevipennis v. ROSE, 1840

45. család: LONCHAEIDAE — SZÓRÖSHOMLOKÚ LEGYEK

Meglehetősen egyveretű, 2—7 mm nagyságú, többé-kevésbé fényes fekete, fémes kékesfekete vagy fémeszöld színű legyek, melyeknek szárnyán foltok vagy rajzolat soha sincs (16., 20., 23., 25. és 26. ábrák); egyedül a *Lamprolon-*

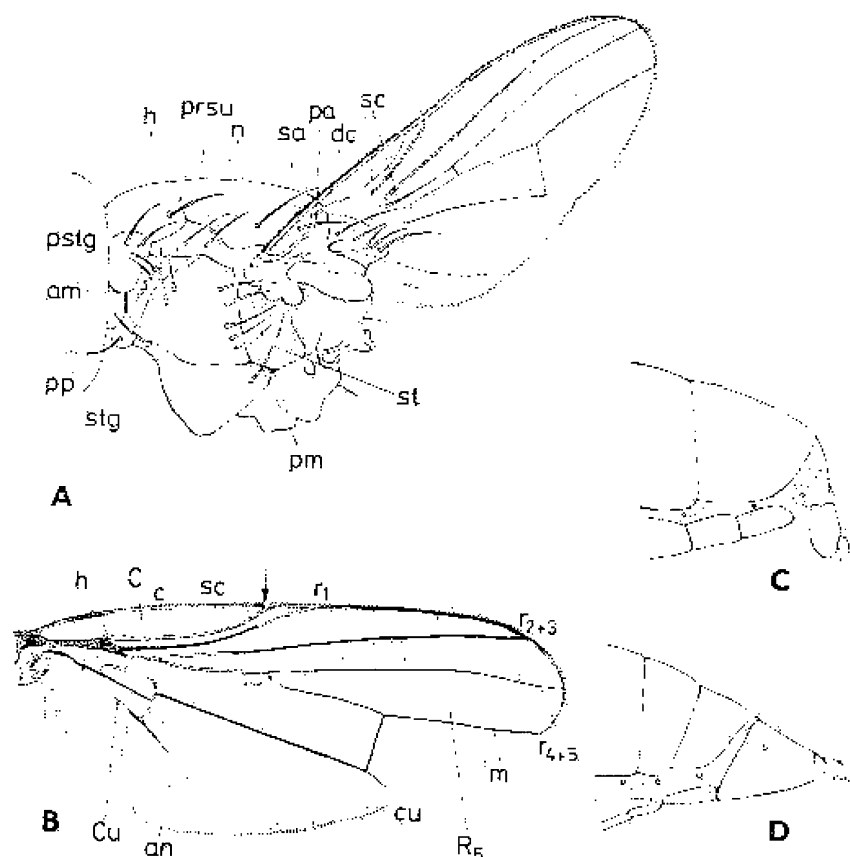

16. ábra. *Dasiops latifrons* MEIGEN ♂ (Eredeti)

chaea BEZZI fajok bronzoszölden vagy barnáskéken csillogók. Jellemző rájuk, hogy szegélyerük a vállér mögött és a jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt elvékonyodik, illetve megtörik, mellékerük teljes, eléri a szegélyeret, végsőerük rövid, de mint vékony redő eléri a szárny hátulsó szegélyét, alsó orbitalis sörtéik nincsenek, de vibrissáik vannak, továbbá igen jellemző a családra,

hogy a billér vagy legalább annak feje mindig barnásfekete vagy fekete, s a homlok szélességében jelentkező ivari kétalakúság: a hímek homloka mindig keskenyebb, mint a nőstényeké (19. ábra: B—C).

A mindig szőrös homlokról csak 1 pár erős, hátrahajló orbitalis sörte ered, melyek mögött a járomlemezen egyszer vannak, máskor nincsenek szőrök; a gyengébben fejlett postverticalis sörték széthajlók. A homlokrés (lunula) mindig nyitott, mely lehet szőrös vagy csupasz. Jóllehet vibrissáik vannak, de ezek többször csak elől álló erős sörteszerű peristomalis szőrök. A szemek általában csupaszok, de olykor szőrösek. Torsörtézetük (17. ábra: A): általában 2 humeralis (a mindig gyengébb belső humeralis hiányozhat), 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 1 praesuturalis, 1 praescutellaris és 2, közvetlenül a pajzsocska előtt elhelyezkedő dorsocentralis; a pajzsocskán az állandó 2 pár scutellaris sörte mellett a pajzsocska szegélyén, ritkán magán a pajzsocskán is finom szőrök erednek. Az oldallemezeken 1 propleuralis, 1 vagy több stigmaticalis, a *Dasiops* RONDANI fajokon 1 (2) poststigmaticalis sörte található; a mindig szőrös mesopleuronon, legalább hátulsó szegélyén néhány erős mesopleuralis sörte sorakozik, ezeket hátulsó mesopleuralis sörtéknek nevezzük, de lehetnek ilyenek a mesopleuron anterodorsalis részén is, ezek az elülső mesopleuralis sörték. A sternopleuronról 1—3 erős sternopleuralis sörte ered, de sok fajon még további szőrök találhatók rajta. A ptero- és hypo-

17. ábra. A: *Dasiops latifrons* MEIGEN tora oldalnézetben (am = elülső mesopleuralis, dc = dorsocentralis, h = humeralis, n = notopleuralis, pa = postalaris, pm = hátulsó mesopleuralis, prsu = praesuturalis, pp = propleuralis, pstg = poststigmaticalis, sa = supraalaris, sc = scutellaris, st = sternopleuralis, stg = stigmaticalis sörte) — B: *Lonchaea scutellaris* RONDANI szárnya (betűjelzés, mint az 1. ábra: A) — C: *Dasiops latifrons* MEIGEN ♂ és D: ♀ postabdomene (A: MORGE, C—D: HENNIG nyomán, B: eredeti)

pleuron csupasz és legtöbbször fényes. A szárny (17. ábra: B) mindig folt nélküli, legtöbbször átlátszó, ritkán sárgás vagy barnás tónusú. A szegélyér a vállér mögött, illetve jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt elvékonyodik, illetve megtört. A végsőér mint redő a szárny hátulsó szegélyét mindig eléri. A szárnypikkely, a szegély és a szárny rojtjának színe szerepet játszik a fajok elkülönítésében. A lábak normálisak, erősen szőrösek, illetve sörtézettek.

Mindkét ivar potrohán mind a 7 légzőnyílás megtalálható. A nőstényeknek megnyúlt, a praecabdomentől jól elhatárolt tojócsőve van (17. ábra: D). A 7. szelvény hát- és haslemezből alakult tojócsőhüvely nem húzható vissza a potrohba. A tojócső végizének alakja és szörszete s az előtte levő szelvényhez való kapcsolódása biztos alapot ad a nőstények elkülönítésére, ezért ezeket a legtöbb esetben ábrán is bemutatjuk. A spermathecák száma 3. Igen jellemző a nőstényekre, hogy a 6. haslemezről proximalisan egy hosszú nyúlvány ered (17. ábra: D). Ilyen nyúlvány a vele rokon Pallopteridae család kivételével (de ezeknél még az 5. haslemezről is ered proximalis nyúlvány) sehol sem fordul elő a torpikkely nélküli Muscidák között. A hímeken is jól elkülönül az aszimmetrikus postabdomen (17. ábra: C) a praecabdomentől, az előbbi legtöbbször az 5. haslemez alatt van elrejtve. A *Dasiops* RONDANI fajok hímjének 6. haslemeze erősen redukálódott, balra eltolódott, és a 7. haslemezzel, valamint a 7. és 8. hátlemezzel együtt syntergosternummá olvadt össze. A hímek ivarszervük alapján mindig biztosan meghatározhatók, és e tekintetben az egyes fajok között sokkal nagyobbak a különbségek, mint az egyéb morfológiai bélyegeknél. Mégis ezekre csak kivételesen hivatkozunk, mert egyrészt az ivarszerv készítmények előállítása hosszadalmas, másrészt a fajok külső morfológiai bélyegkombinációik alapján is jól meghatározhatók, annak ellenére, hogy az utóbbiak között olyan bélyegcsoportok, illetve bélyegkombinációk szerepelnek, amelyek más családok esetében, változó voltak miatt, nem használhatók.

A szőröshomlokú legyek életmódját nagyon hézagosan ismerjük. A fajok többségének lárvái lombos és tűlevelű fák kérge alatt élnek, ahol korhadék vagy gombaevők, vagy ragadozók, amennyiben más rovarok, elsősorban szüligyekek lárváival táplálkoznak; más fajok különböző növényi részekben, így levelekben, szárban, gyökerekben, gyümölcsökben, tobozokban stb. élnek, míg 1–2 fajuk fűféléken gubacsokat okoz. Imágóik igen különböző helyeken gyűjthetők. Vannak közöttük árnyékos, hűvös, zárt erdőkben élők, vagy éppen száraz, nap-sütötte erdei tisztásokon, erdei utakon, erdőszéleken, ligeterdőkben vagy nyílt réteken találhatók. Több fajuk a napnak csak bizonyos időszakában repül, sok esetben tömegesen rajzanak, legtöbbször több méter magasságban. Sok közöttük az 1 nemzedékű, stenochron faj, ezek legtöbbje nálunk tavasszal, áprilistól június elejéig repül, de akadnak köztük eurychron fajok is, amelyek áprilistól szeptemberig állandóan gyűjthetők.

A Lonchaeidáknak eddig mintegy 250 fajt írták le. A családnak mindegyik állatföldrajzi régióban él több-kevesebb faja. A valid palaearktikus fajok száma 75–80, ebből Magyarországon eddig 25-öt ismerünk, de még további 15 faj előfordulása várható, illetve lehetséges.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) 1, kivételesen 2 poststigmaticus sörtéjük, illetve szőrük van (16. ábra). A lunula szőrös, legalább a felső részéről ered néhány szőr (19. ábra: A–D). A hímek praecabdomenén 6 haslemez számolható. A pofa elülső részén 1–7 erősebb, vibrissaszerű sörté található (1. alcsoport: *Dasiopinae*). — A pajzsoecska szegélyén csak 2 pár scutellaris sörté ül, ha kivételesen (*D. latifrons* MEIGEN) néhány

finom szegélyszőr is ered róla, akkor a lábfejézek egy része világos és a tojócső nagyon széles (= *Dasyops* SCHINER, 1864, *Psilolonchaea* CZERNY, 1934) 1. nem: *Dasiops* RONDANI, 1856

- 2 (1) Poststigmatalis sörtejük vagy szőrük soha sincs. A lunula szőrös vagy csupasz. A hímek praeabdomenén 5 haslemez számolható (2. alcsalád: *Lonchaeinae*).
- 3 (10) A lunula csupasz.
- 4 (5) A pajzsocska szegélyén csak 4 erős scutellaris sörte található, semmi-féle egyéb szőr nincs rajta (= *Protearomyia* MCALPINE, 1962, nomen nudum) 2. nem: *Priscoearomyia* MORGE, 1963
- 5 (4) A pajzsocska szegélyén a 4 erős sörtén kívül további szőrök is vannak, legalább 1—1 lateralis szőr a 2 scutellaris sörtepár között.
- 6 (7) Több stigmatalis sörtejük van. A mesopleuronon nincs erősebb, előrefelé irányuló, a többi szőrzettől jelentősen eltérő elülső mesopleuralis sörte. A hímek szeme hosszú szőrökkel fedett. Az orca és a pofa nagyon széles, a hímek orcája bársonyos ezüstsürkén hamvas 3. nem: *Chaetolonchaea* CZERNY, 1934
- 7 (6) Csak 1 stigmatalis sörtejük van. A mesopleuronon 1 vagy több elülső mesopleuralis sörte található.
- 8 (9) A test fénytelen vagy csak kissé barnásfeketén vagy kékesfeketén fénylő, sohasem aranyzöld vagy bronz színben csillogó. 1 vagy több sternopleuralis sörtejük van (= *Spermatolonchaea* HENDEL, 1932, *Dasylonchaea* ENDERLEIN, 1936) 4. nem: *Earomyia* ZETTERSTEDT, 1842
- 9 (8) A test az erősen kékeszöldtől az aranyzöldig fénylő vagy csillogó, 1 sternopleuralis és 2 hátulsó mesopleuralis sörtejük van, mely utóbbiak feltűnően különböznek a többi szőröktől [5. nem: *Lamprolonchaea* BEZZI, 1921]
- 10 (3) A lunula szőrös.
- 11 (12) A csápsörte tollas (24. ábra: D), a prosternum szőrös, 2 erős sternopleuralis sörtejük van (= *Carpolonchaea* BEZZI, 1920) [6. nem: *Silba* MACQUART, 1851]
- 12 (11) A csápsörte csupasz vagy csak röviden pelyhes, sohasem tollas (25. és 26. ábra); a prosternum csupasz.
- 13 (14) 2 sternopleuralis sörtejük van. A szárnypikkely szegélyén (25. ábra)

a rojt szőreinél jóval hosszabb szőrpamacs ered (= *Neosilba* McALPINE, 1962, nomen nudum)

7. nem: *Setisquamalonchaea* MORGE, 1963

- 14 (13) Rendesen csak 1 sternopleuralis sörtéjük van. A szárnypikkely szegélyén nincs rojtpamacs (26. ábra), vagy ha ilyen kivételesen van, az sohasem feltűnően hosszú (= *Tricholonchaea* CZERNY, 1934, *Lasionchaea* ENDERLEIN, 1936) 8. nem: *Lonchaea* FALLÉN, 1820

1. nem: *Dasiops* RONDANI, 1856

2,5—6 mm nagyságú, legtöbbször nagyon szőrös legyek (16. ábra). 1 vagy 2 poststigmatalis sörtéjük vagy szőrük alapján a család összes többi nemétől könnyen megkülönböztethetők. A lunula szőrös, bár néha csak 3—4 pár finom szőr található a felső részén. A 3. csápíz rövid, a szájperemet sohasem éri el, a csápsörte csupasz vagy finoman pelyhes. A pofák elülső részén 1—7 erős vibrissaszerű sörte sorakozik. A prosternum általában csupasz, de ritkán kétoldalt finom szőrök eredhetnek róla. A pajzsocska szegélyéről a 2 pár erős scutellaris sörtén kívül csak kivételesen erednek vékony lateralis szőrök. 1 vagy több stigmatalis és sternopleuralis sörtéjük van. A surstylus mozgatható, és erős csapszerű fogak erednek róla. A tojócső lehet nagyon keskeny, de nagyon széles is.

Imágóik a zárt erdőktől a nyílt rétekig a legkülönbözőbb élőhelyeken gyűjthetők. Lárvaik különféle lágyszárú növényi részekben élnek, sőt azokon gubacsokat is okozhatnak, vagy lombos fák kérge alatt találhatók, ahol korhadékevők, illetve ragadozók.

Az egész Földön elterjedt nemnek közel 100 fajt ismerjük. A fajok zöme a Holarktikumban él. A palacarktikus régióból 13 faja ismeretes, ezek közül eddig hazánkból mindössze kettőt mutattak ki, de még további 5 előkerülése várható.

- 1 (2) A pajzsocska szegélyén a 2 pár erős scutellaris sörtén kívül még néhány lateralis szőr is található. A lábtőizek, valamint a középső és hátulsó lábak 2. lábfejze is aranysárgán barna. A szemek szőrösök, a lunula nagy és durván szőrös, a tojócső széles és csúcsban végződik (18. ábra: A). A prosternum csupasz. 4—5 erős hátulsó mesopleuralis és 1—2 erős sternopleuralis sörtéje van. 5—9 (kivételesen csak 3,5—4) mm.

Lárva a csillagpázsit (*Cynodon Dactylon*) szárában fejlődik s azon gubacsot okoz. Imágója elsősorban réteken, kaszálókon, legelőkön gyűjthető. Melegkedvelő faj, hazája a Mediterraneum, de kelet felé Közép-Ázsiáig és Iránig elterjedt, nyugaton felhatol Franciaországba, Közép-Európában a Magyar- és Bécsi-medencéig (III—X.) (= *lasiophthalma* MACQUART, 1835; *aenescens* MEIGEN, 1838; *parvicornis* MEIGEN, 1826)

latifrons (MEIGEN, 1826)

- 2 (1) A pajzsocska szegélyén csak a 2 pár erős scutellaris sörte található. (A *D. perpropinquus* MORGE faj egyes példányain előfordulhat 1—2 lateralis szőr, de ennek a fajnak a lábtőizei teljesen feketék.)
- 3 (6) A lábtőizek egyszínű feketék, még belső oldaluk sem világosabb. A szemek mindig kifejezetten szőrösök. 2—4 erős vibrissaszerű pofasörtéjük és 1 stigmatalis sörtéjük van, a tojócső keskeny.

- 4 (5) A hímek hátulsó lábszára csúcsi felének elülső-külső oldalán 4—5 hosszú sörte sorakozik, amelyek egy-másfélszer olyan hosszúak, mint a lábszár átmérője (a nőstényeken is megvannak, de alig emelkednek ki a lábszár szőrzetéből). A tojócső (18. ábra: B, G) végíze ovális és oldalnézetben az utolsó előtti ízzel szöveget alkot, annak nem egyenes folytatása. A potroh 3. hátlemezeinek szegélye fényes, nem hamvas, a szárnypikkely szegélye és rojtja sötét, feketésbarna. 4—5 mm (tojócső nélkül).

Észak-Európából és Németországból ismerjük. A Kárpát-medencében eddig még nem gyűjtötték

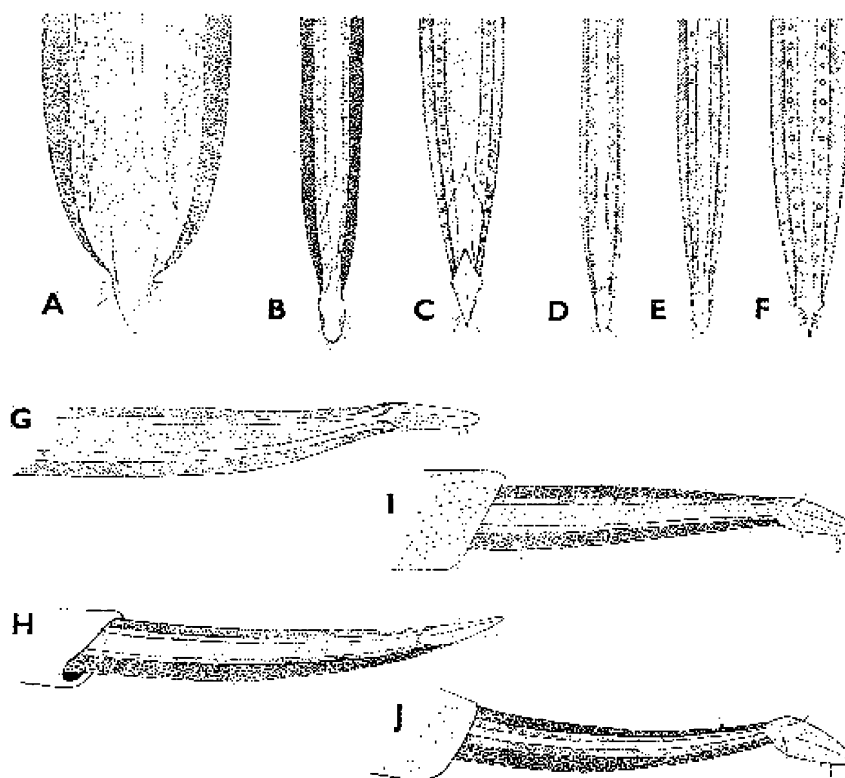
[spatiosus (BECKER, 1895)]

- 5 (4) A hímek hátulsó lábszárának csúcsi felében levő 4—5 elülső-külső sörte legfeljebb olyan hosszú, mint a lábszár átmérője. A tojócső (18. ábra: C, H) végíze lándzsa alakú, az előző íznek egyenes folytatása, azzal nem alkot szöveget (oldalnézetben). A potroh 3. hátlemeze teljesen hamvas, a szárnypikkely és rojtja világos, sárgásbarna. 3,5—4,5 mm.

Legtöbbször az előző fajjal együtt fordul elő. Mindkettő erdei állat. Észak-Európából és Németországból ismerjük. A Kárpát-medencéből még nem került elő

[perpropinquus MORGE, 1959]

- 6 (3) A lábtőizeknek legalább a tövi kétharmada világos. A szemek csupaszok, legfeljebb mikroszkopikusan szőrösök. Csak 1 erős vibrissaszerű sörtéjük van.

18. ábra. A: *Dasiops latifrons* MEIGEN, B: *D. spatiosus* BECKER, C: *D. perpropinquus* MORGE, D: *D. solivagus* MORGE, E: *D. appendiculata* MORGE és F: *D. facialis* COLLIN tojócsővének végső része felülnézetben — G: *Dasiops spatiosus* BECKER, H: *D. perpropinquus* MORGE, I: *D. appendiculata* MORGE és J: *D. calvus* MORGE tojócsőve oldalnézetben (MORGE nyomán)

- 7 (8) 2—5 stigmatalis szőrök van, amelyek közül 1 erősebb, a többi nagyon vékony, ezért könnyen elnézhetők. A prosternum csupasz. A mesopleuronon függőleges sorban 2—3 erősebb, előre felé hajló elülső mesopleuralis sörte, illetve szőr található. A karcsú tojócső (18. ábra: D) végíze nagyon rövid csúcsban végződik. 2,8—3 mm (tojócső nélkül).

Eddig a Krím-félszigetről és a Kárpát-medencéből Mehádiáról ismerjük (VII—IX.)

[solivagus MORGE, 1959]

- 8 (7) Csak 1 stigmatalis sörtéjük van. A prosternum mindkét oldaláról 1—3 finom szőr ered.
- 9 (10) A homlok (19. ábra: A) mindkét szegélye harántul ráncolt. 3—4 hosszú, erős, előre felé irányuló elülső mesopleuralis sörtéjük van. A tojócső (18. ábra: J) végíze ovális alakú, az utolsó előtti ízzel szöveget alkot (oldalnézetben). 3,3—4 mm.

Dél-Európából (a Pireneusoktól a Krím-félszigetig) és Angliából ismerjük Hazai előfordulása várható

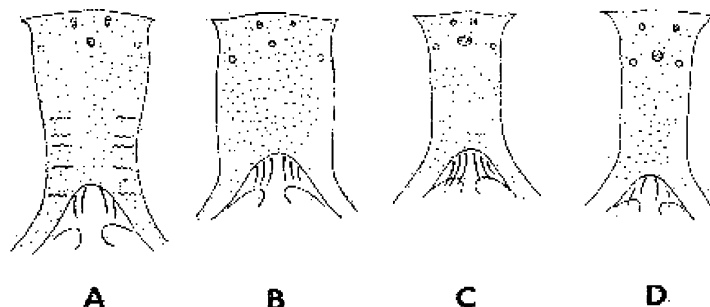
[calvus MORGE, 1959]

- 10 (9) A homlok oldalszegélyei nem ráncoltak (19. ábra: B—D). A mesopleuronon nincs erős elülső mesopleuralis sörtesor, legfeljebb ezek helyén 1 vagy 2 szőr található.
- 11 (12) Kisebb faj: 3—3,3 mm. A szárnypikkely általában világos, fehéres-sárga, sárgásbarna, legfeljebb a szegélye sötétbarna. A tojócső (18. ábra: E, I) végíze lekerekített, oldalnézetben az utolsó előtti ízzel szöveget alkot.

Eddig Észak-Európából, Lengyelországból (Beszkidek) és hazánkból Tompáról ismerjük (VI—VIII.)

appendiculata MORGE, 1959

- 12 (11) Nagyobb faj: 4 mm. A szárnypikkely, szegélye és rojtja feketésbarna. A tojócső (18. ábra: F) végíze csúcsban kihúzott, utolsó előtti íze meglehetősen széles, középen kihasasodik.

19. ábra. A: *Dasiops calvus* MORGE, B: *D. appendiculata* MORGE ♀ és C: ♂ és D: *D. facialis* COLLIN homloka és homlokrése (MORGE nyomán)

Eddigi ismereteink szerint boreo-alpesi fajnak látszik. Észak-Európából és az Alpokból ismerjük. Elsősorban nyugat-magyarországi előkerülésére számíthatunk

[facialis COLLIN, 1953]

2. nem: *Priscoearomyia* MORGE, 1963

Kicsi, mintegy 3 mm nagyságú, erősen hamvas legyek. A szemek és a lunula csupasz. Poststigmaticalis sörtejük vagy szőrük és erős elülső mesopleuralis sörteik nincsenek, az utóbbi helyén legfeljebb 1, esetleg 2 vékony, előrehajló erősebb szőr található. A pajzsocskán csak a 2 pár erős scutellaris sörte van meg, szegélyszőrei nincsenek. A szárnypikkely szegélye és rojtja világos. Valamennyi lábfejük, beleértve a lábtőizeket is, egyszínű feketék.

Életmódjuk ismeretlen. A nemnek egyetlen, nálunk is honos alábbi faja ismeretes.

- — Az orca nagyon keskeny, a pofa keskeny, a peristomalis sörteik egy sorban helyezkednek el a szájperem mentén (21. ábra: A). A 3. csápíz csak valamivel hosszabb, mint amilyen széles. 1 propleuralis, 1 stigmaticalis és csak 1 erős humeralis sörtejük van. Hímjét az összes *Lonchacida*-faj közül azonnal és biztosan felismerhetjük arról, hogy potrohának 5. hátlemeze olyan hosszú, mint az 1—4. hátlemez együtt vagy annak legalább $\frac{3}{4}$ része. A nőtényt viszont a tojócső (21. ábra: B) végizének erős és jellegzetes sörtezete alapján lehet biztosan meghatározni. 2,5—3,5 mm.

Egész Európában elterjedt, bár Dél-Európából csak 1—2 előfordulása ismeretes. Hazánkban is általánosan elterjedt, elsősorban síkvidékeinken, dombvidékeinken már jóval ritkább, míg magasabb hegyeinkben még nem gyűjtötték (V—VII.) (= *inaequalis* LOEW, 1873; *parvula* ZETTERSTEDT, 1855)

nigra (MEIGEN, 1826)

3. nem: *Chaetolonchaea* CZERNY, 1934

4—7 mm nagyságú, széles orcájú és széles pofájú, rövid csápú, csupasz lunulájú legyek (20. ábra), amelyeknek poststigmaticalis, erős elülső mesopleuralis sörteik nincsenek, viszont mindig több stigmaticalis sörtejük van és a pajzsocskájukon a 2 erős scutellaris sörtén kívül mindig találunk többkevesebb laterális szőröcskét is. A hímek szeme szőrös (21. ábra: E), az orcájuk és pofájuk bársonyosan ezüstszőrkén hamvas, a pofa szőrei nem 1 sorban helyezkednek el a szájperem mentén, hanem a pofa elülső részének egész felületén szétszórtan erednek.

A nemnek 6 palaearktikus faja ismeretes, amelyek közül 3 fordul elő Európában, ezek hazánkban is élnek.

- 1 (4) A torhát közvetlen pajzsocska előtti részén, vagyis a torhát hátulsó erős haránt sörtesora és a pajzsocska közötti területen több mint 5 szőr található (21. ábra: C). A hímek surstylusa 3-fogú. A tojócső

Észak- és Közép-Európában honos. Eddig ismert magyarországi lelőhelyei: Kalocsa, Csévharaszt, Albertirsa, Visegrád, Zalaötvő, Aranyosgadány (IV—V., VIII.)

pallidipennis (ZETTERSTEDT, 1855)

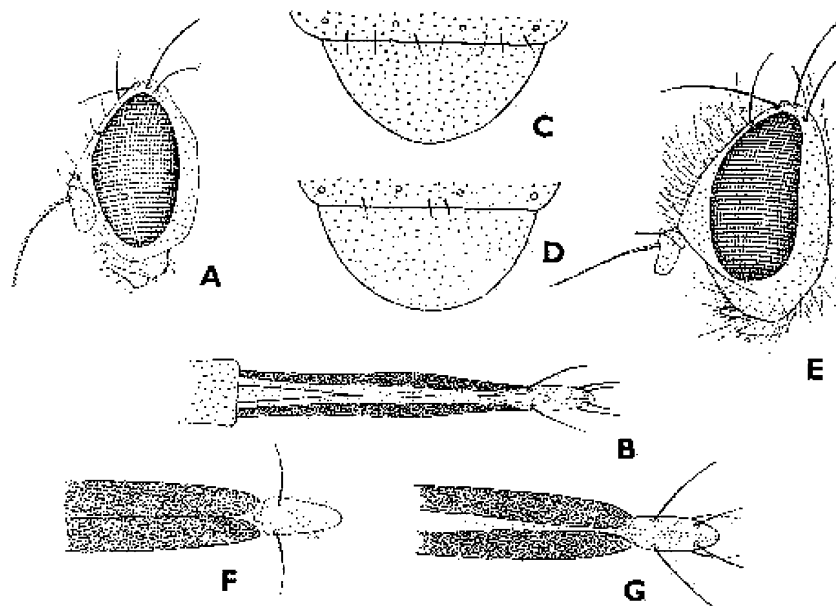
4. nem: *Earomyia* ZETTERSTEDT, 1842

3—4,5 mm nagyságú fénytelen vagy csak gyengén barnásfeketén, kékesfeketén fénylő legyek, amelyeknek poststigmaticalis sörtei, illetve szőrei nincsenek és homlokrésük csupasz. Csak 1 stigmaticalis sörtéjük van, és a mesopleuronjukról 1 vagy több elülső mesopleuralis sörte ered. Pajzsocskájukon a 2 pár erős scutellaris sörte mellett mindig van több-kevesebb lateralis szőröcske.

Egyes fajok lárvája különböző lágyszárú növényekben, a legtöbbször azonban különböző tülevelűek tobozában él. Az utóbbiak közül egyeseket Észak-Amerikában magkártevőként tartanak számon. A hazánkból már ismert 2 faja az előbbiek, a 2 várható faja az utóbbiak közé tartozik. A tobozban fejlődő fajokkal kapcsolatban megállapították, hogy ugyanazon fenyőfaj tobozában egy helyen, egy időben több faj lárvája is fejlődhet, s hogy néhány faj fejlődése nem 1, hanem 2 vagy több évig is eltarthat. Egyes fajok lárvái csak egy bizonyos fenyőfaj tobozában élnek, másoké több fenyőfaj tobozában is kifejlődnek.

A holarktikus elterjedésű nemnek mintegy 20 faja ismeretes, ebből 11 a palacarktikus régióban honos. Magyarországról eddig 2 fajt mutatták ki, de még további 2 fajának előkerülése várható.

- 1 (2) A szemek határozottan szőrösek. Az orca és a pofa széles, a pofaszőrök a szájperem mentén több sorban helyezkednek el (22. ábra: A). 1, de legtöbbször 2 vagy 3 erős elülső mesopleuralis sörtéje van. Az erős sternopleuralis sörtén kívül a sternopleuron elülső és felső része elszórtan szőrös. Az első 2 lábfejíz világos. A 3. csápíz egy-negyedével hosszabb, mint amilyen széles (22. ábra: E). 4—4,5 mm.

21. ábra. A: *Priscoearomyia nigra* MEIGEN feje oldalnézetben és B: tojócsőve — C: *Chaetolanchaea dasyops* MEIGEN és D: *Ch. pallidipennis* ZETTERSTEDT torhát vége és pajzsocskája — E: *Chaetolanchaea dasyops* MEIGEN feje oldalnézetben, F: *Ch. dasyops* MEIGEN és G: *Ch. pallidipennis* ZETTERSTEDT tojócsőve oldalnézetben (B, F és G: MORGE nyomán, A, C, D és E: eredeti)

Eddigi ismereteink alapján boreo-alpin fajnak látszik. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása lehetséges

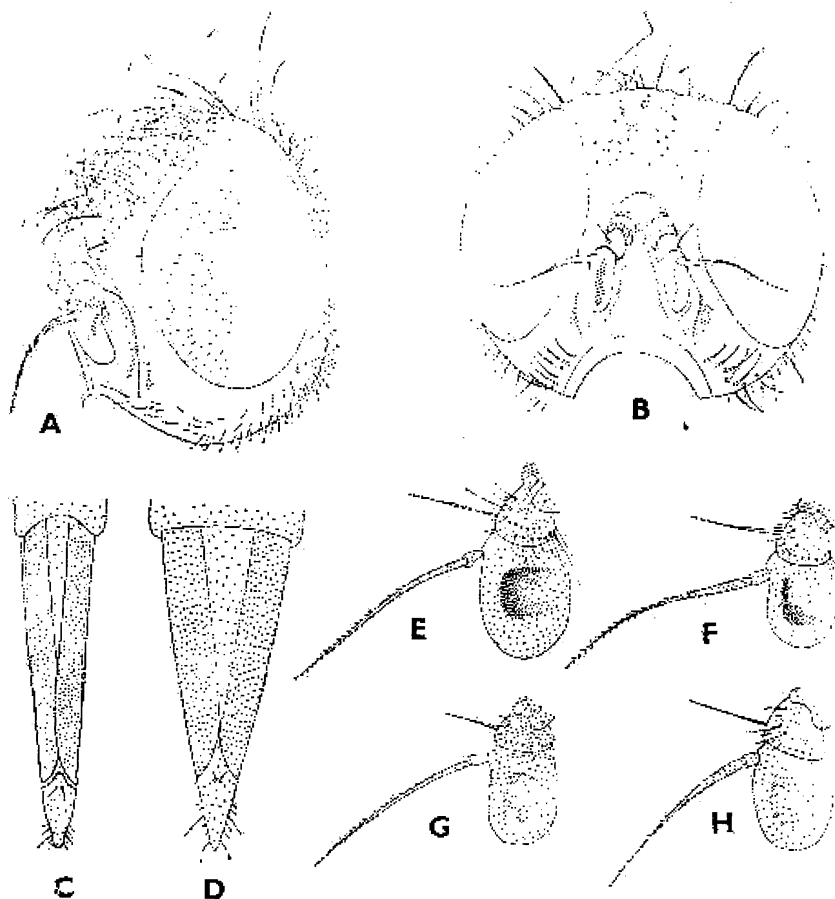
[*crystallophila* (BECKER, 1895)]

- 2 (1) A szemek nem szőrösek, legfeljebb mikroszkopikus szőröcskék lehetnek rajta.
- 3 (6) A sternopleuron szőrzete 1 sorban helyezkedik el a lemez felső szélén mentén (kivételesen 1 vagy 2 igen finom szőröcske lehet az elülső részén is). A hímek homloka nem feltűnően széles, a tojócső (22. ábra: C) keskeny.
- 4 (5) A lábfejek teljesen sötétek, feketék. Az orca és a pofa nagyon széles, az utóbbi magas és ezek, valamint az arcpajzs és a szájmező erősen ezüstsürkén hamvas és bársonyos fényű. A 3. csápíz (22. ábra: F) kb. olyan hosszú, mint amilyen széles. 3,5—4 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. Magyarországról eddig még nem került elő. Igen kora tavaszi állat, s ilyenkor fatörzseken, fakerítéseken, karókon sütkéreznek. Megfigyelték már nagytömegű rajzását is

[*lonchaeoides* ZETTERSTEDT, 1848]

- 5 (4) A lábtőizék mindig, de a hátulsó láb 2. lábfejze is sokszor sárgásbarna. Az orca és a pofa keskeny, csak gyengén hamvasak, erős

22. ábra. A: *E. crystallophila* BECKER ♀ feje féloldalnézeten, B: *E. adriatica* BECKER feje előlnézeten — C: *E. lonchaeoides* ZETTERSTEDT és D: *E. adriatica* BECKER tojócsővének vége felülnézeten — E: *E. crystallophila* BECKER, F: *E. lonchaeoides* ZETTERSTEDT, G: *E. adriatica* BECKER és H: *E. viridana* MEIGEN csápja (MORGE nyomán)

Eddigi ismereteink alapján boreo-alpin fajnak látszik. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása lehetséges

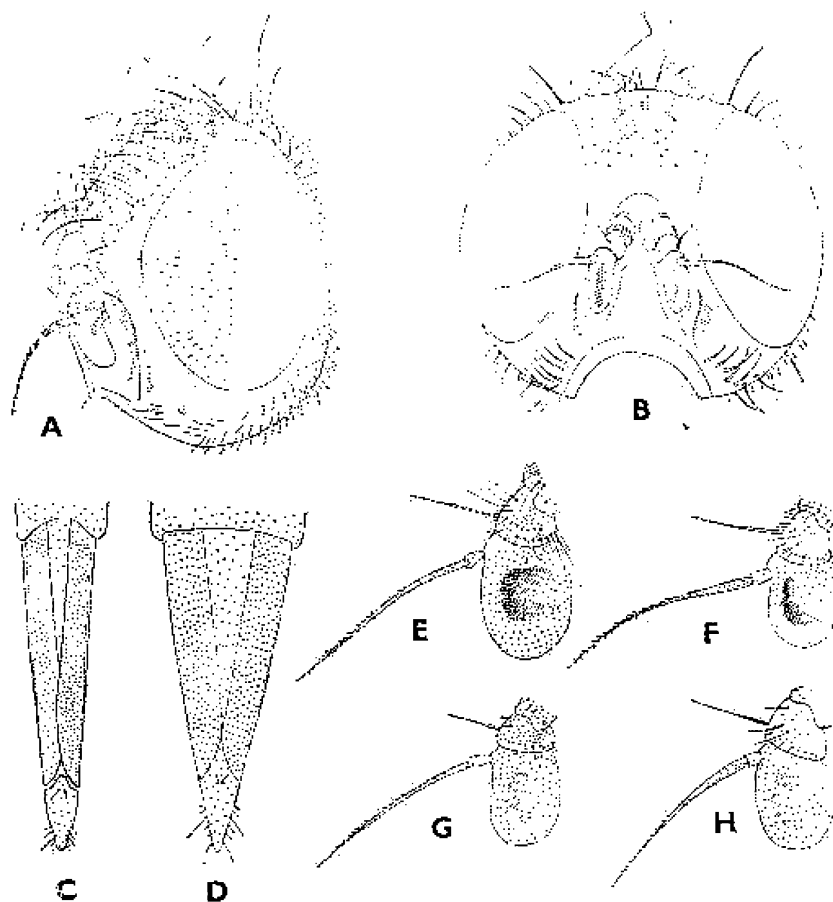
[*crystallophila* (BECKER, 1895)]

- 2 (1) A szemek nem szőrösek, legfeljebb mikroszkopikus szőröcskék lehetnek rajta.
- 3 (6) A sternopleuron szőrzete I sorban helyezkedik el a lemez felső szélén (kivételesen 1 vagy 2 igen finom szőröcske lehet az elülső részén is). A hímek homloka nem feltűnően széles, a tojócső (22. ábra: C) keskeny.
- 4 (5) A lábfejek teljesen sötétek, feketék. Az orca és a pofa nagyon széles, az utóbbi magas és ezek, valamint az arcpajzs és a szájmező erősen ezüstsürkén hamvas és bársonyos fényű. A 3. csápíz (22. ábra: F) kb. olyan hosszú, mint amilyen széles. 3,5—4 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. Magyarországról eddig még nem került elő. Igen kora tavaszi állat, s ilyenkor fatörzseken, fagerítéseken, karókon sűtkéreznek. Megfigyelték már nagytömegű rajzását is

[*lonchaeoides* ZETTERSTEDT, 1848]

- 5 (4) A lábtőizék mindig, de a hátulsó láb 2. lábfeje is sokszor sárgásbarna. Az orca és a pofa keskeny, csak gyengén hamvasak, erős

22. ábra. A: *E. crystallophila* BECKER ♀ feje féloldalnézeten, B: *E. adriatica* BECKER feje előlnézeten — C: *E. lonchaeoides* ZETTERSTEDT és D: *E. adriatica* BECKER tojócsővének vége felülnézeten — E: *E. crystallophila* BECKER, F: *E. lonchaeoides* ZETTERSTEDT, G: *E. adriatica* BECKER és H: *E. viridana* MEIGEN csápja (MORGE nyomán)

ezüstszürke hamvasság soha sincs rajtuk. A 3. csápíz (23. ábra: H) legalább egynegyedével hosszabb, mint amilyen széles. 3—3,5 mm.

Közép-, Észak- és Nyugat-Európából ismerjük. Hazánkban nem mondható ritkának. Magyarországi lelőhelyei: Budai-hegység, Bakony, Börzsöny, a Duna—Tisza közének számos helye, Székesfehérvár, Tard, Nagyvisnyó és Mikepércs, az utóbbi helyen fényesapda gyűjtötte (III—VI.)

viridana (MEIGEN, 1826)

- 6 (3) A sternopleuron szőrzete nem tömörül a lemez felső részén húzódó sorra, hanem a sternopleuron egész elülső fele többé-kevésbé szőrös. A hímek homloka (22. ábra: B) nagyon széles, hasonlóképpen nagyon széles a nőstények tojócsőve is (22. ábra: D). Az orca mérsékeltén, a pofa feltűnően széles, mindkettő csak kevésbé hamvas. A 3. csápíz (22. ábra: G) egyharmadával hosszabb, mint amilyen széles. A lábtőizek sárgásbarnák. 3—3,5 mm.

Közép-európai faj, amelynek elterjedési központja Magyarország. Hazánkban kívül Ausztriából (Bécsi-medence), Triesztből és Jugoszláviából ismerjük. Nálunk a Duna—Tisza közén általánosan elterjedt, ezenkívül előkerült még Gyomárról, a Hortobágyról, a Mátrából (Muzsla), Pilisborosjenőről, Velencéről és Balatonfüredről (IV—VII.)

adriatica (BECKER, 1895)

5. nem: *Lamprolonchaea* Bezzi, 1920

Kicsi, 2,5—3,5 mm nagyságú, rövid és gyér szőrzetű fémes kék vagy aranyzöld, vagy bronzos színű fényes, csillogó legyek. Szemük és lunulájuk csupasz. A csáp rövid, a szájsperemet meg sem közelíti. A pofa szőrei 1 sorban helyezkednek el a szájsperem szegélye mentén. Vibrissaszerű sörtéi nincsenek (24. ábra: A). 1 sternopleuralis sörtéjük van. A pajzsocskán a 2 pár erős scutellaris söрте között lateralis szőröcskék erednek; a szárny r_{4+5} sugárere és középere a szárny csúcsa felé összetartók.

A nem fajai elsősorban a trópusi és szubtrópusi területeken, Afrikától Dél-Ázsián keresztül Ausztráliáig honosak. A Palaearktikumban csak a mediterrán és a mandzsúriai szub-régióban él 1—1 fajuk, melyek közül az előbbi hazai előfordulása várható.

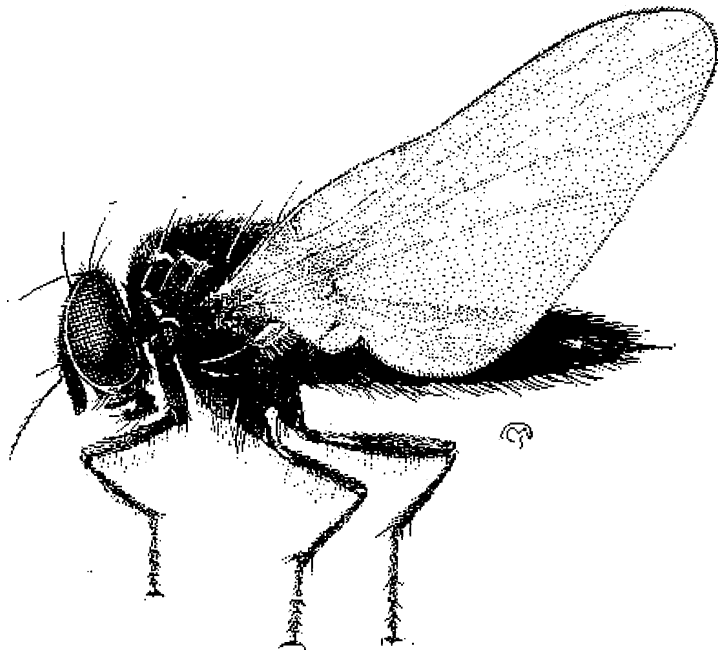
- — A 3. csápíz kb. kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles, a csápsöрте röviden pelyhes (24. ábra: C). Az arc-pajzson domború hosszanti arcél húzódik. 1 stigmaticalis, 2—3 elülső és 2 hátulsó mesopleuralis söртеje van. A lábtőizek, csúcsi végük kivételével, vöröses-sárgák, egyébként a lábfejek feketék. A szárnypikkely, szegélye és rojtja sárgásfehér. 3 mm.

Cirkummediterrán faj, de az ethiopiai, orientális és ausztráliai régiókban is honos. Hazánkból még nem került elő. Lárva különböző gyümölcsökben, főként a narancsban és citromban fejlődik, legtöbbször más legyek, így fűrólegyek (Trypetidae = Tephritidae) társaságában, vagy burgonyagumóban, gyapot-tokban stb.

[**aurea** (MACQUART, 1851)]

6. nem: *Silba* MACQUART, 1851

Kiesi vagy közepes nagyságú szőröshomlokú legyek (23. ábra). Post-stigmaticalis sörtei, illetve szőrci nincsenek, lunulájuk szőrös. A 3. csápíz megnyúlt, legalább 2,5—3,5-szer olyan hosszú, mint amilyen széles, a csápsörte tollas (24. ábra: D). A szőröshomlokú legyek között tollas csápsörtéje csak ezen nem fajainak van. A 3. csápíz tövének belső oldalán rozsdabarna foltot

23. ábra. *Silba virescens* MACQUART ♀ (Eredeti)

találunk. A prosternum szőrös, 2 erős sternopleuralis sörte figyelhetünk meg. A középső és hátsó lábszáron jól fejlett külső praeapicalis sörtek crednek. A szárnypikkely, szegélye és rojtja világos, halványsárga.

A nem fajai elsősorban az ethiopiai, indo-ausztráliai és a neotropikus faunaterületeken fordulnak elő. A Holarktiszból mindössze 4 faja ismeretes, ezek közül 2 él a mediterrán szub-régióban. Hazánkból eddig ez a 2 faj még nem került elő, de előfordulásuk lehetséges. Szinte valamennyi fajuk lárvája gyümölcsökben, termésekben él, nem egy közülük a tropikus és szubtropikus területeken veszedelmes kártevő.

- 1 (2) A pajzsocska csúcsán, a lateralis scutellaris sörtek között mindig vannak apicalis szegélyszőrök. A mesopleuráról 3 erős és 1 gyenge elülső mesopleuralis sörte ered. A 3. csápíz 2,5-szer olyan hosszú, mint amilyen széles. A peristomalis szőrök egyformák, nincs közöttük vibrissaszerűen erős. A tojócső karcsú. 3,5 mm.

Egész Olaszországból, Ciprusról, Egyiptomból és Szudánból ismeretes

[adipata McALPINE, 1956]

- 2 (1) A pajzsocska csúcsán a scutellaris sörtek között nincsenek apicalis szegélyszőrök (a nőstényeken kivételesen előfordulhatnak). A mesopleuronról csak 2 erős elülső mesopleuralis sörte ered. A 3. csápíz három és félszer olyan hosszú, mint amilyen széles (24. ábra: D). 1 erős vibrissaszerű peristomalis sörtéjük van. A tojócső meglehetősen széles. 2,5—3,5 mm (23. ábra).

Cirkummediterrán faj, de lehatol Közép-Afrikáig. Lárvája a füge termésében fejlődik, helyenként a fügeültetvényekben jelentős károkat okozhat (= *aristella* BECKER, 1902)

[*virescens* MACQUART, 1851]

7. nem: *Setisquamalonchaea* MORCE, 1963

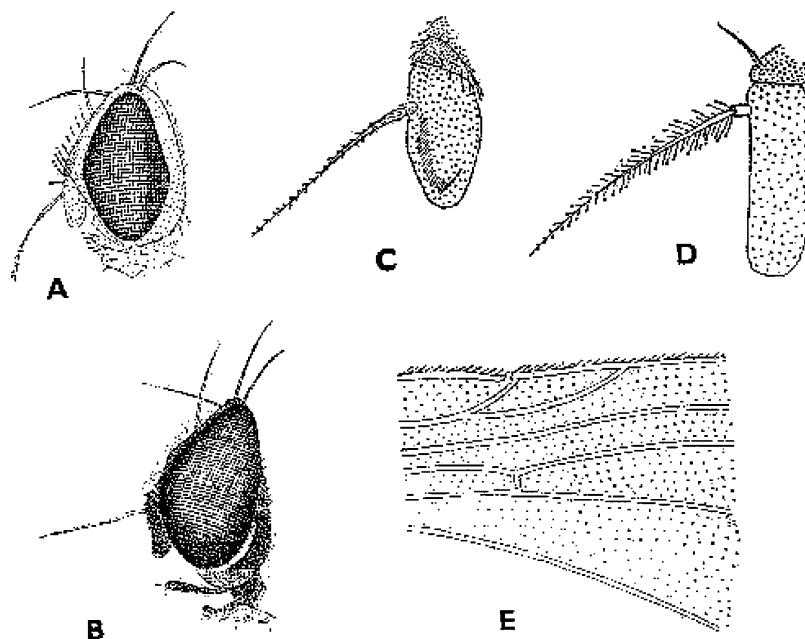
4—5 mm nagyságú, hosszú, dús szőrözetű legyek, amelyekre jellemző, hogy szárnypikkelyük szegélyéről a rojt többi szőreinél feltűnően hosszabb rojtpamacs ered (25. ábra). 2 erős sternopleuralis sörtéjük van. A hímek orcája és arcpajzsa ezüstszürkén hamvas. A mesopleuron erősen szőrös, és 3—5 erős elülső és hátulsó mesopleuralis sörté ered róla. A pajzsocska csúcsi része nagyon szőrös. A lábfejek teljesen feketék. A prosternum csupasz.

Eddig 2, Európában honos fajt ismerjük, amelyek Magyarországon is élnek. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (2) A szárnypikkely hosszú rojtpamacsa egyszínű, fehéressárga, nincsenek közte fekete szőrök. A hím torháta teljesen hamvas, a nőstényen a közepe nem hamvas. Az orbitalis sörté mögött 1—2 szőröske ered, viszont a 2 erős sternopleuralis sörté mögött nincsenek finom szőrök. A tojócső végének közepéről dorsolateralisan 2 hosszú szőr ered. 5 mm.

Egész Európában elterjedt, de főként Közép-Európában gyakori. Magyarországon is általánosan elterjedt és egyik leggyakoribb szőröshomlokú legyünk (IV—IX.) (= *flavidipennis* auct. nec ZETTERSTEDT, 1847; *flavipennis* MORCE, 1959)

fumosa (EGGER, 1862)

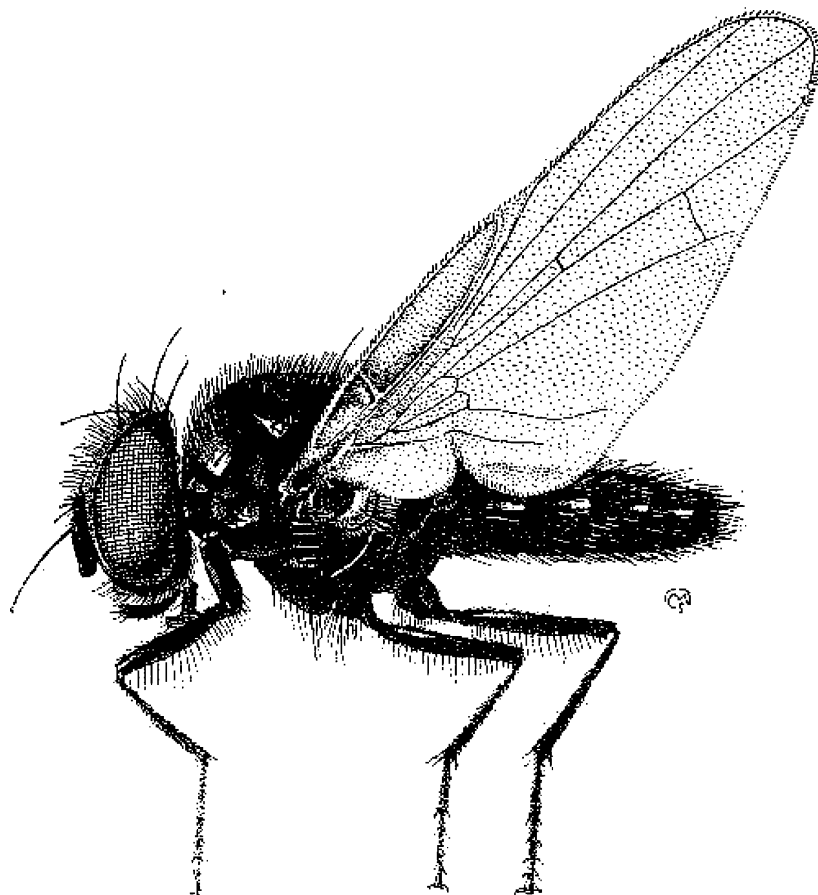

24. ábra. A: *Lamprolonchaea aurea* MACQUART és B: *Lonchaea palposa* ZETTERSTEDT feje oldalnézetben — C: *Lamprolonchaea aurea* MACQUART és D: *Silba virescens* MACQUART csápja — E: *Lonchaea stigmatica* CZERNY szárnytő részlete (Eredeti)

- 2 (1) A szárnypikkely hosszú rojtpamacsában néhány (4—6) fekete szőr is akad. A tojócső végizének szőrzete olyan, mint az előző fajé, és a hím ivarszerve is nagyon hasonlít a *fumosa*-éhoz. 5 mm.

Ritka faj, eddig csak a Harz-hegységből, Jugoszláviából Split mellől és hazánkban a Debrecen melletti Halápról, valamint Szigligetről került elő (III, V, VIII.)

setisquamosa (CZERNY, 1934)

25. ábra. *Setisquamalonchaea fumosa* EGGER ♂ (Eredeti)

8. nem: *Lonchaea* FALLÉN, 1820

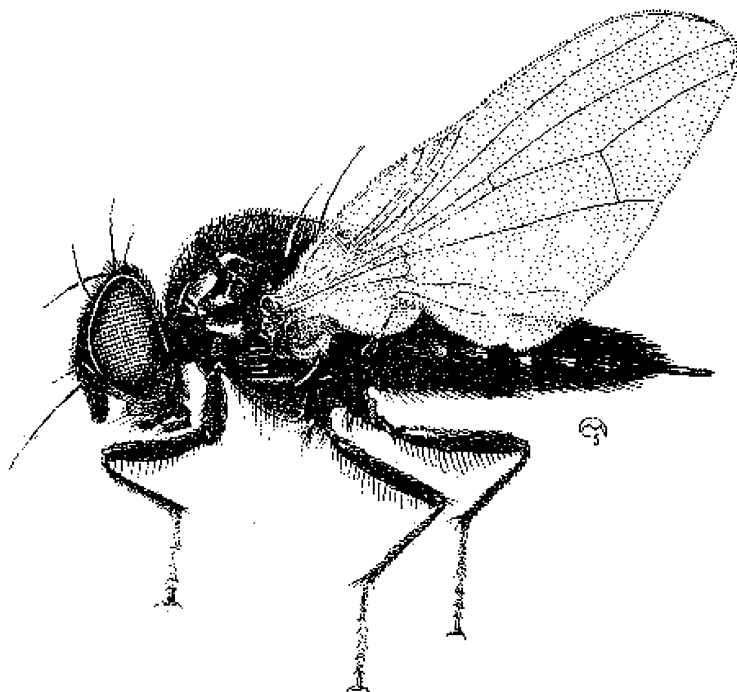
Kiesi vagy közepes nagyságú (2,5—6 mm) legyek (26. ábra), amelyeknek lunulája szőrös, de poststigmatalis sörtéi vagy szőrei nincsenek. A 3. csápíz határozottan hosszabb, mint amilyen széles, legtöbbször kétszer vagy még többször olyan hosszú, mint amilyen széles. A prosternum csupasz. A csápsörte kopasz vagy csak mikroszkopikusan pelyhes, sohasem tollas. Rendesen csak 1, kivételesen 2 erős sternopleuralis sörtéjük van. A 2 pár erős scutellaris sörtén kívül a pajzsocska szegélyén mindig van több-kevesebb lateralis szőr, sőt ritkán magán a pajzsocska korongján is.

Imágóikkal a legkülönbözőbb élőhelyeken találkozhatunk. A zárt, nyirkos, hűvös erdőktől a nyílt, száraz, napsütötte rétekig mindenütt gyűjthetők, bár nem tartoznak a gyakori legyek közé. Egyszer fák törzsén, ledőlt fatönkökön pihennek, máskor, főként a forró déli órákban több méter magasságban rajzanak. Nem egy fajuk este fényre repül. Lárvaik fák kérge alatt élnek, egyedül a *chorea* FABRICIUS-ról nem ismeretes, hogy ott élne. Egyes fajok lárvaik vagy csak túlevelű, vagy csak lombos fák kérge alatt, másoké túlevelű és lombos

fák kérge alatt egyaránt előfordulnak. Korhadékkal, gombákkal táplálkoznak, egyes fajok ragadozók, elsősorban szűbogarak lárváit fogyasztják.

A jóval több mint 100 fajt számláló nem fajaival valamennyi állatföldrajzi régióban találkozunk, de a fajok túlnyomó többsége a Holarktiszon belül él. A palaearktikus régióból közel 40 fajuk ismeretes, melyek közül Magyarországról eddig 18 került elő, de további 4 faj előfordulása várható.

- 1 (8) A szemek feltűnően szőrösek.
- 2 (3) A pofa elülső részén a szőrök szétszórtnan helyezkednek el, nem állnak sorban a szájperem mentén. A lábfejézek sötétek, feketék. A szegélyalatti sejt nagy, azaz a mellékér és az r_1 sugárér betorkollási helyei között levő távolság kétszer olyan hosszú, mint a szegélyalatti sejt legnagyobb szélessége. Több stigmaticalis sörteje van. 3—4,5 mm.

26. ábra. *Lonchaea scutellaris* RONDANI ♀ (Eredeti)

Lárvája tűlevelű fák kérge alatt él. Közép- és Észak-Európában terjedt el, de előfordul Angliában is. Hazánkból eddig még nem került elő

[hirticeps ZETTERSTEDT, 1838]

- 3 (2) A pofa elülső részén a szőrök a szájperem mentén 1 sorban helyezkednek el.
- 4 (5) Az összes lábfejézek egyszínű feketék. A szegélyalatti sejt nagy, kb. négyszer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza (24. ábra: E). Szőrözete hosszú. A szárnypikkely feketés, szegélye és rojtja fekete 2,5—3 mm.

Eddig csak Kelet-Ázsiából (Usszuri) volt ismeretes egyetlen nőstény példánya. Hazai előfordulása Csévharasztról (borókás) nagy meglepetés, s ez arra utal, hogy elterjedése nem kielégítően ismert (IV.)

stigmatica CZERNY, 1934

- 5 (4) A lábfejek nem teljesen feketék, legalább a lábtőizék belső felülete világosabb.
- 6 (7) Valamennyi láb első 2 lábfeje világos barnássárga. Az arcpajzs és a pofa nem ezüstsürkén hamvas. A szegélyalatti sejt nagy, kb. négyszer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. A notopleuralis benyomaton a 2 notopleuralis sörtén kívül nincsenek szőrök. 3 mm.

Észak- és Közép-Európa lakója, de Angliában is honos. Hazánkban eddig csak Kalocsáról és Csévharasztól (borókás) ismerjük (V—VI.) (= ? *krogerusi* CZERNY, 1934)

nitens (BJGOT, 1885)

- 7 (6) Csak a lábtőizék s legtöbbször azoknak is csak a belső oldala világos barnássárga. Az arcpajzs és a pofa erősen ezüstsürkén hamvas. A szegélyalatti sejt kisebb, csak 2—2,5-szer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. A notopleuralis benyomaton, a hímen az egész felületen, a nőtényen közvetlenül a hátulsó notopleuralis sörte fölött finom szőrök találhatók. 4,5 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. Magyarországról eddig Csévharasztól (nyíres erdő) és Kalocsáról került elő (V—VI.)

albigena COLLIN, 1953

- 8 (1) A szemek nem szőrösek, legfeljebb mikroszkopikus szőröcskék lehetnek rajtuk.
- 9 (10) A tapogató feltűnően széles és hosszú, a szájperemen messze túl nyúlik (24. ábra: B). A lábfejek az utolsók kivételével világosak, sárgák. 1 stigmatalis sörtéje van, a szárnypikkely világos fehérsárga. Az arcpajzs szürkésfehéren hamvas. 3,5—4 mm.

Lárvája különböző lombos fák (*Populus*, *Betula*) és bokrok (*Crataegus*) kérge alatt él. Az imágó fényre repül. Dél-Európa kivételével egész Európában elterjedt. Magyarországról eddig Nagytétényben, Órszentmiklóson, Dunaföldváron, Balatonedericsen és Kállósemljénben (fénycsapdával) gyűjtötték (V—IX.)

palposa ZETTERSTEDT, 1847

- 10 (9) A tapogató nem feltűnően széles és hosszú, a szájperemen nem vagy csak alig nyúlik túl.
- 11 (14) A pofa elülső részén a szőrök szétszórtan helyezkednek el, a szájperem mentén nem állnak 1 sorban.
- 12 (13) 1 stigmatalis sörtéje van. Az orbitalis sörte fölött nincsenek szőrök. A pajzsocskán a 2 scutellaris sörtén kívül csak a peremén vannak szőrök. Az erős sternopleuralis sörte mögött nincsenek vékony szőrök. 3—4 (♂), 4,5—5,5 (♀) mm.

Finnországban kivágott rezgő nyárfa (*Populus tremula*) törzséről gyűjtötték. Eddig csak Finnországból, Angliából és Magyarországról ismeretes. Egyetlen hazai lelőhelye Kalocsa (IV.)

patens COLLIN, 1953

- 13 (12) Több erős stigmatalis sörte fölötte néhány szőr ered. A pajzsocskának nemcsak a peremén, hanem a korongján is találunk finom szőröket, jóllehet ezek a nőstényen igen rövidek és gyéren fordulnak elő. Az erős sternopleuralis sörte mögött és fölötte mindig van 1—2 finom szőrszál. 2,5—4,5 mm.

A hím forró napsütésben bokrok körül nagy tömegben rajzik. Irodalmi adatok alapján egész Európában, sőt Ázsiában egész Mongóliáig előfordulna, de kétséges, hogy valamennyi adat valóban erre a fajra vonatkozik-e, mert a régebbi szerzők más fajokkal is összetévesztették. Biztos adataink vannak Angliából, Svédországból és a Kárpát-medencéből (Kőszeg, Németbánya) (V—VII.)

tarsata FALLÉN, 1820

- 14 (11) A pofa elülső részének szőrei I sorban helyezkednek el a szájpcrementén.
- 15 (26) Valamennyi lábfejeze egyszínű fekete, illetve barnásfekete, kivéve a *contraria* CZERNY fajt, amelyen a hátulsó láb lábtőizének ventralis oldala egy kicsit világos, nem fekete.
- 16 (19) A szárnypikkely rojtja sötétbarna, illetve barnásfekete.
- 17 (18) Az orbitalis sörte mögött az erősen fénylő járomlemezen nincsenek szőrök. A hím homloka a közepén erősen elkeskenyedik, a nőstény esetében csaknem végig párhuzamos szegélyű. A szemek mikroszkopikusan szőrösek. A szegélyalatti sejt kicsi, rövidebb, mint a vállér hossza. 3,5—4,5 mm.

Ausztrián kívül, ahonnan leírták, csak a Kárpát-medencéből ismerjük. Lelőhelyei: Órszentmiklós, Csopak, Tihany, Pécs, Deliblát, Versec, Szászka, Nagyenyed, Jasenák (V—IX.)

sylvatica BELING, 1873

- 18 (17) Az orbitalis sörte mögött, a hamvas járomlemezről több szőr ered. A homlok a lunula felé fokozatosan keskenyedik el, a hímen feltűnőbben, mint a nőstényen. A szemek csupaszok. A szegélyalatti sejt nagy, mintegy négyszer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. 2,5—3,5 mm.

Közép- és Észak-Európából, valamint Angliából ismeretes. Magyarországról még nem került elő

[deutschi ZETTERSTEDT, 1837]

- 19 (16) A szárnypikkely rojtja világos, fehéres vagy barnássárga.
- 20 (21) A középhát finoman, mikroszkopikusan hamvas, ezért fénytelen, illetve tompa zsírfényű (megfelelő szögű súroló fényben vizsgálódó!). Az orbitalis és sternopleuralis sörték mögött is vannak finom szőrök. 3,5—4,5 mm.

Lárvája a legkülönbözőbb növényi részekben fejlődik, de hogy fák kérge alatt is fejlődne, mint azt a régebbi irodalomban olvashatjuk, nincs megerősítve. Messze elterjedt holarktikus faj. Hazánk sík- és dombvidékein általánosan elterjedt és gyakori, magas hegyeinkben már jóval ritkább, innen mindössze néhány adatunk van (IV—IX.) (= *vaginalis* FALLÉN, 1820, *flavidipennis* ZETTERSTEDT, 1847, nec auct.)

chorea (FABRICIUS, 1781)

- 21 (20) A középhát, szegélye kivételével, fényesen csillogó, mikroszkopikus hamvasságnak semmi nyoma sincs, viszont a meso- és sternopleuron részben vagy teljesen hamvas.
- 22 (23) A középhát pajzsocska előtti része nem hamvas, hasonlóképpen a potroh hátlemezei közül a hímen az utolsó 2, a nőstényen a 2. és 3.-nak a töve nem hamvas. Az erős sternopleuralis sörte mögött a hímen többnyire 1—2 szőrszál található, a nőstényen itt nincsenek szőrszálak. 3,5—4,5 mm.

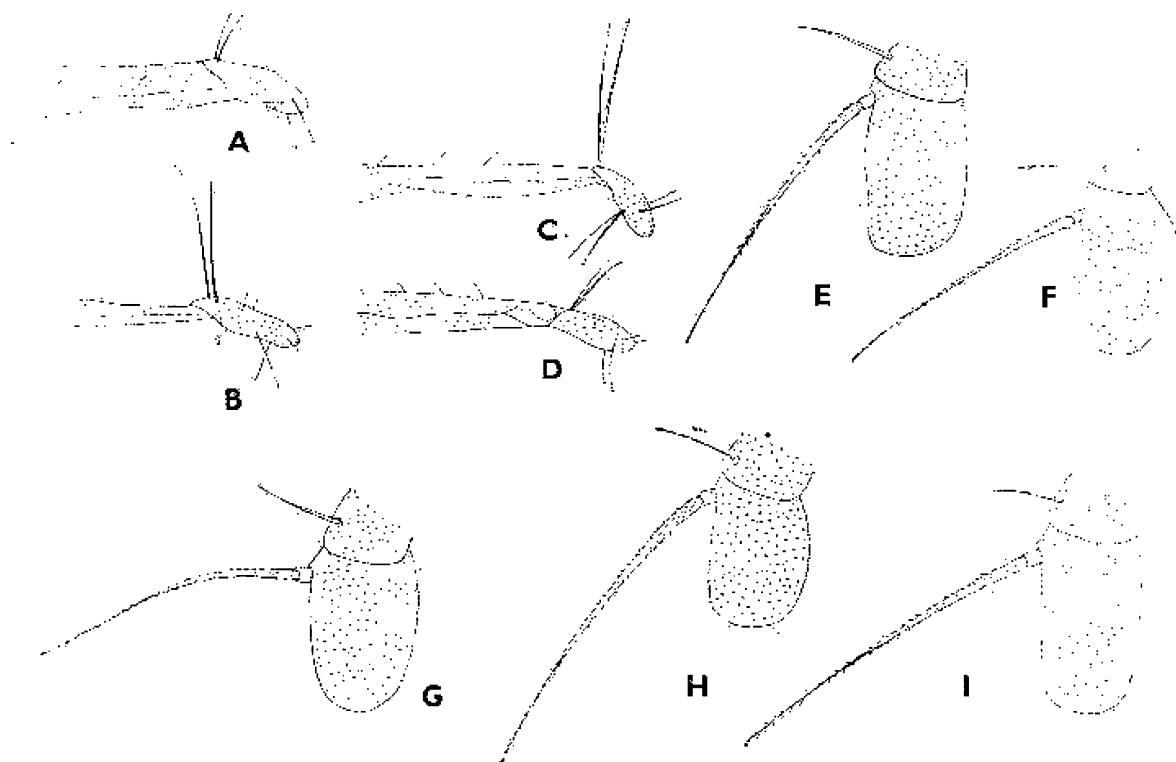
Eddig csak Angliából közölték, a Kárpát-medencében Körösmezőn és Nagysárosson gyűjtötték (V—VI.)

[postica COLLIN, 1953]

- 23 (22) A középhát pajzsocska előtti része hamvas és a hím potrohának valamennyi hátlemeze hamvas.
- 24 (25) A hátulsó láb lábtőizének belső része kissé kivilágosodott, sárgásbarna. A hypopygium feltűnően nagy és elálló. A tojócső mint a 27. ábra: A. 3—3,5 mm.

Dél- és Nyugat-Európa kivételével egész Európában elterjedt. Magyarországon Tatóról, Szécsényből és Síkfőkútról került elő (IV—VI.)

contraria CZERNY, 1934

27. ábra. A: *Lanchaea contraria* CZERNY, B: *L. contigua* COLLIN, C: *L. zetterstedti* BECKER és D: *L. fugax* BECKER tojócsővének végső része oldalnézetben — E: *Lanchaea scutellaris* RONDANI hímjének, F: nőstényének, G: *L. fugax* BECKER, H: *L. peregrina* BECKER és I: *L. freyi* CZERNY csápja (MORGE nyomán)

- 25 (24) A hátsó láb lábtőizének belső része is fekete. A hypopygium kicsi és nem áll el feltűnően. A tojócső mint a 27. ábra: B. A nőstény potrohán a 2., 3. és 4. hátlemmez töve hamvas. Az erős sternopleuralis sörte mögött nincsenek finom szőrszálak. 3,5—4 mm.

Eddig Angliából és Észak-Európából ismertük, most előkerült hazánkban is Ugodról (VI.)

contigua COLLIN, 1953

- 26 (15) A lábfejek, legalább részben, világosak, sárgák vagy sárgásbarnák, sohasem egyszínű feketék.

- 27 (36) A szárnypikkely rojtja világos sárgásfehér, barnássárga.

- 28 (33) Csak 1 stigmatalis sörtéjük van. Kisebb fajok, nagyságuk 3,5 mm körüli.

- 29 (30) A meso- és sternopleuron csillogóan fényes, a hamvasságnak a legkisebb nyoma sincs. Az orbitalis sörte mögött a járomlemezen, különösen a nőstényen mindig van 1 vagy több szőröcske. A tojócső (27. ábra: C) végizének tövén dorsolateralisan 1 pár hosszú szőr ered. 3,5 mm.

Lárva fenyőfák kérge alatt él és obligatorikusan szubogarak lárváival táplálkozik. Észak- és Közép-Európában honos. Magyarországon csak a Gerecséből (Szomód) került elő (V.)

zetterstedti BECKER, 1902

- 30 (29) A meso- és sternopleuron hamvas. Az orbitalis sörte mögött a járomlemezen soha sincsenek szőrök. A hypopygium feltűnően hosszú és elálló.

- 31 (32) Valamennyi lábfejze sárga. A 3. csápíz (27. ábra: G) kb. másfélszer olyan hosszú, mint amilyen széles. A tor szőrzete rövid. Az erős sternopleuralis sörte mögött 1—2 szőrszál található. A tojócső vége mint a 27. ábra: D. 3,5 mm.

Imágója lámpafényre is repül. Egész Európából ismerjük. Eddigi hazai lelőhelyei: Budapest, Magyarkút, Kőszeg, Kállósején, Csévharaszt, Gyón, Kalocsá (IV—VIII.)

fugax BECKER, 1895

- 32 (31) Csak a lábtőizek világosak, barnássárgák, a többi lábfejz többé-kevésbé sötét. A 3. csápíz (27. ábra: E—F) kb. kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles (a nőstényé rövidebb, de ovális alakú). A tor szőrzete hosszabb, mint az előző fajé. A sternopleuralis sörte mögött nincsenek szőrszálak (26. ábra). 3,5 mm.

Fénycsapda anyagból többször előkerült. Egész Európában előfordul. Hegyvidékeink kivételével az egész országban elterjedt (V—IX.)

scutellaris RONDANI, 1874

- 33 (28) Több stigmatalis sörtéjük van. Nagyobb fajok: 4,5—5,5 mm.
- 34 (35) Az orca, különösen a nőstényé, széles és erősen fénylő. A 3. csápíz (27. ábra: H) karcsú, kb. kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Nemcsak a lábtőíz, hanem a következő két íznek legalább a külső oldala is sárga. Legtöbbször több mint 4, pamacsban elhelyezkedő stigmatalis sörtéje van. Az oldallemezek hamvasak. 4,5—6 mm.

Elszórtan Európa legkülönbözőbb részeiről közölték már. Eddigi egyetlen hazai lelőhelye Pécs (VI.)

peregrina BECKER, 1895

- 35 (34) Az orca keskeny és többé-kevésbé hamvas. A 3. csápíz (27. ábra: I) ovális alakú. Csak a lábtőízek világosak. A stigmatalis sörték egyesével, nem pamacsban állnak. Az oldallemezek csillogóan fényesek. 4,5—5 mm.

Finnországból ismerjük, de most előkerült a horvátországi Stalokról is (VI.)

[**freyi** CZERNY, 1934]

- 36 (27) A szárnypikkely rojtja sötét, szürkés vagy barnásfekete.
- 37 (38) A pajzsocskának nemcsak a szegélyén, hanem a korongján is vannak szőröcskék. A notopleuralis benyomatról a 2 notopleuralis sörtén kívül még további szőrök is erednek. A szegélyalatti sejt nagy, kb. háromszor olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. 3—5 mm.

Eddig csak Angliából volt ismeretes, most előkerült Magyarországon is Budapestről (Csúcshegy) (IV.)

obscuritarsis COLLIN, 1953

- 38 (37) A pajzsocskának csak a szegélyén vannak szőrök, a korongja csupasz. 1 stigmatalis sörtéjük van.
- 39 (40) A lábtőíz és részben a 2. lábfejíz is világosabb, barna, a többi sötét, fekete. A 3. csápíz karcsú, párhuzamos szegélyű, legalább háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. A szárnypikkely füstbarna, szegélye és rojtja fényes sötétbarna. 2,5—4,5 mm. — Ide tartozik a *L. tarsata* FALLÉN, 1820 (l. a 11. pontot is).
- 40 (39) A lábtőíz és a 2. és 3. lábfejíz is halványsárga, csak az utolsó 2 íz sötét. A 3. csápíz külső szegélye egyenes, a belső erősen kidomborodó. A szárnypikkely fehéressárga, de a szegélye és rojtja barna. 3,5—4 mm.

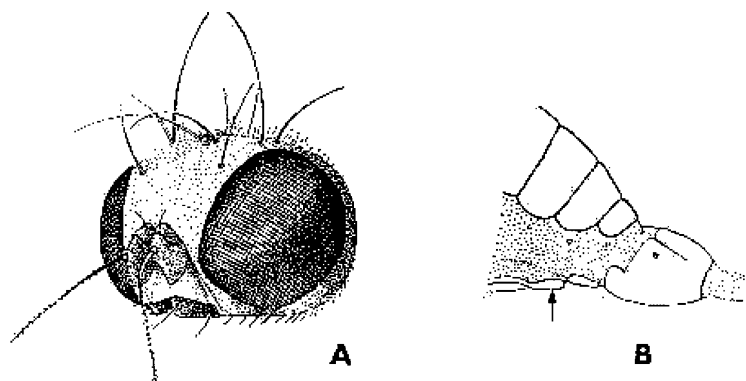
Délkelet-Európa kivételével egész Európában előfordul. Kárpát-medencei lelőhelyei: Várgesztes (fénycsapda), Börzsöny, Retyezát, Jasenák (V—VIII.)

laticornis MEIGEN, 1826

46. család: PALLOPTERIDAE — RÁMÁSLEGYÉK

Kicsi, legtöbbször 3—4 mm nagyságú, ritkán valamivel nagyobb, de az 5 mm-t sohasem meghaladó, általában sárga vagy szürke színű, foltos szárnyú legyek (29. és 31. ábra), kivéve a *Palloptera flava* OLDENBERG-fajt, ameynek szárnya teljesen átlátszó, foltnélküli. Jellemző rájuk, hogy szegélyerük jóval az r_1 sugárérnek a szegélyérbe való torkollási helye előtt legtöbbször csak elvékonyodott (ezért nehéz észrevenni), megtört, ritkábban megszakított, mellékerük teljes, eléri a szegélyeret, alsó orbitalis sörtéi és vibrissái nincsenek.

Különböző alakú fejük (28. ábra: A) homloka előre felé többé-kevésbé mindig elkeskenyedik. Tapogatóik jól fejlettek, gyakran nagyobb részt szőrösök, ritkán csak a csúcsukon ered 1—2 hosszú szőr. Fejsörtézetük: 1 gyengén fejlett, kissé széthajló postverticalis, 1 pár orbitalis sörtéjük van az ocellaris és verticalis sörtéken kívül; vibrissáik nincsenek, viszont buccalis sörtéik vannak. A torhát sörtézet: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 4—6 dorsocentralis, (0)—1 praesuturalis és 0—1 praescutellaris sörtepár. A fajok elkülönítésében a propleuralis és stigmaticalis sörték jelenléte vagy hiánya, fejlettsége, színe jó bélyegként használható. A mesopleuron csupasz vagy részben szőrös, illetve sörtézett, 1—4, ritkán több sternopleuralis sörtéjük van. A legtöbb példányon nehezen tanulmányozható prosternum szőrözöttsége, illetve a szőrök színe, fajokra jellemző. A mindig csupasz pajzsocskáról 2 pár scutellaris sörté ered. A szárny (30., 32. és 33. ábrák) szegélyere jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt elvékonyodott vagy megszakított. A mellékér lefutása végig kifejezett és eléri a szegélyeret, élesen elkülönül az r_1 sugárértől. A végsőér, legtöbbször ugyancsak mint redő, eléri a szárny hátulsó szegélyét. A lábak normálisak, valamennyi fajt egy színű sárga, vörösses sárga. A nőstényeknek megnyúlt, a praecabdomentól jól elhatárolt tojócsőve (28. ábra: B) van, amely utóbbinak végizét az összeolvadt cereusok alkotják. A 7. szelvényből alakult tojócsőbhüvely nem húzható vissza a potrohra; a potrohon mind a 7 légzőnyílás megvan, a spermathecák száma 2. Igen jellemző a nőstényekre, hogy az 5. és 6. haslemezből proximalisan 1—1 hosszú nyúlvány ered. Ilyen nyúlvány a vele rokon Lonchaeidae család kivételével (de itt csak a 6. haslemezről eredő proximalis nyúlvány van meg) sehol sem fordul elő a torpikkelynélküli legyek között. A hímeken is jól elkülönül az aszimmetrikus postabdomen a praecabdomentól. Az aedoeagus többnyire hosszú, mozgékony és csőszerű.

28. ábra. A: *Palloptera ustulata* FALLÉN feje féloldalnézethen és B: *P. modesta* MEIGEN ♀ potroha (A: CREDELI, B: HENNIG nyomán)

Életmódjukról, az egyes fajok fejlődésmenetéről mindaddig nem sokat tudunk. Eddigi ismereteink alapján a fajok többsége hegyvidékek erdeiben él, mindössze 1-2 fajukról tudjuk, hogy síkvidékeken is otthonosak. Néhány faj fészkesvirágzatúak (Compositae) virágzatfejében, illetve ernyősvirágzatúak (Umbelliferae) szárában fejlődik, néhány faj lárvája szűbhogarak lárváival táplálkozik, így az utóbbiaknak erdészeti jelentőségük is van. Csak a legutóbbi időkben derült ki, hogy egyes fajok napi repülési időszaka nagyon korlátozott; rövid ideig, a nyári hónapokban csak alkonyatkor repülnek, pl. a *Palloptera umbellatrum* (FABRICIUS) (17 és 18 óra között). Bizonyára ez az egyik oka annak, hogy a különböző gyűjteményekben miért találunk aránylag olyan kevés Pallopteridát. Fejlődésükről általában csak annyit mondhatunk, hogy lárvá alakban telélnek át, március-áprilisban bábozódnak be, és 1-2 fajuk imágója már április végén megjelenik, de a legtöbb fajé csak május vége és június vége között kel ki. Az eddigi megfigyelések arra utalnak, hogy a család fajai egynemzedékesek.

Mintegy 50 fajukat ismerjük, melyeknek zöme a Holarktisban honos, de egyes fajai Dél-Amerika déli részén és Új-Zélandban élnek. A fajoknak kb. a fele a Palaearktikumban fordul elő. Magyarországról eddig 5 fajuk ismeretes, de további 12 faj előkerülése várható.

A n e m e k k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Általában 4, ritkán több nagyon erős és hosszú, a sternopleuron felső szegélyén 1 sorban elhelyezkedő sternopleuralis és 6 (2 + 4) dorsocentralis sörtéjük van. A szárny szegélyére erősen tüskézett (29. ábra) [1. nem: *Eurygnathomyia* CZERNY, 1904]
- 2 (1) Csak 1 sternopleuralis és legfeljebb 4 (1 + 3) dorsocentralis sörtéjük van. A szárny szegélyére nem tüskézett (31. ábra)
2. nem: *Palloptera* FALLÉN, 1820

1. nem: *Eurygnathomyia* CZERNY, 1904

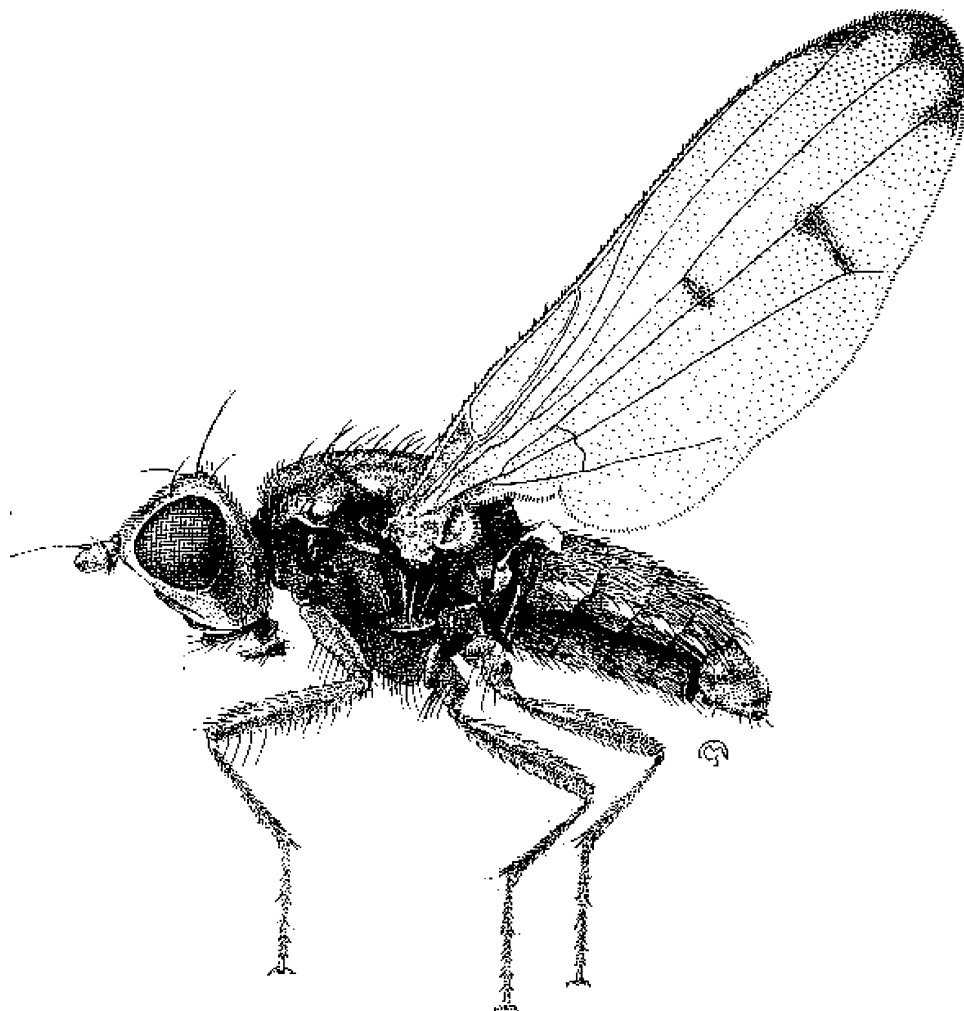
A fej valamivel magasabb, mint amilyen hosszú, az arc-pajzs erősen hátracsapott, a homlok szőröcskéi feketék, a pofa feltűnően széles és magas. 6 (2 + 4) dorsocentralis sörtéjük, 1 erős, fekete, felfelé irányuló propleuralis sörtéjük van, stigmaticalis sörtéjük nincs. A sternopleuron felső szegélyén, 1 sorban legtöbbször 4, ritkán több, erős sternopleuralis sörté helyezkedik el. A mesopleuron csupasz. A szárny szegélyére tüskézett, haránterei barnán szegették (29. ábra).

Monotipikus nem, amelynek egyetlen alábbi faja Észak-Európából és az Alpokból ismeretes.

- — Teste szürke, de a feje, a lábai és a hím postabdomene sárga; a szemek szegélye, az orca és a tapogatók fehéresek, a pontszemháromszög szürke. A rövid vörössárga csáp 3. íze kerck, a csápsörté fekete, nagyon röviden pillás. A tor és a pajzsocska fehéren hamvas, a prosternum csupasz. Az átlátszó szárnyon a haránterek szegettségén kívül, 1 ivar szerint változó kiterjedésű csúcsfolt is van. A nőstény elülső lába tőízének csúcsi harmadában rendszerint 2 (1 erősebb és 1 gyengébb) fekete tövis található (az utóbbi hiányozhat), míg a hímen ezen a helyen csak 1 tüske ered. A hím potroha hengeres, a nőstényé lándzsa alakú, a tojócső fényes fekete. 4 mm.

Borco-alpin faj, Észak-Európából és az Alpokból ismeretes, amely hazánk magasabb hegységeiből előkerülhet. Életmódja ismeretlen (= *opomyzina* ZETTERSTEDT, 1855)

[*bicolor* (ZETTERSTEDT, 1837)]

29. ábra. *Eurygnathomyia bicolor* ZETTERSTEDT ♂ (Eredeti)

2. nem: *Palloptera* FALLÉN, 1820

A fej különböző alakú, a homlok előrefelé többé-kevésbé elkeskenyedik, szőrzete egyszer sárga, máskor fekete. A dorsocentralis sörték száma 4 (1 + 3), kivéve a *laetabilis* LOEW és az *ambusta* MEIGEN fajokat, amelyeknek elülső dorsocentralis sörtéi nagyon gyengén fejlettek, s az utóbbi faj az egyetlen, amelynek nincsenek praesuturalis sörtéi, illetve nagyon ritkán 1 vékony szőrpár található a helyükön. A propleuralis és stigmaticalis sörték jelenléte vagy hiánya, fejlettsége jó bélyeg a fajok elkülönítésére. A prosternum szőrös vagy csak 1—2 apicalis szőr ered róla. A mesopleuron csupasz vagy legalább hátulso része szőrös és legtöbbször még 1 vagy több mesopleuralis sörtéjük is van. A sternopleuralis sörték száma 1, kivételesen 2. Általában sárga, barnássárga vagy szürke legyek, amelyeknek áttetsző szárnyát különböző kiterjedésű barna

rajzolat vagy árnyékoltság díszíti, kivéve a *flava* OLDENBERG-fajt, amelynek szárnya teljesen rajzolat vagy árnyékoltság nélküli. A lábak mindig sárgák.

Az életmódjukra vonatkozó általános tudnivalókat a családjellemzés végén olvashatjuk. További részletek — ha ilyenek egyáltalában vannak — az egyes fajoknál találhatók.

A nemnek mintegy 25 palaearktikus faja van. Ezek közül bizonyítottan eddig 5 faj ismert Magyarországról, de még további 11 előkerülésére számíthatunk.

- 1 (10) A mesopleuron teljesen csupasz, semmiféle sörte vagy szőr nem található rajta.
- 2 (3) A szárnyon nincs semmiféle folt, árnyékoltság vagy szegély. Agyag-sárga színű állat, a tor fehéresszürkén hamvas, a potroh meglehetősen fényes. A pofa keskeny, kb. olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. 1 kissé hosszabb propleuralis, 1 rövidebb stigmaticalis és 1 sternopleuralis sörtéje van. A prosternum szőrei sötétek. A macrochaeták sárgák. 3,5 mm.

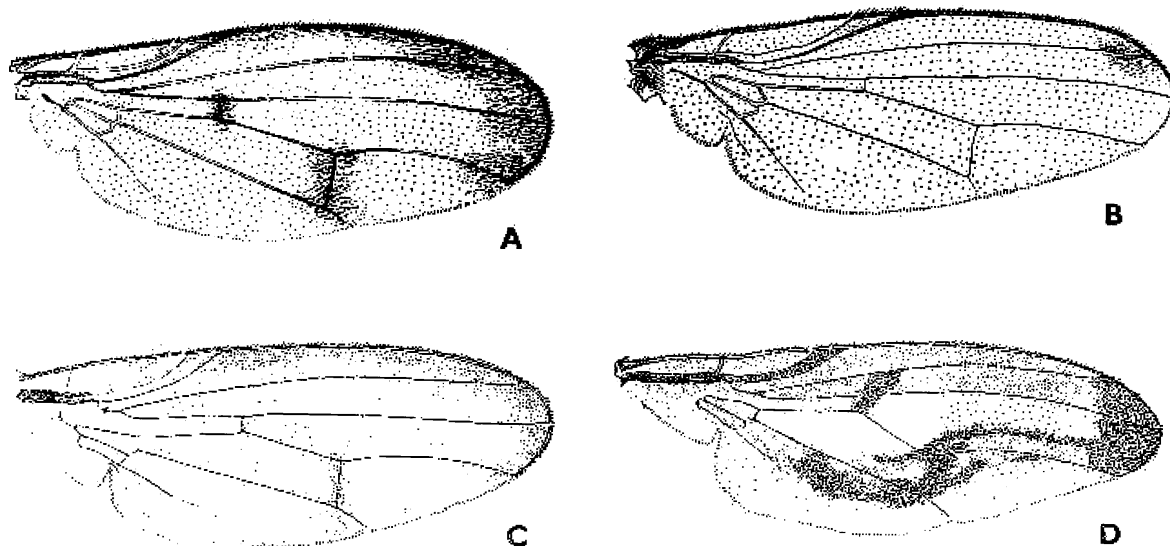
Ritka közép-európai faj. Eddig csak Németországból és faunaterületünkön Pöstyénből ismeretes (VI.)

[*flava* OLDENBERG, 1910]

- 3 (2) A szárnyon barna foltok vannak, a haránterek egyszer szegettek, máskor nem. A macrochaeták feketék.
- 4 (5) A tor sárga, a középhát hamvas. A szárny szegélyere mentén a szegélysejttől kiindulóan a középcér torkolatáig sötét csík húzódik és mindkét harántere szegett (30. ábra: A). Az egész állat halvány-sárga. A pofa mintegy 1,5—2-szer olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. Propleuralis és stigmaticalis sörtéi nincsenek. 1 sötét, hosszú sternopleuralis sörtéje van. A prosternum szőrei sárgák; praescutellaris sörtéi nincsenek. A hátsó comb elülső belső oldalán a közepétől kissé a csúcsa felé nincs hosszú szőr. 3 mm.

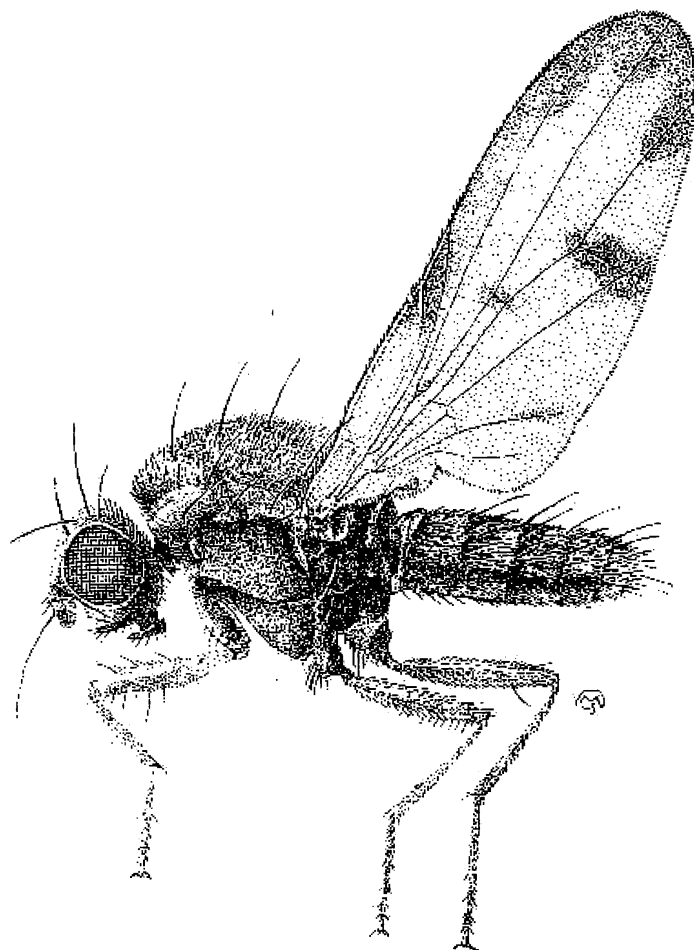
Közép-európai faj. Egyetlen ismert hazai lelőhelye Kőszeg, és faunaterületünkről is csak Kőrösmezőről közölték (VI.) (= *costalis* LOEW, 1873)

marginata (MEIGEN, 1826)

30. ábra. A: *Palloptera marginata* MEIGEN, B: *P. ustulata* FALLÉN, C: *P. maculifemur* CZERNY és D: *P. muliebris* HARRIS szárnya (A, B: eredeti, C, D: MORGE nyomán)

- 5 (4) A tor szürke.
- 6 (7) A végsőéren a nőstényen erősebb, a hímen gyengébb barna folt található (31. ábra); mindkét harántér szegett. A fej sárga, de a homlok hátulsó fele, valamint a nyakszirt fekete, szürkésfehéren hamvas. A tor és a potroh fehérésszürke, a postabdomen sárga, a középhát szürkésfehéren hamvas. A pofa nagyon keskeny, magassága jóval kisebb, mint a 3. csápíz szélessége. 1—1 szőrszerű propleuralis és stigmaticalis s 1 erős sternopleuralis sörtéje van. A pro-

31. ábra. *Palloptera umbellatrum* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

sternum oldalán 1—1 erős hosszú, fekete szőr ered. Praescutellaris sörtéi jól fejlettek. A hátulsó comb csúcsi felében, elülső-belső oldalán 1 erős hosszú szőr ered. 4 mm.

Lárvája a közönséges bábakalács (*Carlina vulgaris*) virágfejében, fészkében fejlődik. Novemberre fejlődnek ki a 7 mm hosszú, fehér lárvák. A lárvák áttelelnek, és március második felében kimásznak a virágfészkekből; a talaj felszíne alatt kis mélységben vagy a szétrágott fészkepikkelyek között bábozódnak be. A bábállapot rövid, a barna tonnabábokból már áprilisban kezdenek kikelni a legyek. Egész Európában honos. Hazánkban a család egyik leggyakoribb faja. Elsősorban a Dunántúlon gyakori, az Alföldről eddig csak néhány helyről ismerjük. Főleg meszes talajú réteken, legelőkön gyűjtötték (V—VIII.)

umbellatrum (FABRICIUS, 1775)

- 7 (6) A végsőéren nincs sötétebb folt.
- 8 (9) A haránterek egyáltalán nem szegettek vagy csak a hátulsó harántér

szegett (var. *bimaculata* STROBL). A fej, a homlok hátulsó fele és a fejtető kivételével, amelyek feketék és fehéren hamvasak, sárga, erősen hamvas, a tor fekete, de fehéresszürkén hamvas, a válldudor és a pajzsoeska sárga, a potroh vörössesárga. A szárny (30. ábra: B) átlátszó, a szegélyerek nem szegettek, csak az r_{2+3} vagy az r_{2+3} és r_{4+5} sugárerek torkollási helye körül van különböző erősségű barna folt (30. ábra: B). A pofa nagyon keskeny, magassága kisebb, mint a 3. csápíz szélességének a fele. 1 erős propleuralis, 1 vagy 2 rövidebb stigmatalis és 1 erős sternopleuralis sörteje van. A prosternum szőrei sötétek. Praescutellaris sörtéi nincsenek. A hátulsó comb elülső-belső oldalán a közepétől kissé a csúcsa felé nincs hosszú szőr. 3—4 mm.

Lárvája a lucfenyő (*Abies*), a nyír (*Betula*) és juhar (*Acer*) fák kérge alatt él, fejlődik. Ha a fák szúbogarakkal fertőzöttek, akkor azok lárváit fogyasztják, ha ezek nincsenek, akkor gombafonalakkal és a fák nedvével táplálkoznak. A bábózáásra érett hosszú, hengeres lárvák 4—7 mm hosszúak, színük a fehéressárgától a piszkósszürkéig változhat, fényesek, átlátszók, úgyhogy a beltartalom, a légzőcsővek jól láthatók. Március—április folyamán a lárvák bebábozódnak, és a 3—4 mm nagyságú sárgásbarna bábókból legkorábban április végén kelnek ki az első imágók. Egész Európában elterjedt. Magyarországon sem ritka, főként síkvidékeinkről került elő (VI—X.)

ustulata FALLÉN, 1820

V á l t o z a t a :

1. Mint a törzsalak, de a szárny hátulsó harántere szegett, és csak 1 nagyon csenevész stigmatalis sörteje van. — Magyarországról eddig még nem került elő

[var. *bimaculata* STROBL, 1909]

- 9 (8) Mind a két harántér szegett (30. ábra: C). Propleuralis és stigmatalis sörtéi nincsenek, csak 1 sternopleuralis. A hátulsó comb elülső-belső oldalán a középtől kissé a csúcsa felé legalább 1 erős, sötét sörte ered. A szárny costalis barna szegélye keskeny (30. ábra: C). A pofa meglehetősen széles, magassága mintegy háromnegyede a 3. csápíz hosszúságának. A prosternum szőrei világosak. A fej legnagyobb része sárga, a középhát és a potroh barnásszürke, gyengén fehéresen hamvas, az oldallemezetek feketék. A potroh 2 utolsó szelvényének hátulsó szegélye sárga. 3 mm.

Egyetlen hím holotypus példánya ismeretes, amelyet valószínűleg Németországban gyűjtöttek. Hazai előfordulása is lehetséges

[*maculifemur* CZERNY, 1930]

- 10 (1) A mesopleuronnak legalább a hátulsó szegélye szőrös, de legtöbbször jól fejlett mesopleuralis sörtéi is vannak.
- 11 (12) A szárny (30. ábra: D) hátulsó felén a tövétől a csúcsáig összefüggő sárga, barna foltos hosszanti sáv húzódik, amely a szárny csúcsán csatlakozik a szárny elülső részét kísérő hasonló színű széles szegély-sávhoz. A pofa széles, olyan magas, mint a 3. csápíz hossza. 1—1 csenevész propleuralis és stigmatalis és 1 erős sternopleuralis sörteje van. Erős mesopleuralis sörteje nincs, csak a mesopleuron hátulsó szegélyét borítja néhány szőr. Vörössesárga középhátán 2 hosszanti fekete csík húzódik. 4 mm.

Lárvája szűbogarak lárvaival táplálkozik. Közép- és Dél-Európában honos. Magyarországról eddig még nem került elő

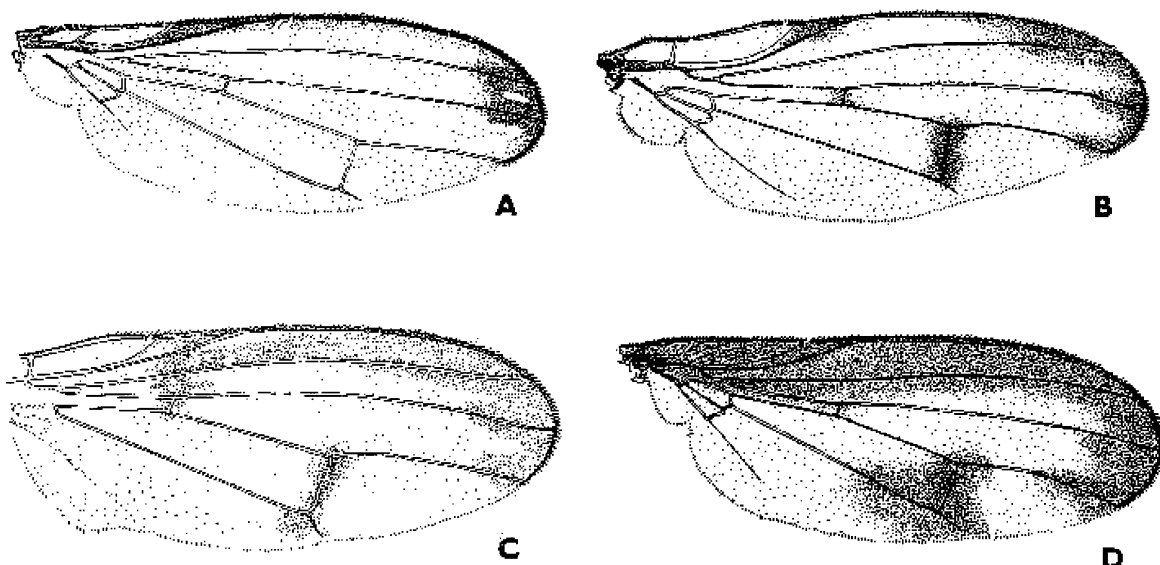
[*muliebris* (HARRIS, 1780)]

- 12 (11) A szárny hátulsó felén soha sincs összefüggő hosszanti sáv.
- 13 (14) A szárny (32. ábra: A) haránterei sohasem szegettek, s általában csak a szegélyér mentén az r_{2+3} vagy r_{4+5} sugárér torkollási helyéig húzódik 1 keskeny sötétbarna sáv, és az említett crek torkollásánál található 1—1 barna folt. Szárnyrajzolatát tekintve igen nagy mértékben változó, a szegélyér mentén húzódó barna sáv is hiányozhat, de ekkor a szegélyér igen erősen megvastagodott. A hím sörtei sárgák, az egész teste sárga, de a középhát barnás vagy fényes fekete, és ugyanilyen a csípők között is. A nőstény sörtei feketék, középhátán 2, részben összeolvadó fekete csík fut végig, vagy teljesen fekete, az oldallemezek többé-kevésbé feketék, a pajzsocska sárga. A pofa keskeny, magassága kisebb, mint a 3. csápíz hossza. 1 propleuralis, 2 vagy 4 stigmaticális s 1 vagy 2 hosszú, sárga, sörteszerű sternopleuralisa van. A mesopleuronon 1 vagy 2 erős sárga mesopleuralis sörte ered, és emellett további rövid szőrök is találhatóak. A prosternumot számos hosszú, sárga szőr fedi. 3—4 mm.

Lárvája a medvetalp (*Heracleum*) szárában él. Euroszibériai faj. Faunaterületünkről a Kárpátok övezetének számos helyéről (Árvaváraljától Stájerlakig) ismeretes, de hazánkból még nem került elő (VI.)

[*saltnum* (LINNÉ, 1758)]

- 14 (13) A szárny egyik vagy mindkét harántere barnán szegett.
- 15 (24) Mindkét haránterük szegett, jóllehet ritkán az elülső harántér szegettsége igen jelentéktelen, de felismerhető.
- 16 (21) A tor teljesen sárga, illetve vörössesárga.
- 17 (18) A pofa nagyon széles, fele a szem szélességének és több mint kétszer

2. ábra. A: *P. saltnum* LINNÉ, B: *P. campta* CZERNY, C: *P. basimaculata* CZERNY és D: *P. laetabilis* LOEW szárnya (A, B, D: eredeti, C: MORCE nyomán)

olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A szárnyon (32. ábra: B) 1 sötét folt van a szegélyalatti sejtkben, amely azonban sohasem éri el az elülső harántteret, a szárny csúcsát nagy kiterjedésű, példányonként változó erősségű folt díszíti. 1 propleuralis, 1 stigmaticalis, 2 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörteje van. A prosternum két oldalán 1 vagy 2 sötét sörte ül. A test sárga, illetve vöröses-sárga, a középhát szürkésfehéren hamvas. 3,5—4 mm.

Holarktikus elterjedésű faj. Faunaterületünkről eddig csak Erdélyből (Gyulafehérvár) ismeretes. Igaz, hogy a faunakatalógus *arcuata* MEIGEN néven Kalocsáról is közli, de bizonyító példány nincs

[*campta* CZERNY, 1930]

- 18 (17) A pofa keskenyebb, nem magasabb, mint a 3. csápíz 1,5—2-szeres szélessége. Propleuralis sörtéi nincsenek, 1 sötét stigmaticalis és 1 sötét, hosszú sternopleuralis sörteje van.

- 19 (20) A mesopleuronon legalább 1 erős, hosszú mesopleuralis sörte van. A pofa meglehetősen széles, mintegy kétszer olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A hátulsó harántér szegélye keskeny, és belőle sem a szárny töve, sem a hátulsó szegélye felé nem húzódik sötét csík (32. ábra: C). A prosternum szőrei sárgák. Az elülső 4 potrohszelvény elülső felén mély sötétbarna harántsáv húzódik, míg a szelvény többi része világossárga. 4,5 mm.

Ritka dél-európai faj. Magyarországon eddig csak Budapestről ismerjük (VII.)

[*basimaculata* CZERNY, 1930]

- 20 (19) A mesopleuron csak többé-kevésbé szőrös, mesopleuralis sörteje nincs. A pofa aránylag keskeny, legfeljebb másfélszer olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A szárny (32. ábra: D) elülső szegélyét a tövétől a középér torkolatáig széles barna sáv kíséri, és a hátulsó harántér barna szegése a szárny töve és a szárny hátulsó szegélye felé is szélesre kiterjed. A prosternum szőrei sötétek. A potrohon nincsenek sötét harántcsíkok. A 4 pár dorsocentralis sörte közül az elülső 2 pár rövidebb és gyengébb, mint a hátulsó 2 pár, igazán sörteszerű csak az utolsó pár. Jóllehet a középhát hamvas, mégis gyengén fénylő. 3 mm.

Ritka közép-európai faj. Faunaterületünkről eddig csak Bátfáról és Csík-szépvíztől került elő (VI—IX.) (= *fodori* SZILÁDY, 1943)

[*laetabilis* LOEW, 1873]

- 21 (16) A tör teljesen vagy legalább a középhát szürke.

- 22 (23) A mesopleuron hátulsó részén 2 vagy 3 erős, hosszú mesopleuralis sörte ül. A szárny (33. ábra: A) elülső szegélyén széles barna sáv húzódik a szárny tövétől a középér torkolatáig, az elülső harántér szegélye halvány, a hátulsó harántér alul kiszélesedő. A pofa meglehetősen széles, mintegy másfélszerese a 3. csápíz hosszúságának. 1—1 erős stigmaticalis és sternopleuralis sörteje van, propleuralis

sörtéje nincs. A prosternumról több hosszú sárga szőr ered. A test téglavörös, de a középhát szürke. 3 mm.

Európai faj. Magyarországról még nem került elő. A faunakatalógus ugyan Kalocsáról említi, de bizonyító példánya nincs meg (VII.)

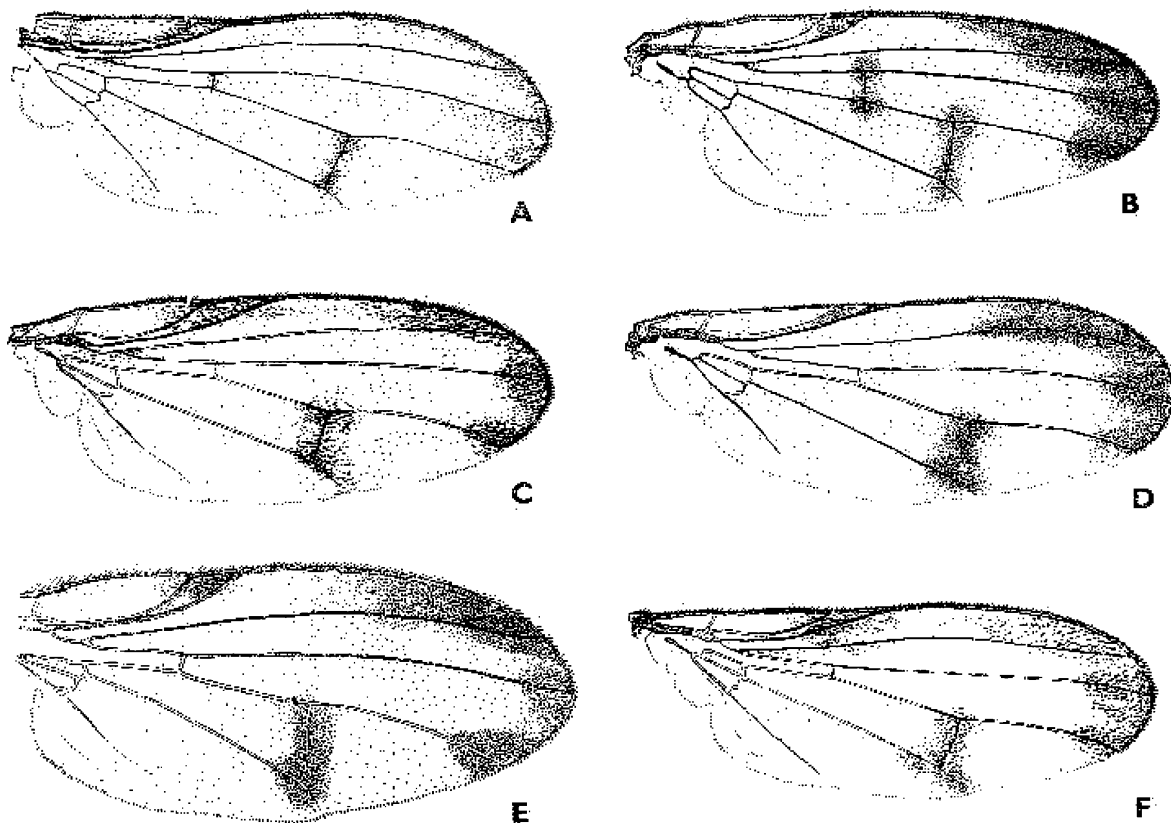
[*ephippium* ZETTERSTEDT, 1860]

- 23 (22) A mesopleuron hátulsó felén néhány rövid szőr van, mesopleuralis sörtéje nincs. A szárnyon (33. ábra: B) nincs széles elülső szegély-sáv, csak 1—1 sötét folt van a szegélyalatti sejtben, a szárny csúcsán és a haránterek mentén. A pofa aránylag keskenyebb. 1 nagyon kicsi propleuralis, 1 valamivel hosszabb stigmaticalis és 1 erős sternopleuralis sörtéje van. A prosternumról 2 hosszú, erős, sötét színű szőr ered. A tor és a potroh kékesszürke, a középhát hamvas. 4 mm.

Lárva fészkesvirágzatúak (Compositae) virágzatfejében fejlődik. Közép- és Dél-Európában fordul elő. A Kárpát-medencében Gyulafehérvárról, Szász-káról és Fuzinéről ismerjük, hazánkban eddig mindössze Kőszegen és Aranyosgyárdányban gyűjtötték; a faunakatalógus Budapestről említi (VI—IX.) (= *parallela* LOEW, 1858)

modesta (MEIGEN, 1830)

- 24 (15) Csak a hátulsó harántér szegett (néha, a *trimacula* MEIGEN nőstényén a szegélyalatti sejt foltja lenyúlhat az elülső harántér felső végéig, de a haránteret sohasem szegélyezi).

33. ábra. A: *Palloptera ephippium* ZETTERSTEDT, B: *P. modesta* MEIGEN, C: *P. usta* MEIGEN, D: *P. ambusta* MEIGEN, E: *P. venusta* LOEW és F: *P. trimacula* MEIGEN szárnya (A—D, F: eredeti, E: MORGE nyomán)

- 25 (26) A tor szürke. A szárnyon (33. ábra: C) csak a hátulsó harántér mentén, a szegélyalatti sejtben és a szárny csúcsán van folt, illetve árnyékoltság. A pofa kb. olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A mesopleurán 1 vagy 2 erős, sötét színű, hosszú mesopleuralis sörte valamint több szőr ered. Propleuralis és stigmaticalis sörtéje nincs csak 1 erős sternopleuralis sörte. A prosternumról sötét színű szőrök erednek. Az állat színe, különösen a potrohé, igen változó. 3—4,5 mm.

Lárvája fenyők, elsősorban a vörösfenyő (*Larix*) kérge alatt él, fejlődik és a szübugarak lárvaival táplálkozik. Erdészetiileg hasznos faj. Európai elterjedésű, ahol fenyőerdők vannak, mindenütt megtalálható. Faunaterületünkön csak az Északnyugati-Kárpátokból ismeretes (VII—VIII.) (= *pulchrifrons* CZERNY, 1934)

[*usta* (MEIGEN, 1826)]

- 26 (25) A tor sárga vagy barnássárga; a középhát egyszer rajzolatmentes, máskor rajzolat mintázta.
- 27 (28) A középháton általában 4 keskeny hosszanti sáv húzódik, közülük a külső pár a harántvarratnál megszakad és az az előtti levő rész rövid és vaskos, de a rajzolat nagymértékben változó. Csak a hátulsó pár dorsocentralis sörte erős, az előtte levők többé-kevésbé gyengék. Praesuturalis sörtéjük nincs. A mesopleuronon csak gyenge, sárga szőrök vannak, mesopleuralis sörtéje nincs. Stigmaticalis sörtéje sincs, s mind a propleuralis, mind a sternopleuralis sörte nagyon kiesi, illetve csak hosszú szőrszerű. A szárnyon (33. ábra: D) mindössze a szegélyalatti sejtben a szárny csúcsán és a hátulsó harántér mentén van folt, a szárny elülső szegélyén nem húzódik összefüggő barna sáv. A tor fénylő barnássárga, a potroh fényes fekete, de az 1. szelvény és a postabdomen sárga. 3—4 mm.

Európai faj, elsősorban hegyvidékeken él. Faunaterületünkről Radnaborberekről, a Gyilkos-tótól és a Delibátról közölték, Magyarországról még nem került elő (V—VIII.)

[*ambusta* (MEIGEN, 1826)]

- 28 (27) A középháton nincsenek hosszanti sötét sávok, sem egyéb rajzolat. Mind a 4 dorsocentralis sörtepárjuk jól fejlett, és praesuturalis sörtéjük is van.
- 29 (30) A homlok hátulsó fele ezüstösen hamvas. A mesopleuronon csak rövid szőrök vannak, mesopleuralis sörtéje nincs. A szárny (33. ábra: E) szegélyalatti sejtje és a hátulsó harántér árnyékol, a csúcsi részét barna folt díszíti. Propleuralis és stigmaticalis sörtéi, szőrei nincsenek, csak 1 erős sternopleuralis sörtéje. A prosternum szőrei feketék. A hamvas középhát fénytelen, a sötétbarna potroh fénylő. 4,5—5 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. Hazánkban még nem gyűjtötték, de előkerülése várható

[*venusta* LOEW, 1858]

- 30 (29) A homlok hátulsó fele nem ezüstfchéren hamvas. A mesopleurán 2—3 erős mesopleuralis sörte és kevés szőr található. A szárnyon (33. ábra: F) a szegélyalatti sejt területén, a hátulsó harántér mentén, valamint a csúcson van folt, illetve árnyékoltság, a nőstények esetében erőteljesebb, és 1 árnyékszegély húzódik a szárny elülső részén is. Stigmaticalis és sternopleuralis sörtéje van, propleuralis sörtéje nincs. A prosternum szőrei sötétek. A középhát hamvas és fénytelen, a potroh többé-kevésbé fényes. 3—4,5 mm.

Lárva az angyalgyökér (*Angelica*) szárában él. Európai faj. Faunaterületünkéről csak a Kárpátok övezetéből (Árvaváralja, Tátralomnic, Lotrionavölgy) és Temesvárról ismerjük. Magyarországon eddig még nem gyűjtötték (VI—VIII.)

[trimacula (MEIGEN, 1826)]

47. család: TANYPEZIDAE — ZSENGELEGYEK

Közepes nagyságú, hosszú lábú legyek (34. ábra). Jellemző rájuk, hogy vibrissáik nincsenek, szegélyerük közvetlenül a mellékér betorkollása előtt elvékonyodik, végsejtjük hátulsó határvonala erősen domború, a billér nyelének hátoldalán egy sörtesor húzódik, lábszáraikon külső praeapicalis sörte nincs, de valamennyi lábtőizük (metatarsus) tövén belül, a rondes szőrzetén kívül, 1 elkülönült hosszabb és vékonyabb szőrökből álló szörpamat alakult ki (35. ábra: B).

Fejük jóval magasabb, mint amilyen hosszú. A szemek nagyok, ezért a homlok, különösen a hímeké keskeny, az orca és a pofa nagyon keskeny, lécszerű. Fejsörtézetük: széttartó postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 elülső és 1 hátulsó felső orbitalis sörtepár. Az orbitalis sörték közül a hátulsó közel áll a verticalisokhoz, míg az elülső 2 pár a homlok közepe táján ered, hátra és kissé kifelé hajlik, és egyes szerzők helytelenül alsó orbitalis sörtéknek tekintik. Toruk nem keskenyedek el előre felé. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorsocentralis és 2 scutellaris sörtepár, továbbá 1 mesopleuralis sörte. A mesopleuralis sörte alatt még 1 hosszabb sörteszerű szőr sor húzódik. A lábak hosszúak, vékonyak, pálcikaszerűek. Elülső csípőpárjuk távol fekszik az egymáshoz közel álló középső és hátulsó csípőpártól. A szárny (35. ábra: A) szegélyerének elvékonyodása nehezen ismerhető fel, de határozottan megvan. A régebbi szerzők a szegélyeret megszakítás vagy elvékonyodás nélkülinek vették, ami szintén arra utal, hogy az elvékonyodás valóban nehezen ismerhető fel. A mellékér jól fejlett, teljes, eléri a szegélyeret, r_1 sugárerük végig sörtézett, r_{4+5} sugárerük és középerük összetartó, így első szegélysejtjük orsó alakú. A végsejt hátulsó határa domború, a végsőér nem éri el a szárny hátulsó szegélyét. A billér nyelén sörtesor húzódik. A hypopygiumnak (35. ábra: C) csak 1 függeléke van, a cercusok; surstylusuk nincs. A nőstényeknek 3 spermathecája van.

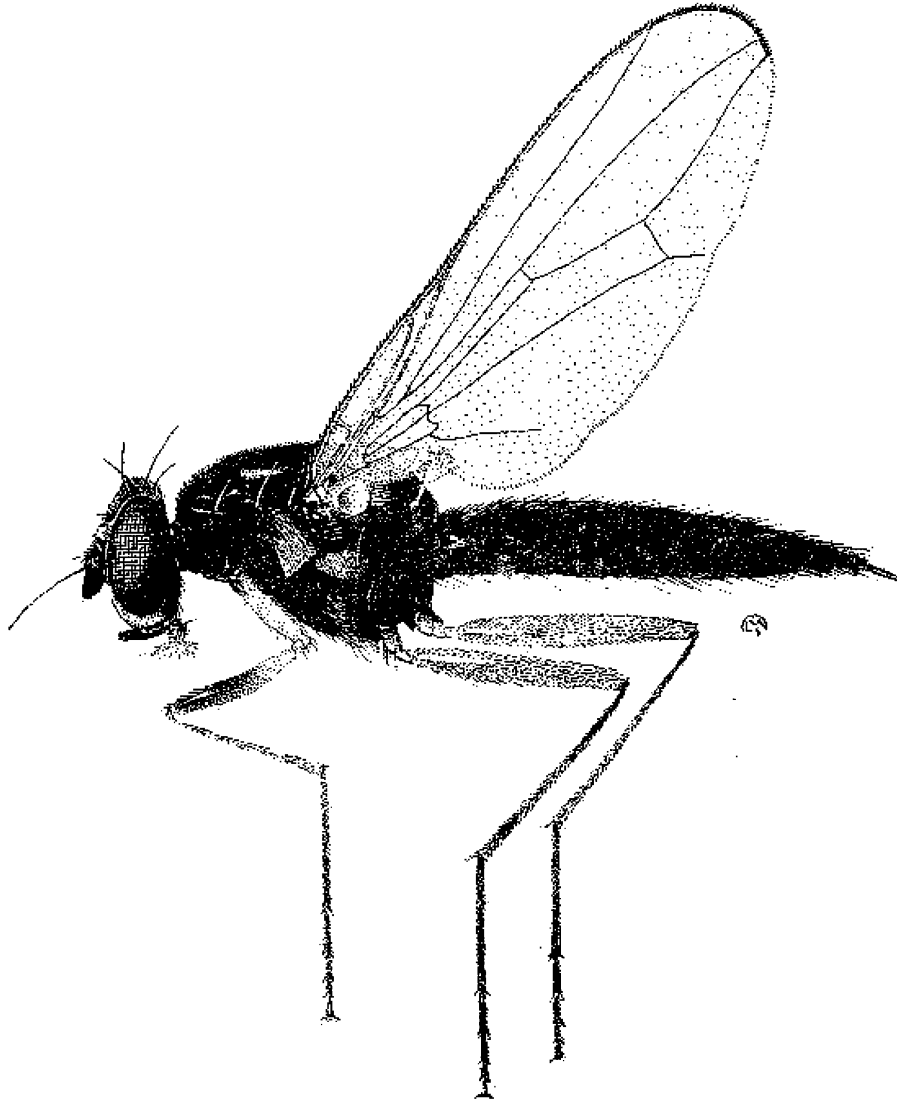
Életmódjukat, fejlődésmenetüket csak részben ismerjük. Egyetlen fajukról tudjuk, hogy lárva szaprofág. Alig több mint 20 faja közül 20 a neotropikus régióban él, mindössze 1 nemüknek (*Tanypeza* FALLÉN) 2 faja honos a Nearktikumban, 1 pedig a Palaearktikumban.

1. nem: **Tanypeza** FALLÉN 1820

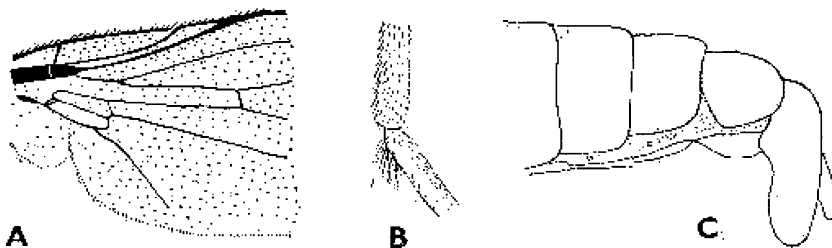
A nem jellemzése megegyezik a család jellemzésével.

A nemnek egyetlen palaearktikus faja ismeretes, amely nálunk is honos.

- — Barnásfekete, fekete légy. A fekete fejen 1 ovális folt a fejtetőn, 1—1 háromszög alakú rész a homlok elülső részén kétoldalt, az arc-pajzs, a pofák és a fej hátsó része a szemek mentén ezüstfehéren hamvas, selymes fényű. Csápja barnás, 3. íze szürkén hamvas. A csápsörte mindkét oldalon röviden tollas. Nagy, feltűnő tapogatói

34. ábra. *Tanypeza longimana* FALLÉN ♀ (Eredeti)

35. ábra. A: *Tanypeza longimana* FALLÉN szárnyának tövi fele, B: hátsó lábtőize és C: a hím potroha (HENNIC nyomán)

mélyfeketék, szívókája vörössesárga. Torának oldalán, a szárny töve előtt széles, ferde, selymes fényű, ezüstfehéren hamvas sáv húzódik a sternopleura közepéig. Szárnya áttetsző, teljesen rajzolat- és tónusmentes. Combjai és lábszárai túlnyomórészt sárgák, de sötét gyűrűk, sávok tarkázzák, a lábfejek, az elülső láb lábfejeinek tövi részétől eltekintve, barnásak. 6—8 mm.

Csaknem az egész Palaearktikumban elterjedt, de sehol sem gyakori. Magyarországról eddig Budapestről, Csepvarasztól, Kalocsáról, Badacsonyból és a Zempléni-hegységből (Istvánkút) ismeretes. Patakok partján bokrokon, fák levelein fordul elő, elsősorban a rezgő nyáron (*Populus tremula*) és a szőrös nyíren (*Betula pubescens*) (V—VII.)

longimana FALLÉN, 1820

48. család: ULIDIIDAE — TARKALEGYEK

3—7 mm nagyságú, legtöbbször fényes fekete, ritkán zöldes fémfényű legyek (36., 37. és 39. ábrák). Jellemző rájuk, hogy szárnyuk szegélyere teljes, megszakadás vagy elvékonyodás nincs rajta, postverticalis sörteik széttartók, vibrissáik és lábszáraikon külső praeapicalis sörteik nincsenek.

Fejük általában magasabb, mint amilyen hosszú, kivételesen hát-hasi irányban erősen összenyomott (38. ábra: C), egyszer alig, máskor szembe-tűnően szélesebb, mint a tor. Homlokuk sima vagy gödröskésen ráncolt, rücskös, csupasz vagy szőrös. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Fejlettségük nagyon különböző. A mindig erős verticalis sörtepaárokon kívül az összes többiek sokszor nagyon gyengén fejlettek, esetleg hiányozhatnak is. Toruk kb. olyan hosszú, mint amilyen széles. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 1—2 postalaris, 1—2 dorsocentralis, 0—1 praescutellaris és 1—2 scutellaris sörtepár; 0—1 propleuralis, 1 sternopleuralis, 0—1 (kivételesen több) mesopleuralis sörte. A meso- és sternopleuron szőrös. Szárnyuk szegélyere teljes, rajta törés, elvékonyodás nincs. Mellékerük teljes, r_1 sugárerük a *Homalocephala* ZETTERSTEDT-nem kivételével csupasz, végsejtjük — a *Homalocephala* ZETTERSTEDT-nemet nem számítva — caudoventralis része csücsökszerűen kihúzott (38. ábra: B és E), r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai összetartók (38. ábra: B) vagy párhuzamosak (38. ábra: D). Szárnyuk rajzolat nélküli (36. és 37. ábra), legfeljebb 1—2 folt van rajta (38. ábra: B és D). Lábszáraikon külső praeapicalis sörte nincs. A hímek postabdomene az 5. szelvényben van elrejtve; a spirálisan felcsavart aedoeagusukon nincsenek sörtek vagy szőrök, s végén bonyolult szerkezetű, túlnyomórészt hártyás, zacskószerű képződmény van. A nőstényeknek a 7. hát- és haslemezből alakult, be nem húzható, trapéz alakú tojócsőhüvelyük és 3 spermathecájuk van.

Életmódjuk kevésbé ismert. Lárvaik különböző trágyákban, bomló növényi anyagokban, korhadó avarban, fakéreg alatt élnek. Imágóik leginkább virágzó réteken, bokrokról, fatörzsről, ritkábban ürülékről gyűjthetők.

A csaknem az egész Földön elterjedt családnak eddig valamivel több mint 200 fajt ismerjük, közülük alig több mint 50 él a Palaearktikumban. Magyarországon 3 nemnek 4 faja és 3 változata honos, de még 1 nem 1 fajának előfordulása várható.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Szárnyuk r_1 sugárere sörtezett (38. ábra: D), végsejtjének caudoventralis része nincs csücsbe kihúzva. Fejük hát-hasi irányban

erősen lapított (38. ábra: C). Mesopleuralis és praescutellaris sörteik nincsenek, s csak 1 postalaris sörtejük van

[4. nem: *Homalocephala* ZETTERSTEDT, 1838]

- 2 (1) Szárnyuk r_1 sugárere csupasz, végsejtjük caudoventralis része csúcsban kihúzott (38. ábra: B). Mesopleuralis és 2 postalaris sörtejük van.
- 3 (4) Csápjaik egymástól távol álló mély és élesen körülhatárolt csápgödörben ülnek (38. ábra: A), homlokuk gödröcskésen ráncolt. Több mesopleuralis sörtejük van 2. nem: *Ulidia* MEIGEN, 1826
- 4 (3) Csápjaik nincsenek mély csápgödörben (36. és 39. ábra), homlokuk sima, sohasem gödröcskés vagy rücskös. Csak 1 mesopleuralis sörtejük van.
- 5 (6) Szárnyuk üvegszerűen átlátszó, minden rajzolat nélküli, r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai a szegélyérbe való torkollásuknál nagyon megközelítik egymást (36. ábra). Praescutellaris sörteik nincsenek, s csak 1 nagyon gyenge, szőrszerű dorsocentralisuk van, de ez is hiányozhat. Csak 1 supraalaris sörtejük van (= *Chrysomya* FALLÉN, 1817) 1. nem: *Physiphora* FALLÉN, 1810
- 6 (5) Szárnyukon 2 barna folt van, és az r_{4+5} sugár- és középerük a szegélyérbe való torkollásuknál nem közelítik meg egymást feltűnően (39. ábra). Praescutellaris, 2 dorsocentralis és 2 supraalaris sörtepárjuk van 3. nem: *Euxesta* LOEW, 1867

1. nem: *Physiphora* FALLÉN, 1810

3—5 mm nagyságú, fényes fekete vagy zöldes fémes csillogású, folt nélküli, átlátszó szárnyú legyek (36. ábra). Fejük valamivel szélesebb, mint a toruk. Homlokuk sima, nem szőrös, gödröcskék, ráncok nincsenek rajta. Csápgödreik nem mélyek, a távol álló csápok tövét széles, lapos arcél választja el. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak nagyon gyengén fejlettek. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris (legtöbbször gyengén fejlettek), 2 scutellaris sörtepár; 1 meso- és 1 sternopleuralis sörte; dorsocentralis és propleuralis sörteik nincsenek. A pajzsocska a 2 scutellaris sörtepártól eltekintve csupasz. Átlátszó szárnyuk rajzolat nélküli, r_{4+5} sugárerük és középerük a szárny csúcsa előtt majdnem találkozik, végsejtjük caudoventralis csücske messze kihúzott (36. ábra).

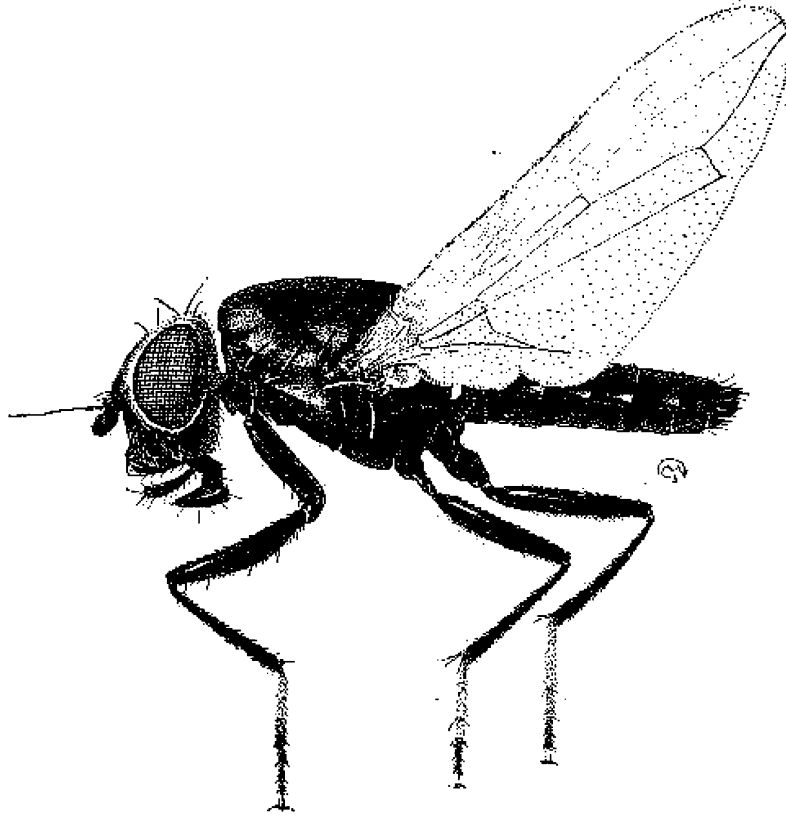
Lárvái ősszel ló- és marhatrágyában, bomló növényi anyagokban tömegesen élnek. Imágóit a legkülönbözőbb élőhelyeken gyűjtötték. A nem mintegy 20 faja közül 4 él a Palaearktikumban s ezek közül 1 Magyarországon is otthonos.

- — Fejének színezetében a világos barnássárgától a feketésbarnáig minden átmenetet megtalálunk, de a nyakszirt, a halántéklemez és a pontszemháromszög mindig sötét. A szemet nagyon keskeny, ezüstszürke, hamvas csík szegélyezi, s ugyancsak hamvas az arcpajzs felső része is. A csáp vörösbarna, a megnyúlt ellipszis alakú 3. csápíz felső része sötét. A csápsörte csupasz. A tor és a pajzsocska smaragd-

zöld, egyszer aranyos, kékes, máskor bronzos fémes csillogással. A lábak feketék, de az elülső lábak lábtőíze, csúcsi vége kivételével és a középső s hátsó lábak lábfejzei az utolsó 1 vagy 1—2 íz kivételével sárga. Elülső combjaik csúcsi felében belül 5—7 erős tüske sorakozik. A potroh fényes fekete. 4—5 mm.

A *Neogaea* kivételével az egész Földön elterjedt. Hazánkban, elsősorban sík- és dombvidégeinken nem ritka (V—X.)

demandata (FABRICIUS, 1798)

36. ábra. *Physiphora demandata* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

2. nem: *Ulidia* METGEN, 1826

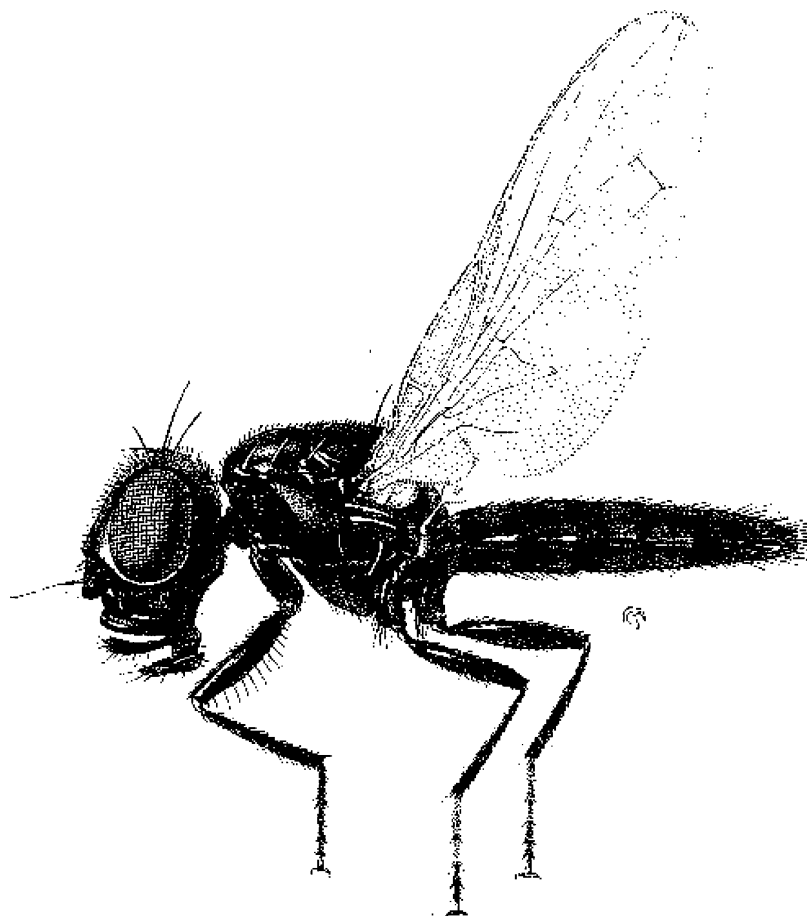
3—7 mm nagyságú, fényes fekete legyek (37. ábra). Jellemző rájuk, hogy fejük feltűnően szélesebb, mint a toruk, szőrös homlokuk gödröcskésen ráncos, és csápjaik mély csápgödörbe ágyazottak, az igen éles szegélyű csápgödröket széles arcél választja el (38. ábra: A). A 3. csápíz rövid, kerekbehajló. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. A verticalis sörtepaárokon kívül a többi sörte erőssége igen változó. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 1 praescutellaris, 1 dorsocentralis és 2 scutellaris sörtepár; 1 sternopleuralis és 2—5 mesopleuralis sörte. A pajzsoeskan a 2 pár scutellaris sörtén kívül elszórtan finom, világos színű szőrök is erednek. Szárnyuk egyszer átlátszó, máskor különböző kiterjedésben és erősségekben barna tónusú vagy nagy subapicalis barna folt díszíti. r_{4+5} sugárerük végső szakaszai csak kevésbé összetartók vagy majdnem párhuzamosak, a végsejt caudoventralis csücské igen kicsi.

Lárvaik életmódját nem ismerjük. Imágóik elsősorban virágzó réteken, erdei tisztásokon gyűjthetők. Húscsapdából is nemegyszer előkerültek. 8 ismert faja a Palaearktikumban fordul elő. Magyarországon 2 fajt találták meg.

- 1 (2) Az átlátszó szárnyat 1 subapicalis barna folt díszíti és barna a szárnyjegy is (38. ábra: B). Fényes fekete, erősen szőrös légy, csupán homlokának közepén van egy vörösbarnán átütő folt és a lábfejek sárgák, de ezek csúcsi végei és a 4. és 5. íz teljesen sötétbarnák. A billér sárga. Nagyobb: 4,5—6,5 mm.

Cirkummediterrán elterjedésű faj. Faunaterületünkről eddig csak Kecskemétről és Aradról ismeretes (VIII.)

apicalis (MEIGEN, 1826)

37. ábra. *Ulidia erythrophthalma* MEIGEN ♀ (Eredeti)

- 2 (1) A legtöbbször nem átlátszó szárnyon nincs subapicalis barna folt (37. ábra). Fényes fekete, szőrös légy, de középső és hátulsó lábának 1. és 2. vagy 1—3. lábfeje sárga. A szárny színe és az r_{4+5} sugárér és középér lefutása tekintetében igen változó faj, s több változatát különböztetik meg. Kisebb: 3—4,5 mm.

Fejlődésmenetét nem ismerjük. Főként nedves vagy száraz virágos réteken, kaszálókön él, de többször gyűjtötték erdőben is, sőt különböző csapdák anyagából is előkerült. Csaknem az egész Palaearktikumban előfordul. Magyarország sík- és dombvidékein általánosan elterjedt, magasabb hegyeinkben ritka (V -VIII.)

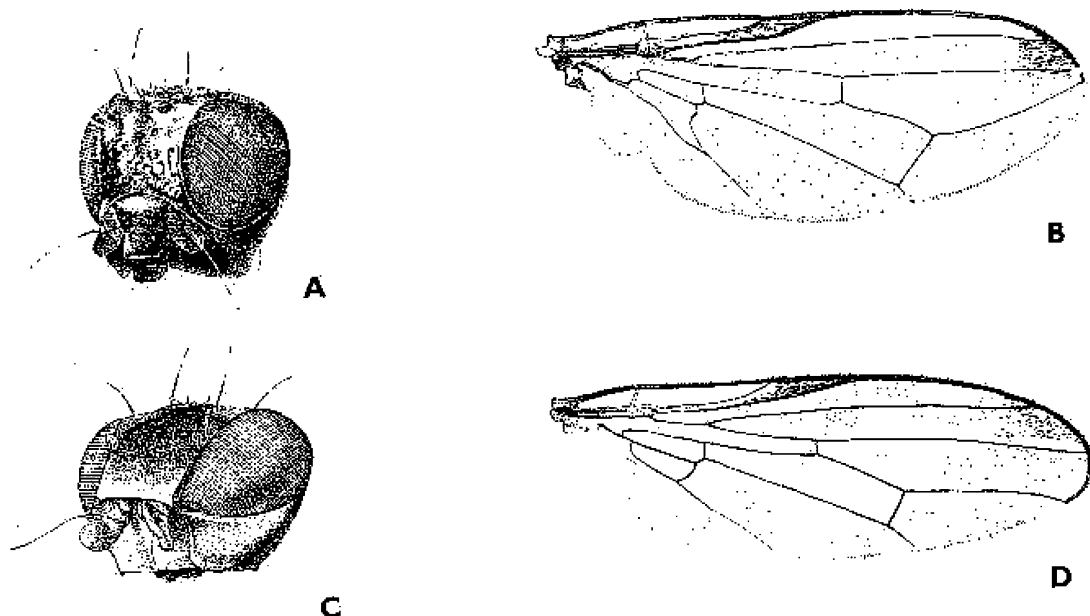
erythrophthalma MEIGEN, 1826

Változatai:

1. A szárny sötétbarna tónusú, mindössze töve tűnik ki feltűnő világos, fehér színével. Az r_{4+5} sugárér és a középer végső szakaszai összetartók, a középer utolsó és utolsóelőtti szakasza kb. egyforma hosszú. — Hazai lelőhelyei: Budapest, Pomáz, Börzsöny hegység, Órszentmiklós, Gyón, Derekegyháza, Valkó, Nagypárad, Tihany, Velence
var. *nigripennis* LOEW, 1845
2. A világos töve kivételével különböző erősségekben barna tónusú szárny r_{4+5} sugár- és középerének végső szakaszai megközelítőleg párhuzamosak, a középer utolsó szakasza legalább kétszer olyan hosszú, mint az utolsóelőtti szakasza. A szárnyjegy sötétbarna. — Hazai lelőhelyei: Budapest, Hejőbába, Cserhát-szentiván, Alsópetény, Fertő-tó, Kőszegi-hegység, Tihany
var. *parallela* LOEW, 1845
3. A szárny teljesen átlátszó, a legcsekélyebb sárga vagy barna árnyalata sincs, az erek világossárgák, az r_{4+5} sugárér és a középer végső szakaszai összetartók. — Hazai lelőhelyei: Budajenő, Csévharaszt, Dömsöd: Apaj-puszt, Szarvas, Tata
var. *albipennis* LOEW, 1845
4. Világos töve kivételével a szárny mindig halvány sárgás vagy barnás tónusú, a szárnyjegy kicsit sötétebb árnyalatú. Az r_{4+5} sugárér és a középer végső szakaszai összetartók, a középer utolsó szakasza kb. másfélszerese az utolsóelőttinek. — Gyakori
forma typica

3. nem: *Euxesta* LOEW, 1867

3,5—5,5 mm nagyságú, fekete testű, foltos vagy sávós szárnyú legyek (39. ábra). A párhuzamos szegélyű homlok mindig hosszabb, mint amilyen széles, sima, gödröcskék, ráncok nincsenek rajta. Arcpajzsuk közepe táján harántvarrat húzódik; az arcpajzs előlötti része lapos, míg az alatta levő része erősen előrehajlik és feltűnően kidomborodik. Orcájuk és pofájuk keskeny. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. A tor ugyanolyan széles, mint a fej. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 2 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1—I propleuralis, meso- és sternopleuralis sörte. A paj-

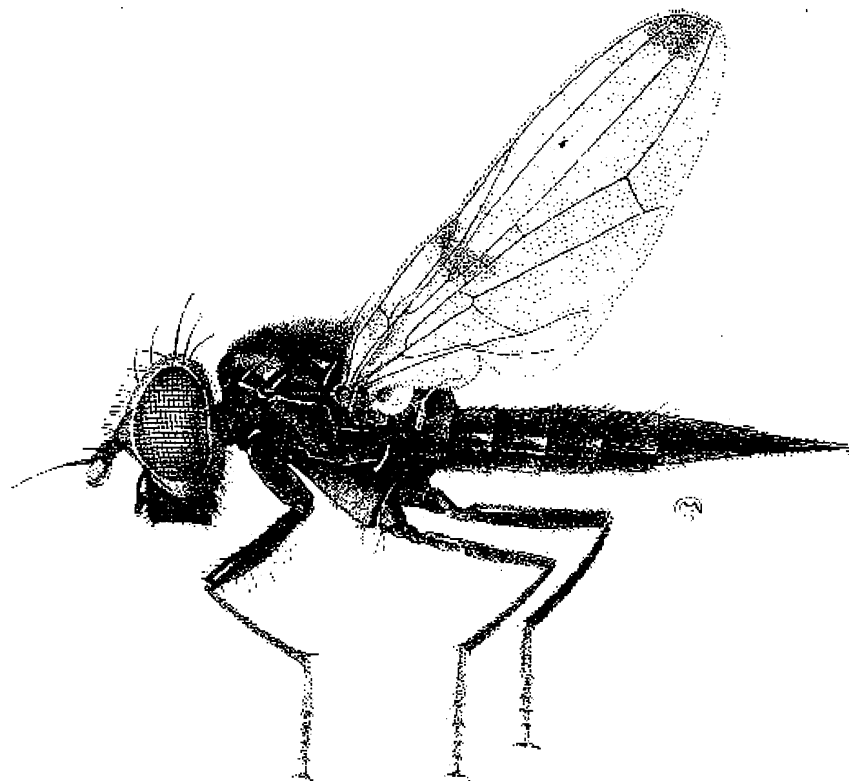

38. ábra. A: *Ulidia erythrophthalma* MEIGEN feje féloldalnézethen és B: *U. apicalis* MEIGEN szárnya — C: *Homalocephala bipunctata* LOEW feje féloldalnézethen és D: szárnya (Eredeti)

zsocska és a pteropleuron csupasz, egyébként a tor finoman szőrös, a középhát sűrűbben, az oldallemezek gyérebben. Az átlátszó vagy áttetsző szárnyon mindig vannak barna foltok vagy sávok. Az r_1 sugárér csupasz, a végsejt caudoventralis része csúcsban kihúzott, az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai mindig összetartanak.

A nem közel 90 faja elsősorban a Neotropikus régióban él, amelyeknek egy része felhatol az Egyesült Államok déli részeibe is, de van közel 20 olyan faja is, amelyeket csak a Nearktikum déli részéből mutattak ki. A Palearctikumba nincs egyetlen őshonos faja sem. Egyik, az alábbiakban tárgyalandó fajukat Európába behurcolták. Életmódjukról nem sokat tudunk. Lárvaik szaprofágok, s Amerikában néhány fajukat kártevőként tartják számon.

- — Homloka vörösbarna, a pontszemháromszög, a járomlemez, a fejtető és a nyakszirt fekete, a szem körül és a nyakszirt, valamint az arcpajzs felső része ezüstsürkén hamvas. A pofa szélessége mintegy egynegyede a szem verticalis magasságának. A csáp vörösbarna, de

39. ábra. *Euxesta pechumani* CURRAN ♀ (Eredeti)

a 3. csápíz tövi ventralis része kivételével sötét, feketésszürkén pelyhes. A tor és a potroh fekete, az előbbi túlnyomórészt fehérésszürkén hamvas, a potroh csillogóan fényes. A lábak feketék, de a „térdek” és a lábtőizék sárgák. 4 mm (39. ábra).

Észak-amerikai faj, amelyet behurcoltak Európába. Először 1921-ben Olaszországból (Bologna) *E. nitidiventris* LOEW, 1874 néven közölték; hogy Olaszországban megtelepedett-e, nem tudjuk. Utána Magyarországról közölték 1936-ban, szintén *E. nitidiventris* néven, s a gyűjtési időpontok alapján valószínűnek tartották, hogy hazánkban meg fog telepedni. Valóban az utóbbi 25 évben, elsősorban a kiterjedt és rendszeres szinantrop légyvizsgálatok során hús-, faecies-, sőt gyümölcs-csapdák anyagából az ország több helyéről előkerült. Komáromban egy

példányát vágóhídon gyűjtötték. Eddigi hazai lelőhelyei: Hódmezővásárhely, Doboz, Tompa, Kelebia, Bicsérd, Hévíz, Pákozd, Csákvár, Tata, Bükk hegység (V—XI.) (= *nitidiventris* LOEW: SZILÁDY, 1936, Soós, 1941)

pechumani CURRAN, 1938

4. nem: *Homalocephala* ZETTERSTEDT, 1838

4—5 mm nagyságú legyek. Fejük (38. ábra: C) hát-hasi irányban erősen összenyomott, ezért majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen magas, és a szemük haránt állású ellipszis alakú. A homlok sima, gödröcskék, ráncok nincsenek rajta. A csápgödrök jelentéktelenek, az arcpajzs homorú. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Közülük csak a verticalisok erősek, a többiek jóval rövidebbek és gyengébbek, de mindig jól felismerhetők. A tor és a potroh feltűnő finom ezüstszürke selyemszőrökkel borított. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 dorsocentralis, (1)—2 scutellaris sörtepár, továbbá 1 gyenge, csak szőr erősségű, világos (a többi sörte fekete) sternopleuralis sörte; praescutellaris, propleuralis és mesopleuralis sörtéik nincsenek. A szárny (38. ábra: D) r_1 sugárérének distalis vége sörtezett, végsejtjüknek nincs kihúzott caudoventralis csücske, az r_{4+5} sugárér és a középér párhuzamosan fut ki a szárnycsücskhöz. A szárny áttetsző, mindössze a szegélyalatti sejt területén és subapicalisan, az r_{2+3} sugárér betorkollási helyénél van 1—1 barna folt.

Lárvai különböző lombos és tűlevelű fák kérge alatt élnek. Észak-Amerikában egyes fajokat fák csurgó nedvéből nevelték ki. A holarktikus elterjedésű nemnek 7 faja ismeretes. A Palaearktikumban 6 fajuk él, amelyek zömmel Észak-Európában fordulnak elő, mindössze 1 fajuk ismeretes Közép-Európából, ennek előfordulása nálunk is lehetséges.

- — Fekete állat, de a homlok, a csáp rozsdabarna, az arcpajzs, a pofa elülső részével együtt piszkosfehér, az elülső láb lábszárának csücsi vége és a lábfejek jó része barnássárga. A pajzsocska csupasz, mindössze 2 pár scutellaris sörte ered róla. A szárny subbasalis barna foltja csak a szegélyalatti sejtet tölti ki (38. ábra: D). 4—5 mm.

Igen ritka közép-európai faj, amelyet Magyarországon eddig még nem gyűjtöttek. Lárvája korhadó fák kérge alatt él. Az imágó gyakran tartózkodik fatörzsön, és megfigyelések szerint az ember közeledtére nem repül el, hanem a törzs másik oldalára fut át és a kéreg repedéseiben igyekszik elrejtőzni

[*bipunctata* (LOEW, 1854)]

49. család: OTITIDAE—FOLTOSLEGYEK

Kicsi vagy meglehetősen nagy (2.5—12 mm), többnyire foltos vagy sávós szárnyú, különböző küllemű legyek (40., 42., 45., 47., 49., 52. és 54—57. ábrák). Jellemző rájuk, hogy szegélyerük teljes, törés vagy elvékonyodás nincs rajta, mellékerük is teljes, eléri a szegélyeret, alsó orbitalis sörtéik, vibrissáik és a lábszárakon külső praeapicalis sörték nincsenek.

Fejük igen változó alakú, homloksávjuk mindig szőrös. Mérsékelt mély, megnyúlt csápgödreiket arcél választja el (egyedül a *Myennis* ROBINEAU-

DESVOIDY-nem fajainak nincs). Fejsörtézetük: széttartó vagy párhuzamos post-verticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és (1)—2 orbitalis sörtepár. Vibris-sáik nincsenek. Torsörtézetük: (0)—1 humeralis, 2 notopleuralis (0—1)—2 supraalaris, 2 postalaris, 0—6 (legtöbbször 2) dorsocentralis, (0)—1 praescutellaris, (1)—2 scutellaris sörtepár; (0)—1 propleuralis, (0)—1—4 mesopleuralis és 1—(2) sternopleuralis sörte. A mesopleuron mindig szőrös. Szárnyuk szegélyere teljes, megszakadás, törés, elvékonyodás nincs rajta, mellékere teljes, az r_1 sugárerük csúcsi fele, a *Seiopetra* KIRBY-nem kivételével, szőrös vagy sörtézett, r_1 sugárere ritkán egész hosszában sörtézett. A végsejt caudoventralis szöglete kissé mindig csücskös, kivételesen (*Myennis* ROBINEAU-DESVOIDY-nem) hosszú csücsban kihúzott. A szárny rajzolata nagyon változó. Lábaik normálisak, a lábszárakon nincsen külső praeapicalis sörte. A hímek pot-rohán a prae- és postabdomen élesen elkülönül s az utóbbi a praeabdomenben van elrejtve, úgyhogy a potroh kívülről 5 szelvényűnek látszik. A postabdomen 6. szelvénye szabad, a 7. és 8. hátlemez részben összeforrt, s mivel az említett 3 szelvény jobb oldali része redukálódott, ezért az egész postabdomen aszimmetrikusan helyezkedik el a praeabdomenben. A nőstény potrohának 1—6. szelvénye normális, a 7. hát- és haslemezének összeforradásából alakult ki a tojócső hüvelye, s az ezt követő szelvények összeolvadásából jött létre maga a tojócsőhüvelybe visszahúzzható tojócső.

Fejlődésmenetük és életmódjuk még csak nagyon hiányosan ismert. Egyes fajok lárvái fakéreg alatt, de többségüké különféle, de trágyázott talajban, trágyában stb. fejlődnek. Számos fajuk imágója nedves és mocsaras helyeken él, nemegy a nádasokban vagy azok szélén. Mások cserjés, bozótos helyeken, fatörzseken, homokos, szikes réteken gyűjthetők. A Sepsidákhoz hasonlatosan szárnyaikat gyakran billegetik.

Fajaik zöme a Holarktisban él. Egy nemük 6 faja az orientális régióban, 6 pedig a neotropikus régióban otthonos. A Palaearktikumból 14 nembe sorolt mintegy 110 faja ismeretes. Magyarországról eddig 9 nemének 28 faja került elő, de még további 2 nem és 8 faj előfordulása várható.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Az r_1 sugárerük csupasz; supraalaris és mesopleuralis sörtéik nincsenek, viszont 2 sternopleuralis sörtéjük van (55. ábra) (= *Myodina* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830, *Seoptera* LOEW, 1867)
9. nem: *Seioptera* KIRBY, 1817
- 2 (1) Az r_1 sugárerük csúcsi fele sörtézett vagy szőrös, sőt ritkán teljes hosszában sörtézett; supraalaris és mesopleuralis sörtéik vannak, és csak 1 sternopleuralis sörtéjük van.
- 3 (4) Propleuralis, humeralis, postalaris és dorsocentralis sörtéik nincsenek; vörösbarna, hangyaképű legyek (54. ábra) (= *Myrmecomyia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830) 8. nem: *Cephalia* MEIGEN, 1826
- 4 (3) Propleuralis, postalaris és dorsocentralis sörtéik vannak. Sohasem hangyaképű legyek.
- 5 (6) Szárnyuk végsejtjének caudoventralis szöglete feltűnő csücsökben kihúzott (57. ábra); arcélük egyáltalában nincs, és csápögödreik is jelentéktelenek; csak 1 supraalaris sörtéjük van
11. nem: *Myennis* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

- 6 (5) Szárnyuk végsejtjének caudoventralis csücske jelentéktelen, alig kifejezett, de azért mindig felismerhető. (44. és 46. ábra); arcélük és csápögdreik többé-kevésbé mindig kifejezettek; 1, de legtöbbször 2 supraalaris sörtéjük van.
- 7 (8) Csak 1 supraalaris sörtéjük van. Arcélük éles, kiemelkedő, csápögdreik mélyek, az r_{2+3} sugárerük hullámos lefutású, és a 2 haránterük igen közel áll egymáshoz, a köztük levő távolság jóval kisebb, mint a hátulsó harántér hossza (56. ábra). Fekete színű legyek [10. nem: *Systata* LOEW, 1868]
- 8 (7) 2 supraalaris és 2 postalaris sörtéjük van (ha kivételesen, egyes *Tetanops* FALLÉN- és a *Hypochra* LOEW-fajoknak csak 1 supraalaris sörtéjük van, akkor a 2 harántér távol áll egymástól, a köztük levő távolság nagyobb, mint a hátulsó harántér hossza és nem fekete, hanem szürke vagy sárga legyek).
- 9 (12) Homlokuk és pofájuk keskeny: a homlokknak a halántéknál mért szélessége rövidebb, mint az elülső pontszem és a homlok elülső szegélye közti távolság; pofájuk magassága a szem verticalis átmérőjének csak egyhatodát-egynegyedét teszi ki (49. és 52. ábra). Legtöbbször 2 (ritkán kevesebb, de sohasem több) dorsocentralis sörteparjuk van.
- 10 (11) Nagyobb: 6—8 mm-es fajok. r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai összetartók (50. ábra: A—B). 3. csápízük felső szegélye vájt, csúcsa hegyes (49. ábra) (= *Anacampta* LOEW, 1868)
6. nem: *Ceroxys* MACQUART, 1835
- 11 (10) Kisebb (2—4,5, kivételesen *H. tristis* MEIGEN 5,5 mm) fajok. r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai párhuzamosan futnak ki a szárny szegélyéhez (51. ábra: A—D). 3. csápízük felső szegélye nem vájt, de a csúcsi vége lehet hegyes (52. ábra) (= *Pteropaectria* LOEW, 1868, *Tephronota* LOEW, 1868)
7. nem: *Herina* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830
- 12 (9) Homlokuk és pofájuk nem keskeny: a homlokknak a halántéknál mért szélessége nem rövidebb, mint az elülső pontszem és a homlok elülső szegélye közt mért távolság; pofájuk szélessége a szem verticalis átmérőjének legalább egyharmadát eléri (40., 42. és 47. ábra).
- 13 (16) 3. csápízük felső szegélye vájt, csúcsi vége éles (47. ábra).
- 14 (15) Középhátukon a harántvarrat előtt is erednek dorsocentralis sörtek, 5 (1 + 4) dorsocentralis sörtéjük van (= *Ceroxys* MACQUART, 1835, partim)
5. nem: *Meliera* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830
- 15 (14) Középhátukon erős dorsocentralis sörték csak a harántvarrat mögött találhatók, jöllehet a harántvarrat előtt is lehetnek a többi szórónál hosszabb szőrök, de ezek nem sörtek, 2—3 (0 + 2—3) dorsocentralis sörteparjuk van
4. nem: *Hypochra* LOEW, 1868

- 16 (13) 3. csápízük felülső szegélye domború, csúcsa mindig lekerekített, legtöbbször ellipszis alakú (42. és 45. ábra), ritkábban (*Dorycera* MEIGEN-nem) a megnyúlt csúcsi vége elkeskenyedő (40. ábra).
- 17 (18) Csápjuk feltűnően hosszú, előreálló (40. ábra), 2. csápízé lényegesen hosszabb, mint az 1., a 3. csúcsi vége feltűnően elkeskenyedik
1. nem: *Dorycera* MEIGEN, 1830
- 18 (17) Csápjuk nem feltűnően hosszú, lefelé hajló, 2. csápízük csak alig feltűnően hosszabb, mint az 1., a 3. íz vége nem keskenyedik el lényegesen, ellipszis alakú.
- 19 (20) Fejük, mivel orcájuk és pofájuk nagyon széles, felfújtnak látszik (45. ábra). Orcájuk legalább olyan széles, mint a szem vízszintes átmérőjének a fele, de gyakran még szélesebb
[3. nem: *Tetanops* FALLÉN, 1820]
- 20 (19) Fejük nem tűnik felfújtnak, mert orcájuk és legtöbbször a pofájuk is nem feltűnően széles. Orcájuk keskenyebb, mint a szem vízszintes átmérőjének a fele (43. ábra) (= *Heramyia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830, *Ortalis* auct. nec FALLÉN, 1810, *Pteropoecila* LOEW, 1868, *Ptilonota* LOEW, 1868)
2. nem: *Otites* LATREILLE, 1804

1. nem: *Dorycera* MEIGEN, 1830

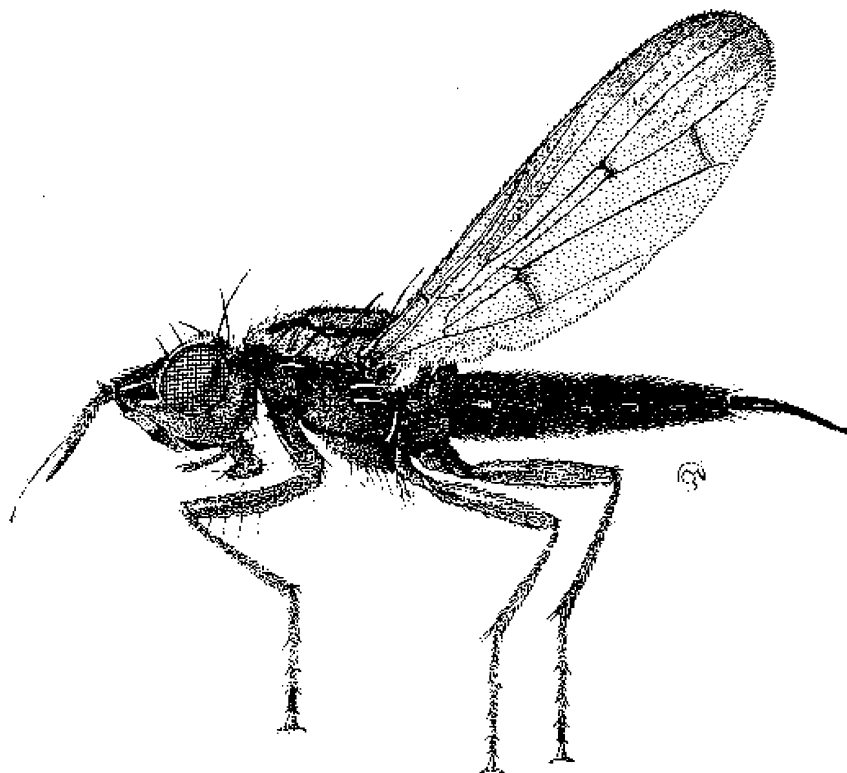
5—11 mm nagyságú, fekete alapszínű, de kisebb-nagyobb mértékben mindig szürkén hamvas, foltos szárnyú legyek. Fejük alakja fajonként nagyon változó, csápjuk feltűnően hosszú, előreálló, 2. csápízük lényegesen hosszabb, mint az 1., a 3. csúcsi fele feltűnően elvékonyodik és tompa csúcsban végződik; orcájuk, pofájuk széles (40. ábra). Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörte. Lunulájuk csupasz. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 1—5 dorsocentralis (legtöbbször 2), 1 praescutellaris és 1—2 scutellaris sörte; 1 propleuralis, 2 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte.

A nemnek eddig ismert mintegy 20 faja mind a Palaearktikumban, sőt zömmel csak a mediterrán szubrégióban honos. Magyarországon az alábbi 1 faja él.

- — A fej sárga, fényes, csak a homlok fénytelen; a messze a szemek elé nyúló homlok oldalszegélyein, a szem előtt az orcán, a szem mögött, valamint közvetlenül a csápok töve alatt és a csápgödrök ventralis részén 1—1 barnásfekete sáv, illetve folt, a pofán a szem alatt 1 kis világos barna folt van (40. ábra). A 3. csápíz közel másfélszer olyan hosszú, mint a tövének szélessége. Tora szürkén hamvas, de középhátán 2 középső és 2 oldalsó fekete, hosszanti sáv húzódik, az utóbbiak a harántvarrat mögött kettéágaznak; hasonló színű hosszanti sáv található a notopleuralis varrat alatt is. Csak 1 pár scutellaris sörtéjük van. A potroh fekete, de a nőstényeken a szürke hamvas-

ság olyan erős, hogy az alapszín csak a hátlemezek oldalsó-hátulsó részén tűnik át, a hímek fekete potrohán csak a középvonalban húzódik 1 szürkés hosszanti sáv. A hypopygium fényes fekete. A lábak sárgák, de az utolsó lábfejek sötétek. Szárnyrajzolata mint a 40. ábrán. 5—8 mm.

Dél- és Kelet-Európában, valamint Közép-Ázsiában honos. Hazánkban szórványosan, elsősorban dombvidégeinken és alacsony hegyvidégeinken fordul

40. ábra. *Dorycera graminum* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

elő, az Alföldről csak Apaj-pusztáról ismerjük. Bokros, cserjés helyeken, száraz réteken, főleg farkas kutyatejről (*Euphorbia cyparissias*) és sár kutyatejről (*E. esula*) gyűjthető. Tavaszi egynemzedékes faj (V—VI.)

graminum (FABRICIUS, 1794)

2. nem: *Otites* LATREILLE, 1804

2,5—11 mm nagyságú, legtöbbször igen gazdagon mintázott szárnyú legyek. Fejük rendszerint magasabb, mint amilyen hosszú; orcájuk keskeny, pofájuk magassága változó, többé-kevésbé kiterjedten szőrös. Homlokuk hosszabb, mint amilyen széles, sűrűn szőrös. 3. csápizük vége lekerekített, ellipszis alakú. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. A szürkén hamvas torhátan fekete, ritkábban barna hosszanti sávok húzódnak. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supra-alaris, 2 postalaris, 0—6 dorsocentralis, (0)—1 praesuturalis, 0—1 praescutellaris és 2—(3) scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2—5 mesopleuralis, 1—(2) sternopleuralis sörte. Az egyes sörtepárok, illetve sörték száma nemcsak a

különböző fajok, hanem egy fajon belül is eléggé változó, elsősorban a mesopleuralis és scutellaris sörtéké. Potrohukat legtöbbször különböző csíkok, foltok díszítik.

A csak a Palaearktikumban elterjedt nemnek mintegy negyedszáz faja ismeretes. Magyarországon 7 faja honos, de további 2 előfordulása várható. Életmódjuk alig ismert. Hazai fajaink egynemzedékes tavaszi, korányári fajok.

- 1 (2) A szárny r_1 sugárere végig, a tövéig sörtézett. Tora és potroha sűrűn szürkén hamvas, de a középhát középvonalában 2 keskeny hosszanti fekete sáv húzódik és a potroh hátlemezeinek caudalis része fényes feketén szegett. Szárnyrajzolata (41. ábra: A) nagyon jellegzetes, ennek alapján könnyen elkülöníthető a nem összes többi fajától. Feje sárga, de a homloksáv és az arepajzs kivételével ezüstsürkén hamvas. A szem ventralis szegélyétől 1 barna sáv húzódik a pofa alsó szegélyéig. Lábai sárgák. Rendesen 3 dorsocentralis sörtepárja van, de ezek előtt legtöbbször 1—2, ezeknél jóval rövidebb, szintén dorsocentralisoknak tekinthető sörte ered. 5—10 mm.

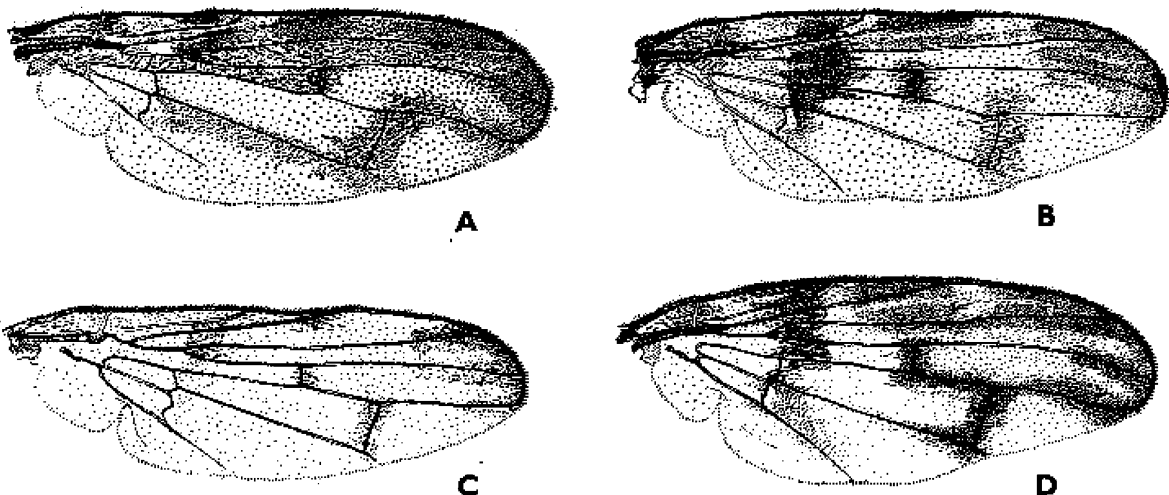
Dél- és Közép-Európában terjedt el. Hazánk sík- és hegyvidékein elszórtan egyaránt megtalálható, de sehol sem gyakori (V—VI.)

lamed (SCHRANK, 1781)

- 2 (1) r_1 sugárerüknek csak a végső, csúcsi fele sörtézett.
- 3 (8) 2 pár dorsocentralis sörtéjük van. Praesuturalis sörtéik nincsenek.
- 4 (5) Torhátának mindkét középső hosszanti fényes fekete sávja eléri vagy majdnem eléri a pajzsocska tövét. A fej sárga, a tor és a potroh fényes fekete; a tor szürkén hamvas hosszanti sávok díszítik, a potroh hátlemezeinek elülső oldalszegélyein tompaháromszög alakú szürkén hamvas sávok húzódnak. Szárnyrajzolata mint a 41. ábra: B. Lábai feketék. 7—11 mm.

Délkelet-európai faj. Magyarországon eddig csak szórványosan gyűjtötték, így a Dunántúl néhány pontjáról, Budapestről, Máriabesnyőről, a Vác melletti Naszályról és Boldogkőváraljáról ismeretes (V—VI.)

levigata (LOEW, 1873)

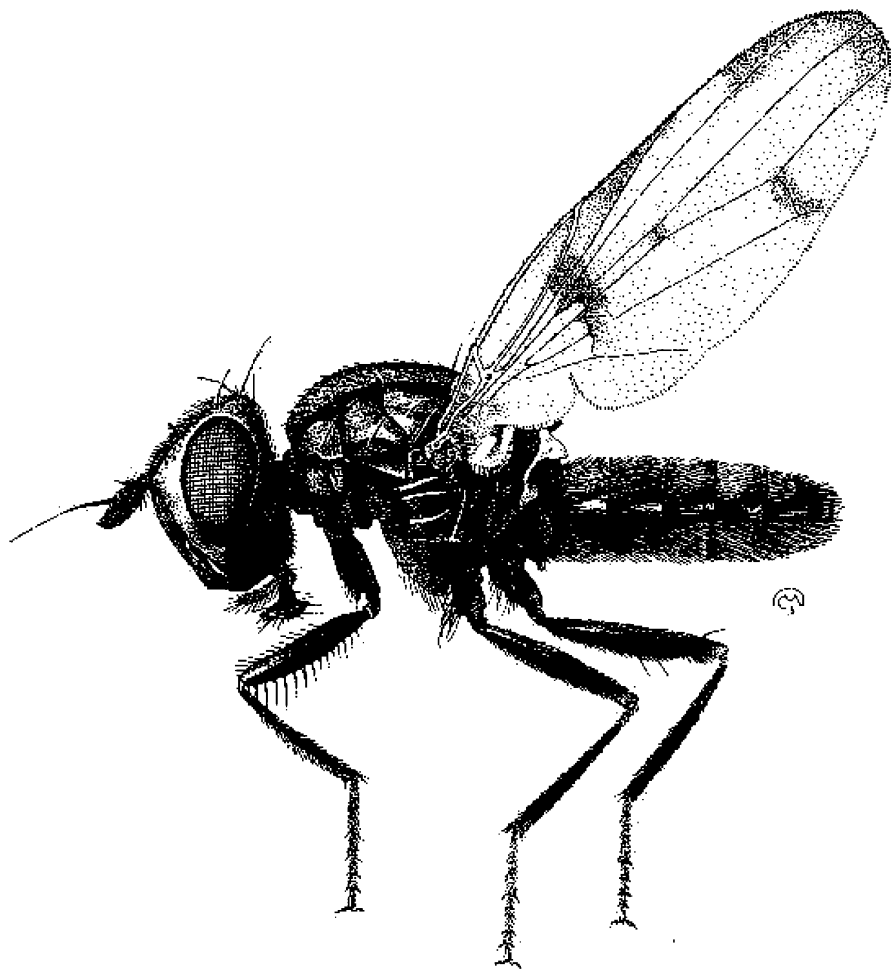

41. ábra. A: *Otites lamed* SCHRANK, B: *O. levigata* LOEW, C: *O. formosa* var. *genualis* LOEW és D: *O. kowarzi* LOEW szárnya (Eredeti)

- 5 (4) Torhátának mindkét középső hosszanti fényes fekete sávja jóval a pajzsocska töve előtt megrövidül.
- 6 (7) Elülső haránterének barna sávja a szegélyéig folytatódik. Feje sárga, a nyakszirt fekete, de szürkén hamvas. A tor és a potroh fekete, az előbbi hosszanti, az utóbbi hátlemezeinek elülső szegélye mentén szürkén hamvas harántsávokkal. A lábak feketék. 7—9 mm.

Nagyon ritka, kevésbé ismert keletmediterrán faj. Faunaterületünkről csak Fiuméből ismeretes

[grata (LOEW, 1856)]

42. ábra. *Otites formosa* PANZER ♂ (Eredeti)

- 7 (6) Elülső haránterének barna sávja nincs összeköttetésben a szegélyé menti folttal (42. ábra). A test alapszíne fekete. A homloksáv, az arc-pajzs sárga, néha a nyakszirt is. A csápgödrök, a szívóka fekete, a tapogató sárga; a szemet széles, ezüstfehéren hamvas gyűrű övezi. A szürkén hamvas torhátan 2 hosszanti középső sáv és 2—2 oldalsó sáv húzódik, az utóbbiak a harántvarrat előtt összeolvadnak, fényes feketék. A potroh hátlemezeinek elülső része szürkén hamvas, ezek a sávok a középvonalban hátrafelé csücsökben kihúzóttak. A lábak feketék, de a „térdek” sárgák. Változékony faj, több változatát (egyesek szerint alfaját) különböztetik meg. 5—10 mm (42. ábra).

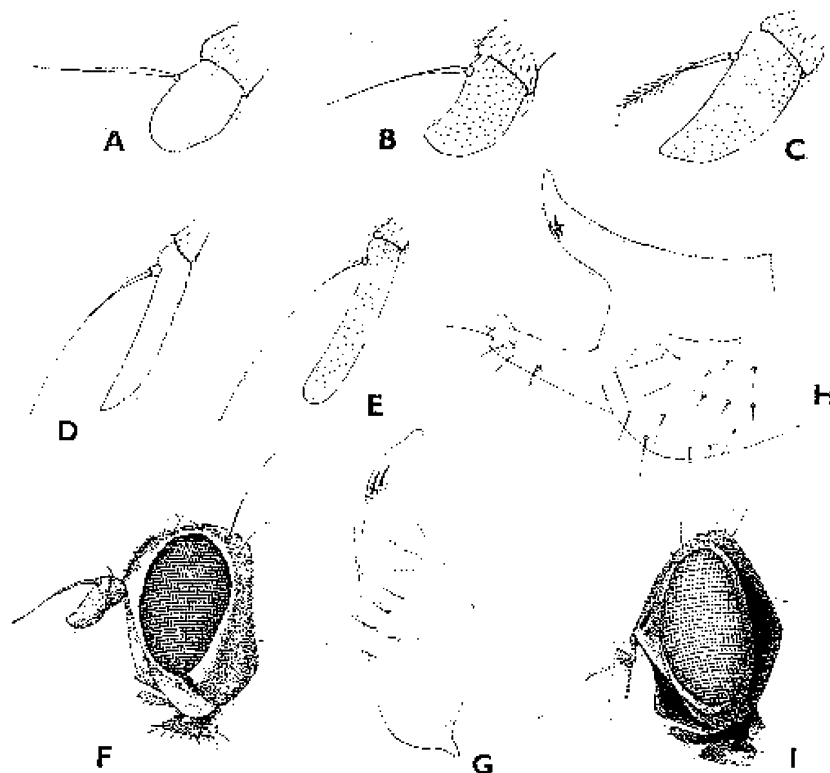
Közép- és Dél-Európától csaknem a Palaearktikum legkeletibb részéig elterjedt. Magyarország sík-, domb- és hegyvidékein mindenütt előfordul (IV - VII.) (= *gangraenosa* FABRICIUS, 1805, *ornata* MEIGEN, 1830)

formosa (PANZER, 1798)

Változatai:

- a (b) A fej hátulsó része, a nyakszirt vörössárga. — Sík- és hegyvidékeinken egyaránt előfordul var. *ruficeps* (FABRICIUS, 1805)
 b (a) A fej hátulsó része fekete, szürkén hamvas.
 c (d) 3. csápízének csúcsa szélesen lekerekített (43. ábra: A), szárnyának csúcsfoltja kicsi (42. ábra). — Elsősorban domb- és hegyvidékeinken él forma *typica*
 d (c) 3. csápízének csúcsa többé-kevésbé éles csúcsban kihúzott (43. ábra: B), a szárny csúcsfoltja nagy (41. ábra: C). — Síkvidékeinken fordul elő var. *genualis* (LOEW, 1868)

- 8 (3) Több mint 2 pár dorsocentralis sörtéjük van. Praesuturalis sörtéik vannak.
- 9 (10) 3 pár dorsocentralis sörtéje van. Jellegzetes szárnyrajzolatával (41. ábra: D) és a külső verticalis sörtétől kifelé sorakozó erőteljes post-ocularis sörtéivel, melyek közül a legfelsők majdnem olyan hosszúak, mint a külső verticalis sörte, különbözik a nem összes többi fajától. Fekete, de az egész állat szürkén hamvas, kivéve a szőrös homlok-

43. ábra. A: *Otites formosa* PANZER, B: *O. formosa* var. *genualis* LOEW és C: *Melieria cana* LOEW csápja — D: *Herina palustris* MEIGEN és E: *H. paludum* FALLÉN csápja — F: *Hypochra parmensis* RONDANI feje oldalnézetben — G: *Herina pseudoluctuosa* HENNIG és H: *H. parva* LOEW hypopygiuma — I: *Herina oscillans* MEIGEN feje oldalnézetben (A–F, I: eredeti, G–H: HENNIG nyomán)

sávot, az arcpajzsot, a csápokat és a pofán húzódó verticalis sötét sávot, valamint a potroh hátlemezeinek keskeny, fényes fekete hátulsó szegélyét. A toron semmi nyoma hosszanti fekete csíkoknak, és a tor valamennyi sörtéjének tövét fekete foltocska veszi körül, ezért a tor feketén pontozott. Lábai feketék, az ízületek sárgák. 5—9 mm.

Délkelet-európai ritka faj. Faunaterületünkről csak a Bánságból (Boksánbánya, Stájerlak, Szászka) ismeretes (VI.)

[kowitzi (LOEW, 1873)]

- 10 (9) Több mint 3 pár dorsocentralis sörtéjük van.
- 11 (12) Szeme kerek, feje háromszög alakú, az orca és a pofa nagyon széles; az előbbi szélesebb, mint a 3. csápíz hossza, az utóbbi majdnem olyan magas, mint a szem átmérője; a lábak sárgák, a 8. többé-kevésbé szabályos lefutású acrostichalis szőrsora közül a középső 2 sor szőrei jóval hosszabbak és erősebbek. Áttetsző vagy barnás tónusú szárnyán (44. ábra: A) harántsávok nincsenek és a kevés folt is halvány, bár a foltok kiterjedésében és színének erősségében nagy a változékonyság. A fej alapszíne sárga, de a homloksáv vörössárga, a szemek szegélye mentén feketésbarna, az egész nyakszirt és a szemek környéke szürkén hamvas, a csápgödrök 2 vége fekete. A tor és a potroh szürkén hamvas, a középháton 2 középső és 2 oldalsó hosszanti sáv húzódik, az utóbbiakat a harántvarrat kettéosztja. 4,5—10 mm.

Észak-Európa kivételével egész Európából ismeretes, de sehol sem gyakori. Szórványosan Magyarország legkülönbözőbb részéről előkerült, így Budapestről és környékéről, Vörsről, Balatongyörökről, Simontornyáról, Nadapról, Tardról és Hejőbábról. Kora tavaszi állat (III—V.) (= *bucephala* MEIGEN, 1830)

nebulosa (LATREILLE, 1811)

- 12 (11) Szemük hosszúkás-ellipszis alakú, fejük hosszant ovális, az orca és a pofa nem olyan széles: az orca legfeljebb olyan széles, mint a 3. csápíz szélessége, a pofa magassága legfeljebb fele a szem verticalis átmérőjének; a lábak feketék, de a combok részben szürkén hamvasak. 2—4 acrostichalis szőrsoruk van.
- 13 (14) Az orca keskeny, szélessége kisebb, mint a 3. csápíz szélességének a fele. Sávos, foltos szárnyán (44. ábra: B) 1 határozott harántsáv húzódik, amely a szegélyértől kiindulva (az r_{2+3} sugárér betorkollásától a szárny csúcsa felé) a hátulsó harántéren át eléri a szárny hátulsó szegélyét, hasonlóképpen az egész szárnyon átfut a szárnytő előtti harántsáv; a szárny töve, az első vállsejt, barna. A potroh 3—5. hátlemezeinek hátulsó szegélyét barna harántcsík díszíti. 4 acrostichalis szőrsora van. A fej sárga, a nyakszirt fekete, de a homloksáv kivételével az egész fej ezüstszürkén hamvas. 2,5—5 mm.

Egész Európában honos, elsősorban hegyvidéki állat. Hazánkban a Magyar-Középhegységben a Bakonytól a Zempléni-hegységig és a Mecsekben általánosan

elterjedt. Síkvidégeinken eddig csak Bátorligeten és az Újszentmargitai erdőben gyűjtötték (IV—VI.)

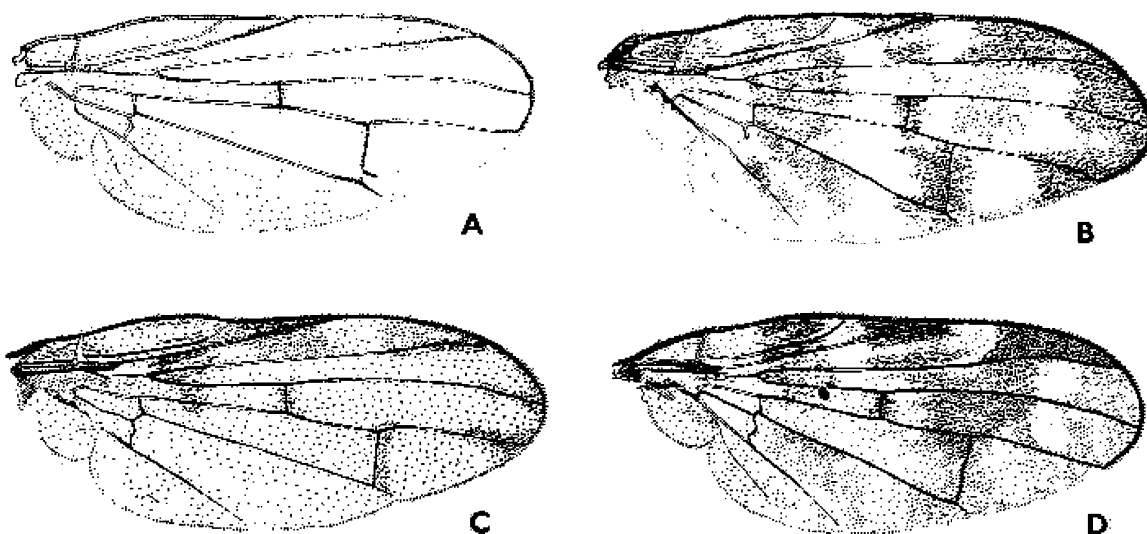
centralis (FABRICIUS, 1805)

- 14 (13) Az orca nem keskeny, szélessége akkora vagy legtöbbször nagyobb, mint a 3. csápíz szélességének a fele. Szárnyrajzolatuk (44. ábra: C—D) más. A potroh 3—5. hátlemezőnek hátulso szegélyén legfeljebb csak halvány nyomát lehet felismerni a barna harántcsíknak. 2 acrostichalis szőr soruk van.
- 15 (16) Szárnyrajzolata (44. ábra: D) hasonló az előző fajéhoz, de a hátulso harántéren áthaladó sáv a harántér fölött kettéágazik, s mint az Y két szára éri el a szegélyeret, a subbasalis harántsáv nem éri el a szárny hátulso szegélyét, a szárny töve, az első vállsejt, teljesen átlátszó, itt nincs barna folt. A homlok jóval hosszabb, mint amilyen széles. Az egész állat ezüstsziürkén hamvas, csak a homloksáv, a csápok és egy háromszög alakú folt a pofán vörössárga; a közép-háton 2 középső és 1—1 rövid oldalsáv barna, a lábak és a tojócső fekete, de a combok szintén szürkén hamvasak. 4,5—7,5 mm.

Európa számos országából közölték, de pontos elterjedését még nem ismerjük. Magyarországon eddig csak hegyvidégeinken gyűjtötték, így megtalálták a Mecsekben, a Bakonyban, a Vértesben, a Budai-hegyekben, a Dunazug-hegységben, a Börzsönyben és a Bükk hegységben (IV—VI.)

guttata (MEIGEN, 1830)

- 16 (15) Szárnyán (44. ábra: C) harántsávok nincsenek, mindössze a sugárerek és a középér végszakaszain és a haránterek mentén húzódik keskeny barna sáv. Jellemző a fajra, hogy a 2 acrostichalis szőr sor szőrei igen erősek, sörteszerűek és ugyanakkorák, mint a dorsocentralis sörték. Homloka ugyanolyan széles, mint amilyen hosszú. Az egész állat sötétsziürkén hamvas, a homlok és a csápok vörösbarnák. 6—7 mm.

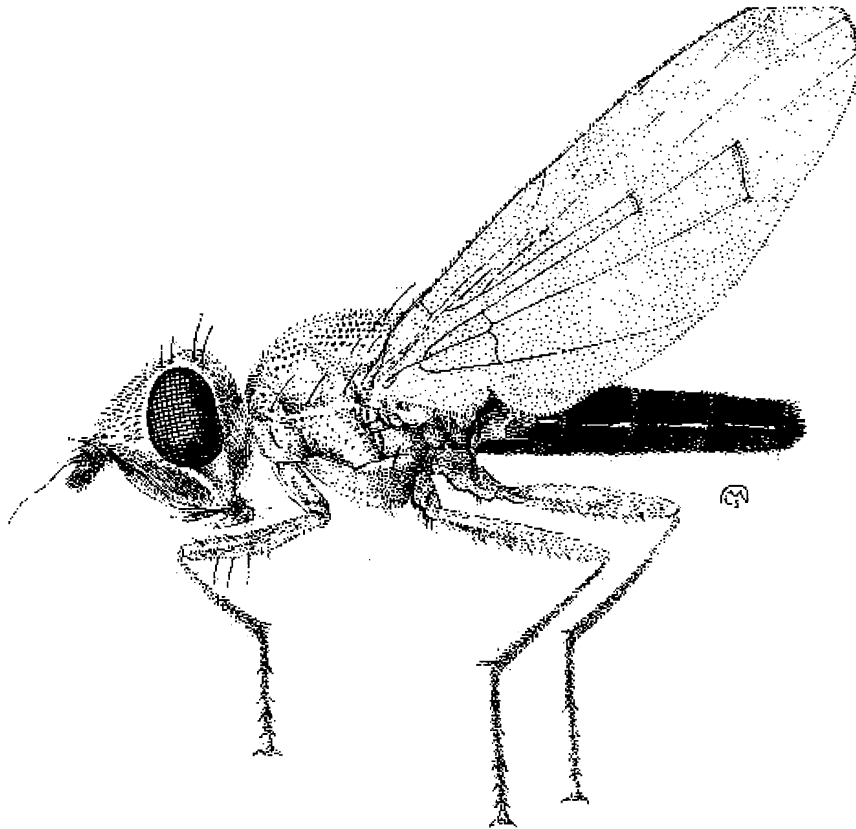
44. ábra. A: *Otites nebulosa* LATREILLE, B: *O. centralis* FABRICIUS, C: *O. murina* LOEW és D: *O. guttata* MEIGEN szárnya (Eredeti)

Igen ritka faj, eddig mindössze 1—2 dél-európai lelőhelye ismeretes. Faunaterületünkről csak a horvátországi Karsztból közölték (VI.)

[*murina* (LOEW, 1864)]

3. nem: *Tetanops* FALLÉN, 1820

5—8 mm nagyságú legyek (45. ábra). Fejük a széles orcájuk és pofájuk miatt felfújtnak tűnik. Arcpajzsuk erősen hátracsapott, a csáp 2. íze rövid, a 3. ellipszis alakú. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 1—2 orbitalis sörtepár; az elülső orbitalis sörte nagyon kicsi, hasonlóan a postverticalis és ocellaris sörtékhez. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 noto-

45. ábra. *Tetanops myopina* FALLÉN ♂ (Eredeti)

pleuralis, (1)—2 supraalaris, 2 postalaris, 1—3 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 1—3 mesopleuralis és 1—(2) sternopleuralis sörte. Általában fejük és toruk világos színű, homlokuk és torhátuk sötétén pontozott, átlátszó szárnyukat csak kevés halvány folt tarkázza, a szárny erei sárgák, fekete potrohukat szürkén hamvas sávok díszítik.

A holarktikus elterjedésű nem 13 faja közül 5 él a Palaearktikumban. Magyarországról eddig még egyik faja sem ismeretes, de 2 faj előfordulása lehetséges.

- 1 (2) A potroh fényes barnásfekete, de az 1. és 2. hátlemeze, 1 hosszanti középsáv, valamint a többi hátlemeze keskeny hátulso szegélye ezüstszürkén hamvas; a nőstények 7. hátlemeze (tojócsőhüvelye) szintén szürkén hamvas. A 3. csápiz csak alig valamivel hosszabb, mint

amilyen széles. A sárga fej az arcpajzs kivételével világosszürkén hamvas, a homlok szőrei körül azonban kis kerek hamvasság nélküli foltocskák vannak, így a homlok sűrűn barnássárgán pontozott; a homlok középvonalában nincs hamvasságmentes hosszanti sáv. A szürkén hamvas tor szőrei, sörtéi fekete pontokból erednek. A lábak vörössesárgák. Szárnyrajzolata mint a 46. ábra: A. 5—8 mm.

Észak-, Nyugat- és Közép-Európából ismeretes. A tengerparti dűnék tipikus legye, de a szárazföld belsejében is él, száraz, homokos helyeken. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása elsősorban homokos, szikes területeinkről várható

[*myopina* FALLÉN, 1820]

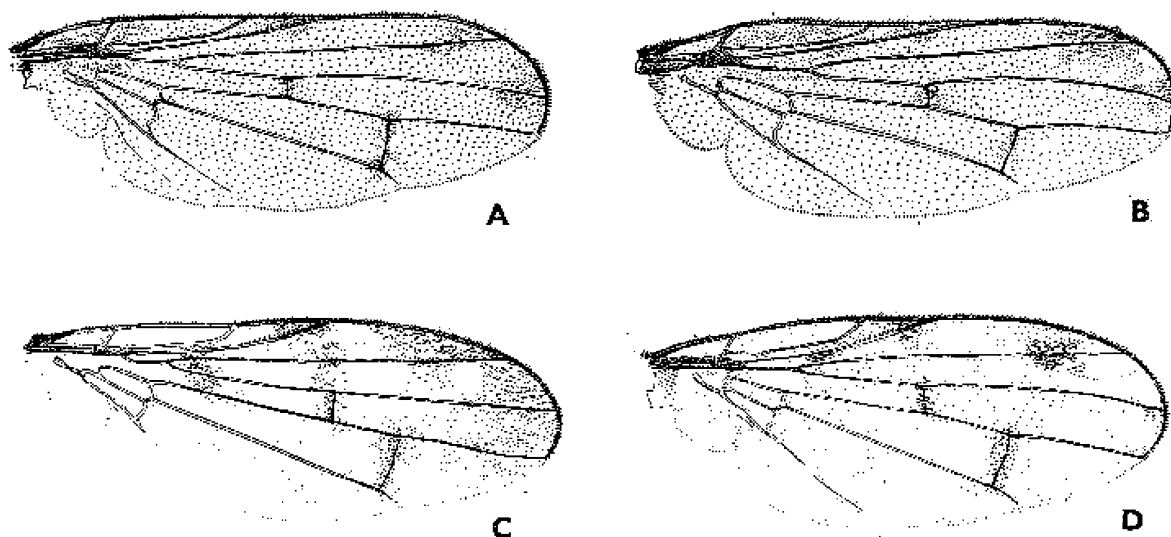
- 2 (1) A potroh fényes barnásfekete, de a 2., 3. és 4. hátlemezének elülső szegélyén ezüstszerű harántsáv húzódik, amely a hímeken keskenyebb és a közepükön a legszélesebb, esetleg itt csúcsban kihúzott, s a szélek felé elkeskenyednek, a nőstényeken szélesebb, csaknem a szelvény egész elülső felét elfoglalja és végig egyforma széles. A 3. csápíz megnyúlt, mintegy kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Feje és homloka megegyezik az előző fajéval, de a középvonalban 1 szélesebb vörössesárga hamvasság nélküli sáv húzódik, amelynek közepén egy vékony nyíl alakú hamvas lécs fut végig. A lábak sárgásbarnák. Szárnyának foltjai kevésbé kifejezettek, mint az előző fajé, olyan mint a 46. ábra: B. 6—7 mm.

Eddig csak Olaszországból ismeretes. Hazai előfordulása lehetséges

[*contarinii* RONDANI, 1869]

4. nem: *Hypochra* LOEW, 1868

3—7 mm nagyságú legyek. Szemük verticalis-ovalis alakú, pofájuk legalább egyharmad olyan magas, mint a szem verticalis átmérője. A 3. csápíz felső szegélye vájt, hegyes csúcsban vagy éles szögletben végződik. Fejsörtéze-

46. ábra. A: *Tetanops myopina* FALLÉN, B: *T. contarinii* RONDANI, C: *Hypochra parmensis* RONDANI és D: *H. subapennina* RONDANI szárnya (Eredeti)

tük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Az elülső orbitalis sörték nagyon csenvésznek, szőrszerűek. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 2—3, a harántvarrat mögött credő dorsocentralis, 1 praescutellaris, 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 1—3 mesopleuralis, 1 sternopleuralis sörte. Ha 2 pár supraalaris sörtéjük van, akkor az elülső mindig jóval gyengébb, rövidebb. A 2—3 dorsocentralis sörtepár előtt még hosszabb szőrök lehetnek egészen a tor elülső szegélyéig. 4—6 acrostichalis szőrsoruk van. Ha csak 1 supraalaris sörtét találunk, akkor a haránterek közti távolság nagyobb, mint a hátulsó harántér hossza.

A palaearktikus régióban elterjedt nemek mindössze 5 faja ismeretes. Eddig Magyarországról csak 1 faja került elő, de még 1 előfordulása lehetséges.

- 1 (2) Csak 1 erős orbitalis és 1 erős supraalaris sörtéje van (43. ábra: F). Szárnyának (46. ábra: C) csúcsfoltja nagy, a potroh 3—5. hátlemének hátulsó szegélyén barna harántsáv húzódik, a homlok párhuzamos szegélyű, 4 acrostichalis szőrsor figyelhető meg. A fej sárga, de a fejtető és a nyakszirt szürkén hamvas, a tor és a potroh szürke, a lábak barnásfeketék, de a középső és a hátulsó lábszárak tövi része és részben a lábfejek is sárgásbarnák. Kisebb faj: 3—5 mm.

Közép- és Dél-Európából ismeretes. Hazánkban eddig csak Pécs környékén gyűjtötték (VI.)

parmensis (RONDANI, 1869)

- 2 (1) 2 orbitalis és 2 supraalaris sörtéje van, de mindkettő közül az elülső sörte jóval rövidebb, mint a hátulsó. Szárnyán (46. ábra: D) nincs nagy csúcsfolt, a potroh egyszínű szürke, a hátlemezek hátulsó szegélyén nincs barna harántsáv, a homlok előrefelé feltűnően kiszélesedik, 6 acrostichalis szőrsora van. A fej és a lábak vörössárgák, a tor és a potroh szürke, a pajzsocska részben szintén sárga. Nagyobb faj: 5—6,5 mm.

Dél-európai faj. Magyarországról eddig még nem került elő

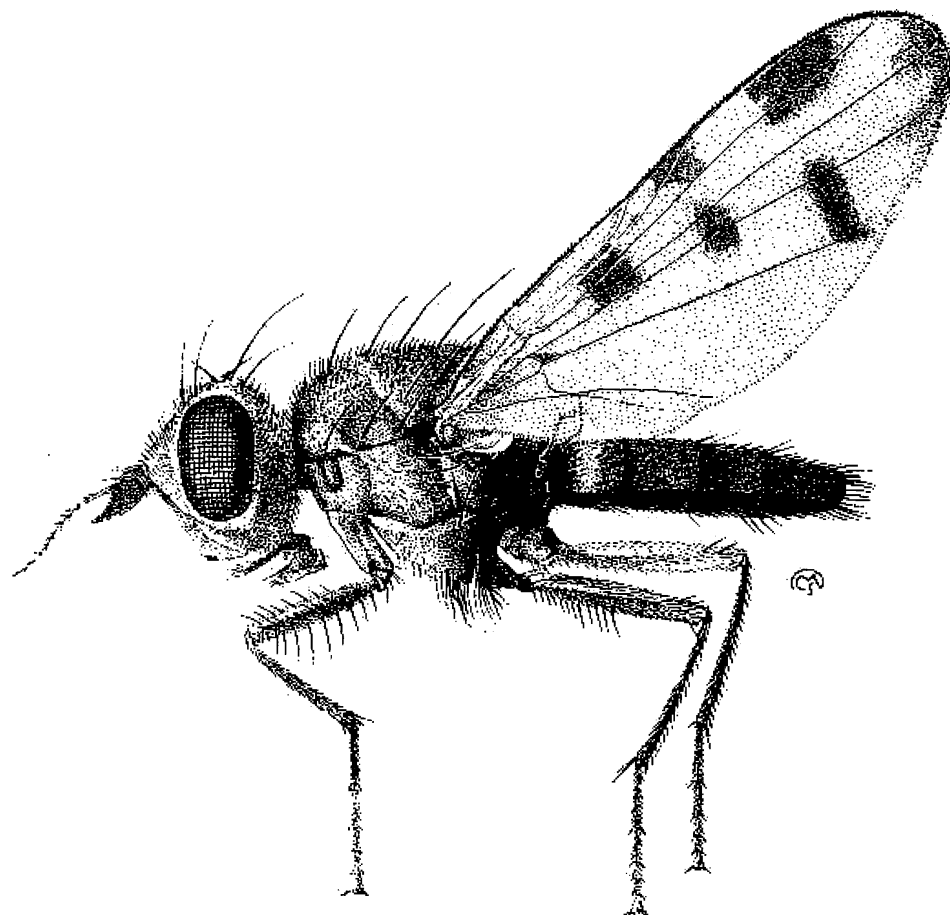
[subapennina (RONDANI, 1869)]

5. nem: **Meliera** ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

5—9 mm nagyságú, sárga alapszínű, de túlnyomórészt fehéresen, szürkén hamvas, legtöbbször foltosszárnyú legyek (47. ábra). Fejük magasabb, mint amilyen hosszú, pofájuk széles, legalább olyan magas, mint a szem verticalis átmérőjének egyharmada. A 3. csápíz dorsalis szegélye vájt, csúcsban végződik. Csápsörtéjük kifejezetten tollas. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 5 (1 + 4) dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. Potrohuk egyszínű vagy a hátlemezek hátulsó szegélye barnán-feketén szegett.

A holarktikus elterjedésű nemnek közel 25 faja ismeretes, a Palaearktikumban 18 fajuk honos. Magyarországon 4 fajukat találták, de még 1 előfordulása várható. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (4) A hamvasszürke potroh hátlemezeinek hátulsó szegélye mentén határozott barna sáv húzódik. A szárny barna sávjai, foltjai erőteljesek, kiterjedtek (48. ábra: A—B).
- 2 (3) A szárnytő előtti barna harántsáv eléri a szegélyeret, az elülső harántér és a szegélyér között összefüggő, erős barna harántsáv

47. ábra. *Melieria omissa* MEIGEN ♂ (Eredeti)

húzódik, a szárny csúcsfoltja és a hátulsó harántérrel szemben levő costalis folt nem olvadt össze (48. ábra: A). A 3. csápíz barnássárga. A lábak vörössárgák, azonban a combok különböző kiterjedésben barnásfeketék, és a lábszár középső része is sötétebb lehet. Nagyobb faj: 6—9 mm.

Észak- és Dél-Európa kivételével egész Európából ismeretes. Hazánk síkvidékein, elsősorban az Alföldön általánosan elterjedt, a Dunántúlon jóval ritkább, hegyvidégeinken még nem gyűjtötték (V—VII.)

crassipennis (FABRICIUS, 1794)

- 3 (2) A szárnytő előtti barna harántsáv nem éri el a szegélyeret, az elülső harántér és a szegélyér közötti sáv nem teljesen összefüggő, s a szárny csúcsfoltja a hátulsó harántérrel szemben fekvő folttal széles

összefüggő negyedkör alakú foltot alkot (48. ábra: B). A 3. csápíz sötétbarna, barnásfekete. A lábak sötétbarnák, feketék, a „térdek” világosak. Kisebb faj: 5—6 mm.

Európából és Alaszkából ismeretes. Magyarország sík- és dombvidékein, elsősorban vizek mentén, nedves réteken, nádas szegélyeken gyakori. Hegyvidékeinkről még nem került elő (V—VIII.)

picta (MEIGEN, 1826)

- 4 (1) A hamvasszürke potroh hátlemeczeinek hátulsó szegélyén nem húzódik barna sáv. Szárnyrajzolatuk legtöbbször nem erős, nem kiterjedt (47. ábra, 48. ábra: C).
- 5 (6) A 2. és 3. sugárér (r_{2+3} és r_{4+5}) elágazásánál barna foltnak semmi nyoma, szárnyrajzolata erősen redukált (48. ábra: C). A 3. csápíz barnásfekete. A lábak vörössárgák, de a lábfejek feketések. 5—6 mm.

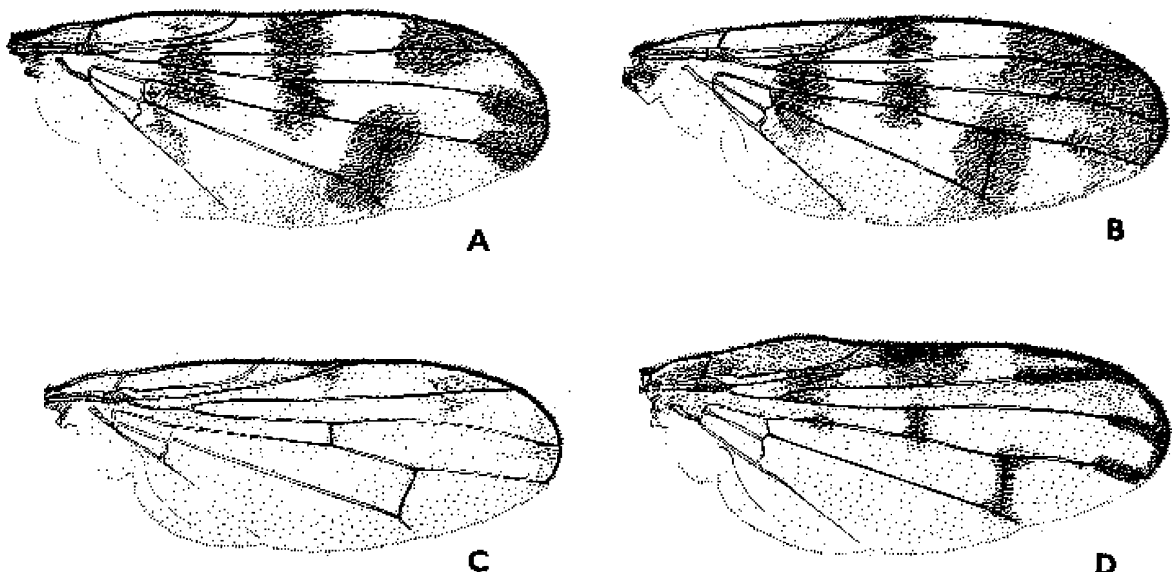
Közép- és Dél-Európában, a Kaukázusban és Mongóliában fordul elő. Magyarország síkvidékein már sokfelé gyűjtötték, dombvidékeinken jóval ritkább (V—IX.)

acuticornis LOEW, 1854

- 6 (5) A 2. és 3. sugárér elágazásánál különböző erősségű és kiterjedésű, mindig jól felismerhető barna folt van.
- 7 (8) Vörössárga 3. csápízének csúcsa erősen kihegyesedő (47. ábra). Szárnyrajzolata 6 (7, ha csúcsfoltja osztott) erős kis barna foltból áll, mint a 47. ábrán. Feje sárga, homloka kivételével fehéresen hamvas. Tora és potroha sárgásszürkén hamvas. Lábai vörössárgák. Nagyobb faj: 6—9 mm.

Egész Európában elterjedt, sőt előkerült Mongóliából is. Magyarországon mindig csak síkvidékeinken gyűjtötték s itt elég gyakori (V—IX.)

omissa (MEIGEN, 1826)

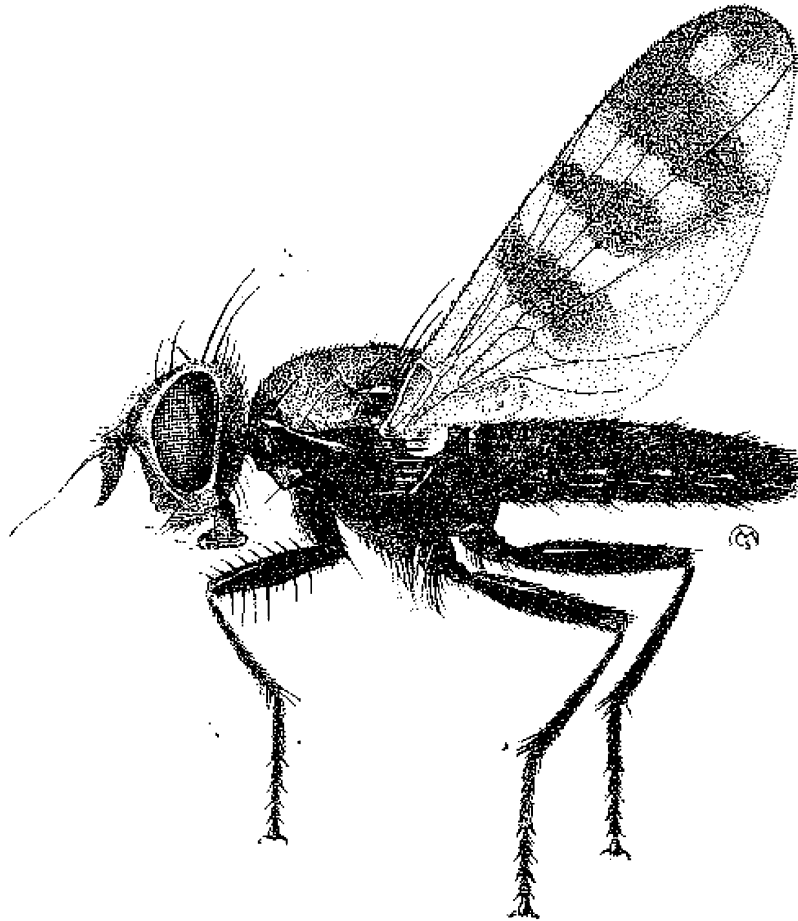

48. ábra. A: *Meliera crassipennis* FABRICIUS, B: *M. picta* MEIGEN, C: *M. acuticornis* LOEW és D: *M. cana* LOEW szárnya (Eredeti)

- 8 (7) Barnásfekete 3. csápíze többé-kevésbé kúp alakú, nincs erős csúcsba kihúzva (43. ábra: C). Szárnyrajzolata (48. ábra: D) megegyezik az előző fajéval, azzal a lényeges különbséggel, hogy a foltok halványak, sohasem sötétbarnák. A lábak nem teljesen sárgák, mert különösen a combok, de kisebb mértékben a lábszárak is barnás-feketék és szürkén hamvasak. Kisebb faj: 4—6 mm.

Irodalmi adatok alapján holarktikus fajnak tűnik, de számos adatot ellenőrizni kell a pontos elterjedés megállapításához. Magyarországi példányait nem ismerjük, de irodalmi adatok szerint nálunk is előfordul. Bizonyító példány hiányában nem tekintjük Magyarországon is honos fajnak

[cana (LOEW, 1858)]

49. ábra. *Ceroxys urticae* LINNÉ ♂ (Eredeti)

6. nem: *Ceroxys* MACQUART, 1835

6—8 mm nagyságú, vörössárga fejű, egyébként fekete, foltos vagy sávos szárnyú legyek (49. ábra). Fejük mindig magasabb, mint amilyen hosszú, arcélük éles, csápgödreik mélyek, homlokuk keskeny, pofájuk magassága legfeljebb egyharmada a szem verticalis átmérőjének. 3. csápízük felülső szegélye vájt, vége csúcsban kihúzott vagy legalább csücskös. Csápsörtéjük csupasz, csak mikroszkópiusan igen finoman szőrös. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Az előlső orbitalis sörték mindig jóval rövidebbek és gyengébbek, mint a hátulsók, 1 igen erős

postgenalis sörtejük is van. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 2 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2—4 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A mesopleuralis sörték száma eléggé ingadozik, s ritkán egy 2. sternopleuralis sörte is megjelenhet. r_{4+5} sugár- és középérük végső szakaszai összetartók.

A nemnek 15 palaearktikus és 1 nearktikus faja ismeretes. Magyarországon 3 faja él, de még 1 további faj előkerülése várható.

- 1 (2) Szárnyán csak a szegélyér mentén vannak barna foltok és a szárny töve előtt húzódik 1 subbasalis ferde lefutású sáv, de ez nincs kapcsolatban az elülső harántérrel (50. ábra: A). Feje a csápokkal együtt vörössárga, a szemek szegélye ezüstösen hamvas, a nyakszirt felső részén kétoldalt 1—1 sötétebb folt terül el. Tora, pajzsockája, potroha, lábai fényes feketék, de a tor többé-kevésbé kiterjedten nagyon finoman hamvas és a „térdek” vörössárgák. 6—8 mm.

Morvaországtól Magyarországon át Közép-Ázsiáig honos. Az utóbbi években Magyarországról mind több helyről előkerült. Hazai lelőhelyei: Bátorliget, Hortobágy, Bükk hegység, Börzsöny hegység, Tata, Pákozd, Kelebia. Életmódját nem ismerjük (V—VII.)

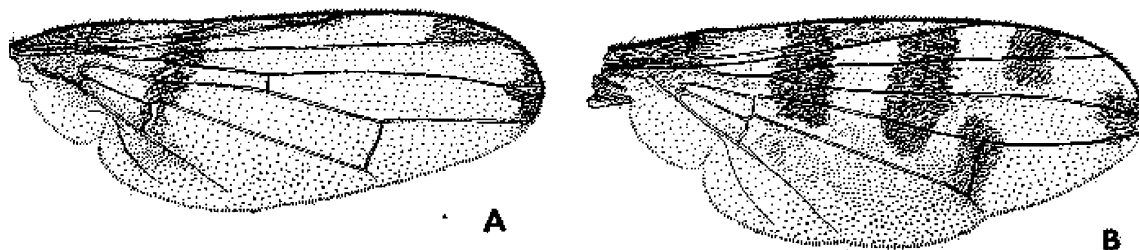
munda (LOEW, 1868)

- 2 (1) Szárnyuk élénk barna foltjai vagy sávjai mindig kapcsolatban vannak az elülső vagy hátulsó harántérrel.
- 3 (4) Az r_1 sugárere egész hosszában sörtézett; egyébként nagyon hasonlít a *hortulana* ROSSI fajhoz. Feje vörössárga, de a nyakszirt dorsalis része fekete, szürkén hamvas, a homlok ezüstszürke szegélysávja széles. A tor és a potroh fekete. A lábak vörösbarnák, de a combok tövi háromnegyed része fekete, hamvas. A potroh 3. és 4. hátlemezének elülső részén, az oldalszegélyeket elérő szürke harántsáv húzódik, az előbbi keskenyebb, mint az utóbbi. Szárnyrajzolata megegyezik a *hortulana*-éval. 6—7 mm.

Igen ritka faj, eddig csak a Fekete-tenger mellől (Várna), Olaszországból és faunaterületünkön Herkulesfürdőről ismeretes. Hazai előfordulása várható (V.)

[fraudulosa (LOEW, 1864)]

- 4 (3) r_1 sugárerüknek csak a csúcsi fele sörtézett.
- 5 (6) Hátulsó haránterének széles barna sávja a szegélyérig folytatódik és ott kapcsolatba lép a csúcsfolttal (49. ábra). Feje vörössárga, 3. csápízének csúcsa erősen kihegyezett. Tora és potroha fekete,

50. ábra. A: *Ceroxys munda* LOEW és B: *C. hortulana* ROSSI szárnya (Eredeti)

részben finoman szürkén hamvas. A lábak feketék, de a „térdek” és részben a lábfejek vörösbarnák. A potroh 4. hátlemezének elülső szegélyén a középvonaltól kétoldalt 1—1 fehéresszürke folt van, a hím 6. hátlemezének hátulso szegélyét még egy sárga folt díszíti. 6—8 mm.

Az egész Palaearktikumban elterjedt. Hazánk sík- és dombvidékein gyakori, hegyvidégeinkről még nem ismeretes, főként álló- és folyóvizek partja mentén húzódó nedves réteken, nádasok szegélyén gyűjthető (IV—IX.)

urticae (LINNÉ, 1758)

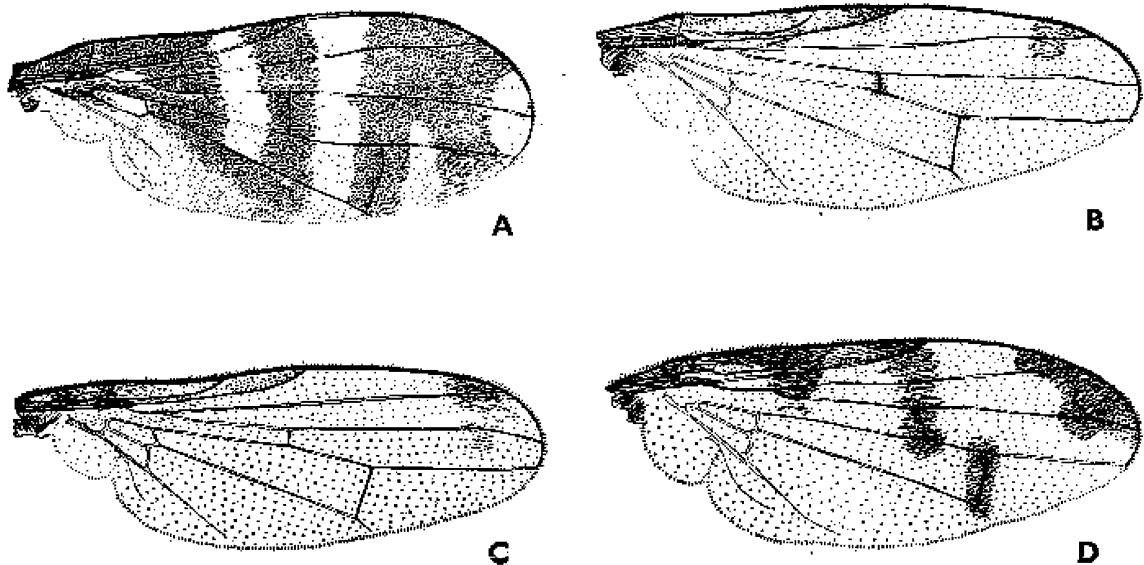
- 6 (5) A hátulso harántér barna sávja nincs összeköttetésben a vele szemben levő szegélyéri folttal (50. ábra: B). Feje vörössárga, 3. csápízének csúcsa szélesen lekerekített, de dorsalis szöglete éles. Tora, potroha fekete. A lábak vörössárgák, de a combok distalis csúcsuk kivételével feketék. A potroh 3. és 4. hátlemezének elülső szegélyén 1—1 fehéresszürke harántsáv húzódik, amelyek az oldalszegélyt nem érik el. 6—8 mm.

Közép- és Dél-Európából, valamint Közép-Ázsiából ismeretes. Magyarország síkvidégein általánosan elterjedt, de magasabb hegységeinkből még nem került elő (IV—X.) (= *hyalinata* PANZER, 1798)

hortulana (ROSSI, 1790)

7. nem: *Herina* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

Kicsi, 2—5,5 mm nagyságú, fekete torú és potrohú foltoslegyek (52. ábra). Fejük mindig feltűnően magasabb, mint amilyen hosszú, pofájuk keskeny, magassága legfeljebb egynegyede a szem verticalis átmérőjének, szemük megnyúlt ovális alakú, a homlok keskeny, jóval hosszabb, mint amilyen széles. 3. csápizük szalagszerű, legalább kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles, de legtöbbször még hosszabb, felülső szegélye nem vájt, végső része lekerekített vagy dorsalis csúcsban végződik. Csápsörtéjük csak mikroszkopikusan szőrös.

51. ábra. A: *Herina frondescens* LINNÉ, B: *H. scutellaris* ROBINEAU-DESVOIDY, C: *H. oscillans* MEIGEN és D: *H. tristis* MEIGEN szárnya (Eredeti)

Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak közül az elülső pár nagyon csenevész. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 1—2 dorsocentralis, 0—1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 1—3 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. Ha csak 1 supraalarisuk van, akkor a szárny 2 harántere közti távolság nagyobb, mint a hátulsó harántér hossza. Az r_{4+5} sugár- és a középer utolsó szakaszai párhuzamosan futnak ki a szegélyérhez.

A holarktikus elterjedésű nemnek 20 faja ismeretes, ebből 15 a Palaearktikumban él. Magyarországon 8 faja fordul elő, de még 2 faj előkerülése várható. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (2) Szárnyán 4, az elülső, illetve hátulsó szegélyén párosával összeolvadó barna harántsáv húzódik, a szárnycsúcs átlátszó (51. ábra: A). Fekete, de homloka, arcpajzsa, csápja sárga, a lábak feketésbarnák, de a tövi lábfejek sárgák. A szem szegélye ezüstfehén hamvas. A torhát és a potroh fényes, a tor oldallemezei gyéren szürkén hamvasak. A szárnypikkely és a billér krétafehér. 3—4 mm.

Az egész Palaearktikumban elterjedt. Hazánkban a sík- és hegyvidékeken egyaránt megtalálható, elsősorban nyirkos réteken, ligeterdőkben (IV–VIII.)

frondescens (LINNÉ, 1758)

- 2 (1) Szárnyukon széles, a szárnyszegélyeken összeolvadó harántsávok soha sincsenek, a szárny barna rajzlati elemei jóval gyérebbek, s lényegében a haránterekre, a szárny szegélyére és a subapicalis foltra szorítkozik.
- 3 (4) Lábai és pajzsocskája (utóbbinak legalább a csúcsi vége) vörösses-sárga. Fekete, a tora hamvas, de a fej vörösses-sárga, kivéve a fekete pontszemháromszöget, a nyakszirt felső részét, a szívókát és a tapogatókat. A szem szegélye ezüstszerűen hamvas. A szárny barna rajzolata erősen redukált, olyan, mint az 51. ábra: B. Praescutellaris sörtepárja igen erős, jóval erősebb, mint a hátulsó pár dorsocentralisok. 4—5 mm.

Ritka dél-európai faj. Hazánkból csak a Dunántúlról (Zamárdi, Balatonszemes, Simontornya, Pécs) ismeretes (VI–IX.)

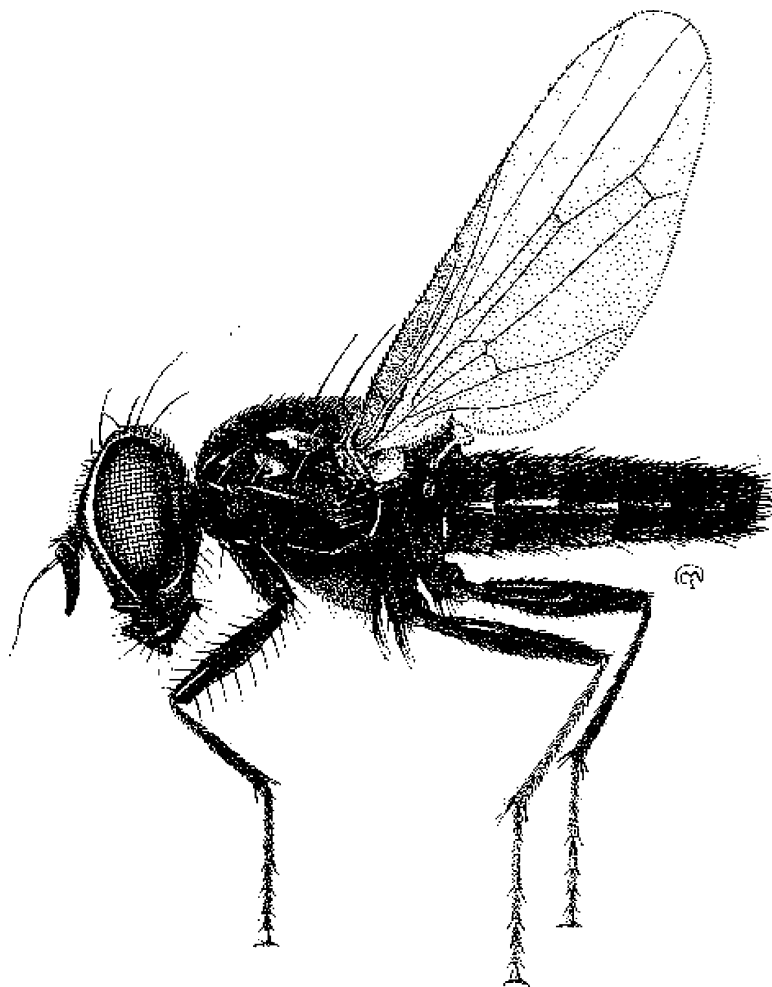
scutellaris ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

- 4 (3) Lábai feketék, de a lábfejek többé-kevésbé vörösses-sárgák, pajzsocskájuk teljesen fekete.
- 5 (10) Arcpajzsuk fekete, legtöbbször fényes is.
- 6 (7) Homloksávja bársonyfekete, a 3. csápíz szalagszerű, mintegy háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, noha csúcsi vége elkeskenyedik, mégsem csúcsban kihúzott (43. ábra: E). Fekete, de az 1. és 2. csápíz és a 3. keskeny tövi része, valamint a lábfejek barnássárgák. Szárnyrajzolata olyan, mint a *H. palustris* MEIGEN.-é. 3—4 mm.

Elszórta Európa számos országából és Egyiptomból ismeretes. Magyarországon ritka, eddig mindössze Budapestről, Dobogókőről, a Kőszegi-hegységből, a Mecsekéből, Jószaforról és a Zempléni-hegységből került elő (VI–VIII.)

paludum (FALLÉN, 1820)

- 7 (6) Homloksávja legalább részben vörössárga, a 3. csápíz nem olyan hosszú, legfeljebb két és félszer olyan hosszú, mint amilyen széles, de legtöbbször még rövidebb (43. ábra: J).
- 8 (9) Csápja a szem verticalis tengelyének közepe alatt ered, ezért arcpajzsa rövid (43. ábra: J). A 3. csápíz vége szélesen lekerekített. Szárnya keskeny, subapicalis foltja nagy (51. ábra: C). Fekete. 2—3,5 mm.

52. ábra. *Herina palustris* MEIGEN ♂ (Eredeti)

Közép- és Dél-Európában, valamint Észak-Afrikában otthonos. Hazánk-ból eddig csak Zamárdiból, Ócsáról, Peszérrel és Ágasegyházáról került elő. Elsősorban száraz homokos helyeken gyűjthető (V—VII., IX.)

oscillans (MEIGEN, 1826)

- 9 (8) Csápja a szem verticalis tengelyének közepe felett ered, arcpajzsa azért feltűnően hosszabb, mint az előző fajé. 3. csápízének vége dorsalisán éles csúcsban végződik (43. ábra: D). Szárnya nem feltűnően keskeny, subapicalis foltja kicsi és halvány (52. ábra). Fekete. 3—4 mm.

Egész Európában elterjedt. Domb-, de különösen síkvidégeinken gyakori, magasabb hegysegeinkből még nem került elő. Hazánkban a nem leggyakoribb faja (IV—VIII.)

palustris (MEIGEN, 1826)

10 (5) Arcpajzsuk vörössárga.

11 (12) Potroha 3. és 4. (♂), illetve 3—5. (♀) hátlemezőnek elülső szegélyén széles szürke harántsáv húzódik. Tora sűrűn világosszürkén hamvas, erről a nem összes többi fajtától azonnal megkülönböztethető amellett, hogy a nem legnagyobb faja is. Feje sárga, széles szemkörüli ezüstszerű hamvassággal. Potroha a szürke harántsávoktól eltekintve fényes barnásfekete. Lábai feketék, de a lábfejek vörössárgák. Szárnyrajzolata mint az 51. ábra: D. 5—5,5 mm.

Cirkummediterrán fajnak tűnik. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása nem kizárt.

[tristis (MEIGEN, 1826)]

12 (11) Potrohuk fényes fekete, szürke harántsávok nincsenek rajta. Toruk jóllehet gyéren hamvas, de fényes fekete alapszíne uralkodik.

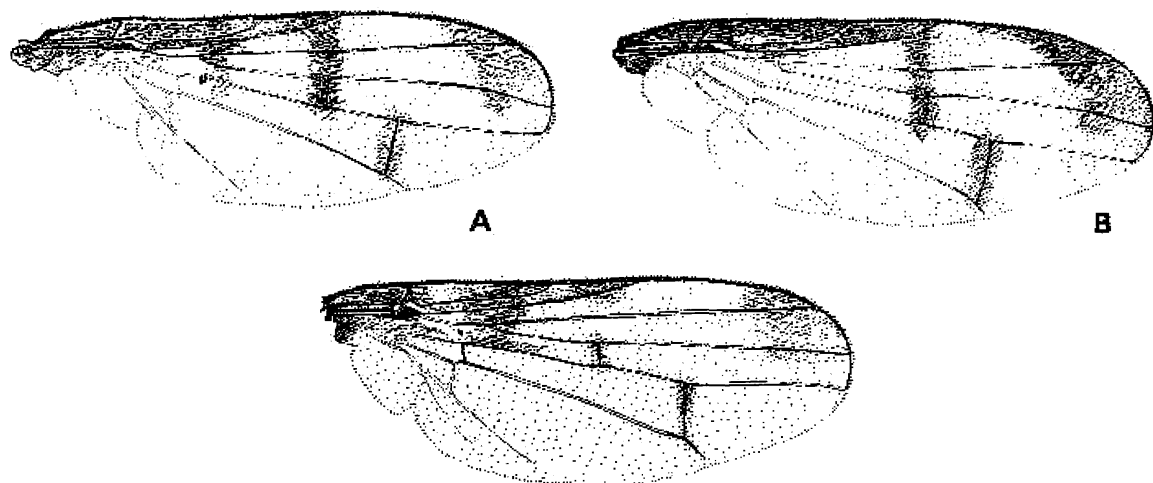
13 (16) Elülső haránterük barna sávja egészen a szegélyéig húzódik (53. ábra: A—B).

14 (15) Szárnyának szárnytő előtti harántsávja van, s a subapicalis barna foltja nem tapad a szegélyérhez, hanem alsó része mint egy harántsáv maradéka nyúlik le (53. ábra: A). 3. csápízének vége csúcsban kihúzott, egyszínű vörössárga. 4—4,5 mm.

Dél- és Nyugat-Európából ismeretes. Faunaterületünkéről eddig csak Noviból került elő (VII.)

[lugubris (MEIGEN, 1826)]

15 (14) Szárnyának nincs szárnytő előtti harántsávja, a subapicalis barna folt hozzátapad a szegélyérhez, nincs lenyúló alsó része (53. ábra: B). 3. csápíze nem keskenyedik el, csúcsa szélesen lekerékített, töve és alulsó része kivételével feketésbarna. 3,5—4,5 mm.

53. ábra. A: *Herina lugubris* MEIGEN, B: *H. germinationis* ROSSI és C: *H. parva* LOEW szárnya (Eredeti)

Európai faj. Faunaterületünkről csak a Mecsek hegységből (Pécs, Sikonda), Jászberényből, Aranyosgyárdányból és Szaloncáról ismerjük (VI–VII., IX.)

germinationis (ROSSI, 1790)

- 16 (13) Elülső haránterük barna sávja nem nyúlik fel a szegélyéig (53. ábra: C).
- 17 (18) Szárnyán szárnytő előtti harántsáv húzódik, a subapicalis barna folt nagy. 3. csápíze párhuzamos szegélyű, csúcsa szélesen lekerekített. Hímjének hypopygiuma, mint a 43. ábra: G. 3–3,5 mm.

Egyetlen hím példány alapján írták le Kalocsáról. Azóta előkerült még Badacsonyból és Erdélyből is (R.-Vadului)

pseudoluctuosa HENNIG, 1939

- 18 (17) Szárnyán nincs szárnytő előtti harántsáv, subapicalis barna foltja kicsi (53. ábra: C). 3. csápíze a csúcsa felé elkeskenyedik. Hímjének hypopygiuma, mint a 43. ábra: H. 3–4 mm.

Dél- és Közép-Európában honos. Magyarországról eddig csak Pécsről és Kalocsáról került elő (VI.)

parva (LOEW, 1864)

8. nem: *Cephalia* MEIGEN, 1826

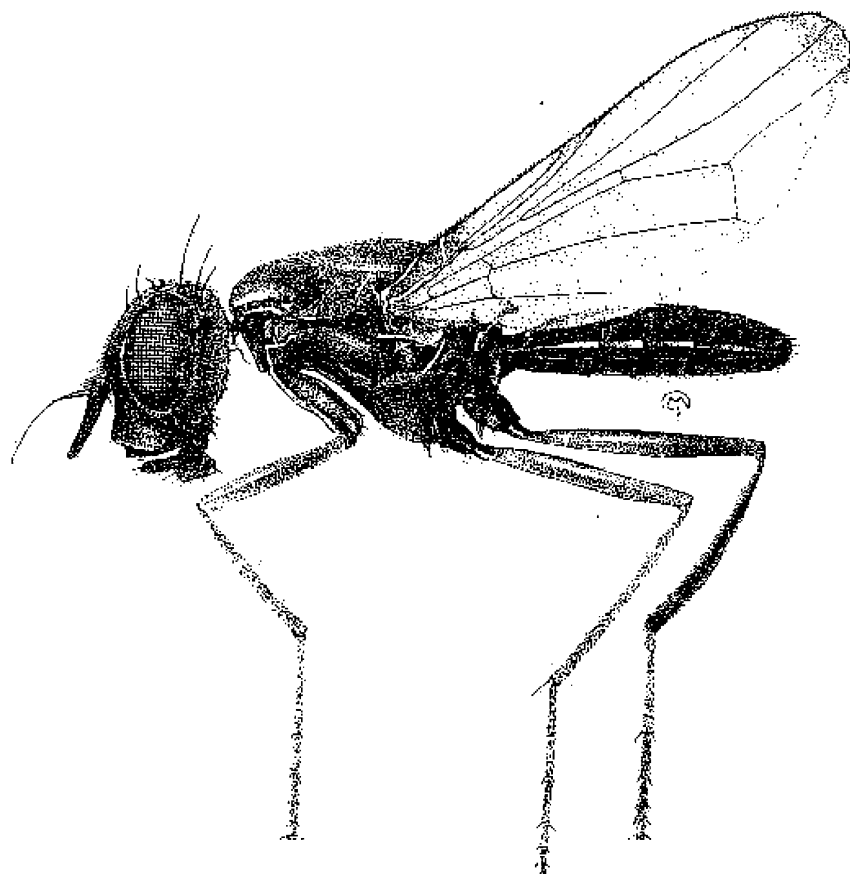
Rozsdabarna színű, fekete potrohú, hangyaképu legyek, amelyeknek nincsenek propleuralis sörtei és fejük verticalis irányban igen erősen megnyúlt (54. ábra). E két belyegben egyedülállóak a családon belül, s ugyanakkor sem humeralis, postalaris, sem dorsocentralis sörteik nincsenek. Arcuk nagyon domború, arcélük éles. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, mely utóbbiak közül az elülsők csak fele olyan hosszúak, mint a hátulsók. 3. csápízüik erősen megnyúlt, négyszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Csápsörtéjük csupasz, illetve csak mikroszkópiusan szőrös. Torsörtézetük: 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 0 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A scutellaris sörte párok közül a lateralis pár nagyon gyenge. Szárnyuk r_1 sugárerének csak distalis fele sörtezett, a két harántér közötti távolság legalább kétszer olyan hosszú, mint a hátulsó harántér hossza. r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakasza párhuzamosan fut ki a szárnycsúcsához.

A nemnek mindössze 2 faja ismeretes. Az egyik, az alábbi, amely nálunk is előfordul, a másik csak Észak-Szibériából és Alaszkából került elő. Életmódjuk, fejlődésmenetük ismeretlen.

- — Feje és tora rozsdavörös, illetve rozsdabarna, a potroha fekete. Torán 2 hosszanti fekete sáv húzódik. Tora, potroha, csípői és 3. csápíze különböző mértékben szürkésfehéren hamvas. A lábak rozsdabarnák, de különösen a középső és hátulsó lábak, valamint az elülső lábak lábfejeze különböző kiterjedtségben feketék. Szárnya átlátszó (54. ábra), de szárnyjegye, valamint egy nagyobb csúcsfolt és egy kisebb folt az r_{2+3} sugárér betorkollási helyénél, továbbá az utóbbiakat összekötő szegélyér menti keskeny csík sötétbarna. E rajzolat a nőstényeken erős, a hímeken igen halvány, de azért felismerhető. 9–10 mm (54. ábra).

Ritka holarktikus faj. Pontos elterjedését még nem ismerjük. Európában eddig csak közép-európai lelőhelyeiről tudunk s a Nearktikumból is csak Arizonából és Új-Mexikóból említik. Eddigi hazai lelőhelyei: Budapest, Órszentmiklós, Monor, Fertő-tó partja és Pécs (VI—VII.)

rufipes MEIGEN, 1826

54. ábra. *Cephalaria rufipes* MEIGEN ♂ (Eredeti)

9. nem: *Scioptera* KIRBY, 1817

Fényes fekete legyek, amelyeknek r_1 sugárerük csupasz, supraalaris és mesopleuralis sörtéik nincsenek és 2 sternopleuralis sörtéjük van (56. ábra). Fejük valamivel magasabb, mint amilyen hosszú, szemük verticalis ellipszis alakú, a 2 pár orbitalis sörtéjük csenevész, alig hosszabbak, mint a homlok szőrei, de azért erősségük alapján mindig jól megkülönböztethetők, kb. olyan hosszúak, mint a postverticalis sörték. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 egyforma erős notopleuralis, 2 postalaris, 1 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1—(2) propleuralis és 2 sternopleuralis sörte figyelhető meg. A mesopleuron dúsan és finoman szőrös, a fehér szőröcskék a sötét alapú lemezre rásimulnak. Szárnyuk átlátszó, mindössze a szárnyjegy és egy csúcsi folt barna, az r_{4+5} sugárerük és a középerük végső szakaszai a szárny csúcsa felé összetartók.

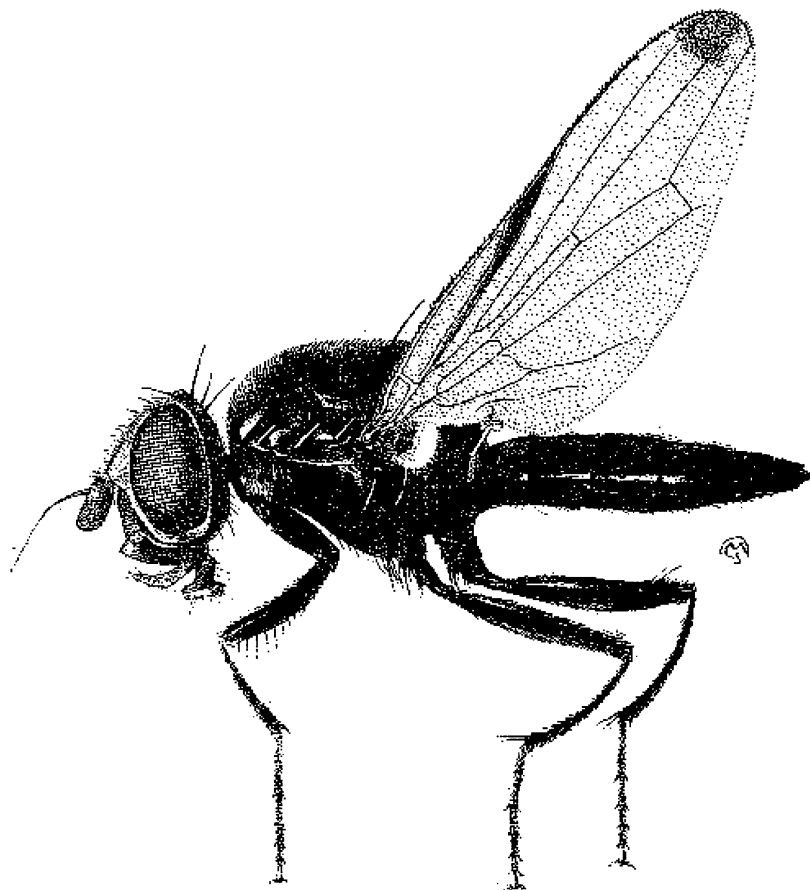
A nem 3 faja közül 1 holarktikus elterjedésű — ez hazánkban is él —, 1 csak Mandzsúriából ismeretes, 1 pedig a Nearktikumban honos.

— — Teste fényes fekete, kékes csillogású. Homloka, arcpajzsa, pofája, csápja vörössárga. Elülső szemszegőlye ezüstösen hamvas. 3. csáp-

íze elliptikus alakú, csápsörtéje csupasz, illetve mikroszkopikusan szőrös. Lábai barnásfeketék, de az ízületek és a lábtőizék világosabbak, vörössesárgák. A billérje sárga, a szárnypikkelyc krétafehér. Potrohát gyéren felálló szőrök borítják. 5—6 mm (56. ábra).

Az imágók nedvességkedvelők, álló- és folyóvizek mentén, réteken, nyirkos erdőkben gyűjthetők. Lárvája szaprofág: lótrágyában, jól trágyázott kerti földben él, de megtalálták rothadó nárciszgumókban, dísznövények gyökerében. Jól-lehet lárvájáról, kártételéről több közlemény jelent meg, lárváját, fejlődésmenetét eddig még senki sem írta le. Hazánk sík- és dombvidékein egyaránt él, de az előbbi helyeken jóval gyakoribb (V—VII.)

vibrans (LINNÉ, 1758)

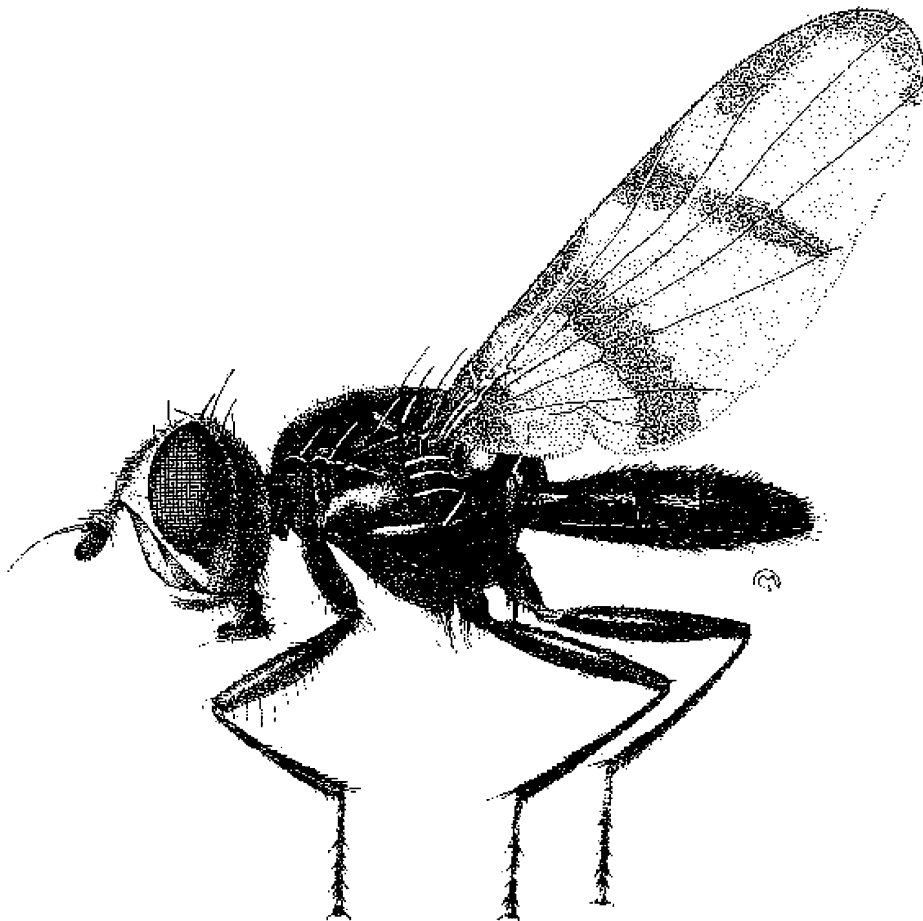

55. ábra. *Seioptera vibrans* LINNÉ ♂ (Eredeti)

10. nem: *Systata* LOEW, 1868

Kicsi, 3,5—5,5 mm nagyságú, fekete, sávós szárnyú legyek, amelyeknek igen éles, kiemelkedő arcélük, mély csápgödreik, erősen hullámos lefutású r_{2+3} sugárerük és 1 pár supraalaris sörtéjük van (56. ábra). Fejük kb. olyan hosszú, mint amilyen magas, homlokuk feltűnően, legalább másfélszer olyan hosszú, mint amilyen széles, pofájuk szélessége a szem verticalis átmérőjének legfeljebb egyharmadát éri el. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak erőssége változó, de legtöbbször mind a 2 pár egyforma hosszú és erős. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 2—3 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 3—4 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A mindig csak a harántvarrat mögött sorakozó dorsocentralis

sörtepárok számát nehéz pontosan megadni, mert a 2—3 erős sörte között vagy előtt még több hosszú sörteszerű szőr is ered, ezek száma a két oldalon változó. Hasonlóképpen a mesopleuralis sörték között is vannak még hosszú szőrök. Szárnyuk r_1 sugárerének csak a distalis fele sörtézett, r_{2+3} sugárerük erősen hullámos lefutású (56. ábra), a két harántér közötti távolság akkora (*S. obliqua* LOEW, 1868) vagy mindössze csak egyharmada a hátulsó harántér hosszának, az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai párhuzamosan futnak ki a szárny csúcsához. A nőstények 2. potrohhátlemezén kétoldalt 1—1 elálló szőrpamat ered.

56. ábra. *Systata rivularis* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

A nemnek 2 palacarktikus faja ismeretes, melyek közül az egyik nálunk is honos, a másik (*obliqua* LOEW) Görögország számos pontjáról került elő.

- — Fekete, de homloka, arcpajzsa, pofája és csápjai vörössesárgák, homlokszegélyei vörösbarnák, a szem szegélye ezüstsürkén hamvas. A 3. csápíz ellipszis alakú, csúcsi vége elsötétedő, csápsörtéje nagyon finoman szőrös. Torhátán 1 középső vékonyabb és 2 szélesebb oldalsó ezüstszürke hosszanti sáv húzódik; a pro- és sternopleuron is hasonlóképpen hamvas. Lábai sötét barnásfeketék. Szárnyát barna harántsávok díszítik (56. ábra). Potroha gyengén fénylő. 3,5 — 5,5 mm.

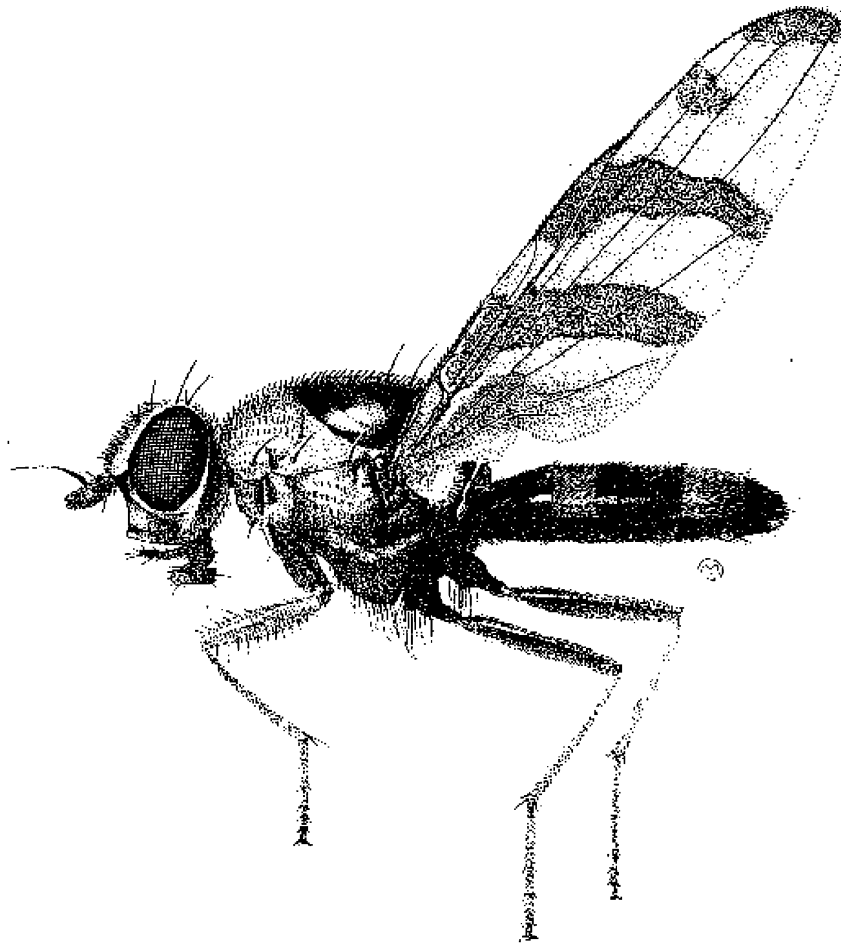
Közép-Európa számos pontjáról előkerült, de 1-1 előfordulási adatunk van Norvégiából és Szicíliából is. Faunaterületünkről csak Erdélyből (Boksán-

hánya, Nagyenyed) és a Bánságból (Szászka, Stájerlak) ismerjük. Életmódja és fejlődésmenete teljesen ismeretlen (IV—VI.)

[*rivularis* (FABRICIUS, 1805)]

11. nem: *Myennis* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

3—5 mm nagyságú, harántsávós szárnyú legyek, melyekre jellemző hogy csápgödreik, arcélük nincs, vagyis arcpajzsuk lapos s szárnyuk caudo-ventralis szöglete csúcsban messze kihúzott (57. ábra). Fejsörtézetük: post-

57. ábra. *Myennis octopunctata* COQUEBERT ♂ (Eredeti)

verticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörte pár, melyek utóbbiak gyengén fejlettek, különösen az elülső pár csenevész. A lapos arcpajzson a praclabrum felett határozott keresztbarázda húzódik. A csáp rövid, a 3. íze elliptikus alakú. Torsörtézet: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris (legtöbbször nehezen ismerhető fel), 2 postalaris, 2 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörte pár; 1 propleuralis, 2—4 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A középhát, valamint a meso- és sternopleuron szőrös. A szárny ék alakú, azaz a tövi része jóval szélesebb, mint a csúcsi vége; r_1 sugárerüknek csak distalis fele sörtezett, az r_{4+5} és a középerük végső szakaszai összetartók, végsejtjüknek caudoventralis csúcske erősen kihúzott, a két harántér nagyon közel áll egymáshoz, a köztük levő távolság legfeljebb olyan hosszú, mint a hátulsó harántér hosszának a fele; harántsávok díszítik (57. ábra).

A Palaearktikumban honos nemnek 5 faja ismeretes, melyek közül Európában csak 1 fordul elő, ez hazánkban is él.

- — Teste sűrűn szürkén hamvas. Valamennyi sörtéjének és szőrének töve 1—1 barna pontból ered. Középhátán a harántvarrat előtt 2 barna hosszanti sáv húzódik, amelyek a harántvarrat mögött levő 1—1 nagy kerek, fényes fekete, részben hamvas foltba torkollik. A pajzsocska fényes fekete, részben hamvas. Szárnyának (57. ábra) arany-sárga harántsávjai sötétbarnán szegettek. A lábak vöröses-sárgák, de a combok feketék, szürkén hamvasak. A potroh 1. hátlemeze, a 2. oldalai, a 3. hátulsó szegélye, az egész 4. és a hímeken az 5. hátulsó szegélye, valamint a nőtények egész postabdomene barna, a potroh többi része ezüstszürkén hamvas. 3—5 mm.

Lárváját fakéreg alatt találták. Imágóit fatörzsekről, földön heverő kidőlt korhadó fákról, nedves és száraz réteken gyűjtötték, sőt fénycsapdából is előkerült. Északi részétől eltekintve, az egész Palaearktikumban előfordul. Hazai lelőhelyei: Bugac, Dömsöd: Apaj-puszta, Kalocsa, Gyón, Hódmezővásárhely, Bátorliget, Zamárdi, Fácánkert (V—VIII.) (= *fasciata* FABRICIUS, 1805)

octopunctata (COQUEBERT, 1798)

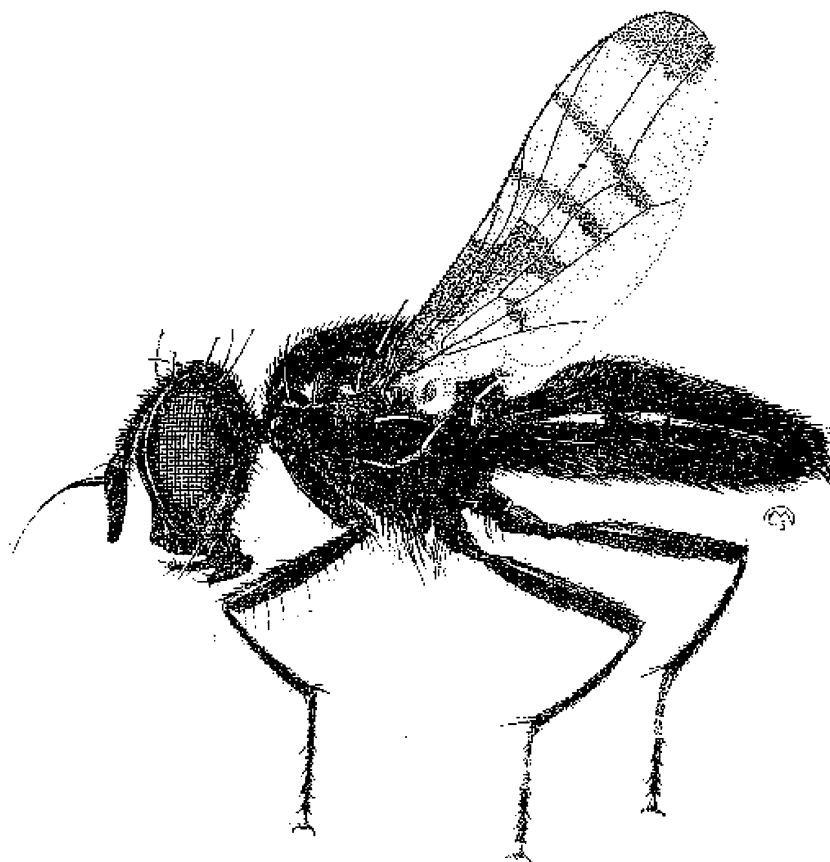
50. család: PLATYSTOMATIDAE — LAPOSFEJŰ LEGYEK

2—11 mm nagyságú, sötét színű, tarka szárnyú legyek (58. és 60. ábrák). Jellemző rájuk, hogy szegélyerük nem szakad meg, illetve nem vékonyodik el az r_1 sugárér betorkollásánál vagy az előtt, de mindig jól kivehetően megszakad a vállér betorkollása mögött, alsó orbitalis sörtéik, vibrissáik és a láb-szárazakon háti pracapicalis sörtéik nincsenek, r_1 és r_{4+5} sugárerük sörtézett.

Fejük olyan széles vagy valamivel szélesebb, mint a toruk, mindig magasabb, mint amilyen hosszú. Pontszemlemezük kicsi, a fejtető szögleténél helyezkedik el, homlokuk mindig finoman szőrös. Rövid csápjaik többé-kevésbé mély csápgödrökben ülnek. A 3. csápíz hossza változó, a csápsörte majdnem csupasz vagy csak nagyon finoman pelyhes. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 1—2 orbitalis sörtepár. Az ocellaris és postverticalis sörték nagyon rövidek, nemegyszer egészen csenevészek. Toruk mindig hosszabb, mint amilyen széles. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorsocentralis, 0—1 praescutellaris és 2—3 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis és 0—1 pteropleuralis sörte; sternopleuralis sörtéik nincsenek. Vaskos lábaik körülbelül egyforma erősségűek. Szárnyuk szegélyere csak a vállér betorkollása mögött szakad meg vagy vékonyodik el, az r_1 sugárerük sűrűn, az r_{4+5} sugárerük ritkán sörtézett. Végsejtjük megnyúlt, caudoventralis szöglete soha sincs csücsökben kihúzva. A végsőér, ha elvékonyodva is, de eléri a szárny hátulsó szegélyét. A hím potrohán kívülről csak az 5. pracabdominalis szelvény látható, mert az egész postabdomen az 5. potrohszelvényben van elrejtve. Az aedeagus szokatlanul hosszú, nyugalmi állapotban felesavart, sörték vagy szőrök nem erednek róla, végén ovális vagy orsó alakú duzzanat van, amelyből 2 rövidebb-hosszabb fonál ered. A nőtények potrohának 1—6. szelvénye normálisan fejlett, a 7. szelvény hát- és haslemeze összeolvadva alkotja a többnyire megnyúlt tojócsőhüvelyt, míg az utána következő 3 szelvény egységes tojócsővé alakult.

Életmódjuk eddig nagyon kevésbé ismert. Imágóik részben bokros, cserjés helyeken, részben réteken élnek. Nemegy fajukat fák kicsurgó nedvéről gyűjtötték. De eredményesen gyűjthetők talajcsapdázással és Malaise csapdával, sőt erjedő anyagokkal való csalétkézéssel. Lárvaik általában korhadékevők, amennyiben bomló, korhadó anyagokkal táplálkoznak, de valószínű, hogy egyes fajaik alkalmaslag vagy éppen rendszeresen élő növényeket is megtámadnak.

A mintegy 1000 fajt számláló család fajainak zöme a palaeotropikus területen otthonos. A Palaearktikumban valamivel több mint 50 fajuk él. Magyarországról eddig 2 nemének 7 fajtát és 1 változatát ismerjük, de még 1 faj és további 3 változat előfordulása várható.

58. ábra. *Rivellia syngenesiae* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

A nemek határozókulcsa

- 1 (2) A 3. csápíz 3—5-ször olyan hosszú, mint amilyen széles. 2 pár scutellaris sörtéjük van. Átlátszó szárnyukat barna sávok, ritkán egy csúcsfolt díszíti. A potroh orsó alakú, töve és csúcsa felé egyaránt elkeskenyedek, közepe táján a legszélesebb. 2—3,5 mm nagyságú, fényes, fekete, legtöbbször fémes csillogású legyek (58. ábra)

1. nem: *Rivellia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

- 2 (1) A 3. csápízük körülbelül olyan hosszú vagy csak valamivel hosszabb, mint amilyen széles. 3 pár scutellaris sörtéjük van. Barna szárnyukat áttetsző világos foltok rácsszerűen áttörik. A potroh tojás alakú, töve közelében a legszélesebb. A *P. pubescens* LOEW faj kivételével 4 mm-nél nagyobb, szürkén molyhos fajok (60. ábra)

2. nem: *Platystoma* MEIGEN, 1803

1. nem: *Rivellia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

Fejük magasabb, mint amilyen hosszú. Az 1,5—2-szer olyan hosszú, mint amilyen széles, párhuzamos szegélyű homlokuk szőrös. A hosszant ovális csáp-gödreik elérik a szájpereget. A 3. csápíz 3—5-ször olyan hosszú, mint amilyen széles. A nyakszirt többé-kevésbé vájt, a tarkó nem párnás. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak közül a hátulsó pár mindig jóval gyengébb, mint az elülső pár. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorsocentralis, 2 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis sörte. Praescutellaris és pteropleuralis sörtéik nincsenek. A pajzsocska finoman szőrös. Átlátszó szárnyukat barna sávok, esetleg foltok díszítik. Orsó alakú potrohuk kissé ráncolt.

A nemnek eddig több mint 100 fajtát írták le, ezek zöme a palaeotropikus régióban él. A mintegy 15 palaearktikus fajukból mindössze 1 fordul elő Európában, amely hazánkban is honos. Életmódjukat nem ismerjük.

- — Fényes fekete légy, zöldes fémfényű csillogással. Feje fekete, a száj és a szemek szegélye fehéres, a homlok fénytelen, a csáp és a tapogató barna, a szívóka fekete. A lábak feketék, de legalább a hátulsó lábak, de gyakran a középső lábak lábtőize is barnássárga. Az átlátszó szárnyon 1 nagy csúcsfolt, majd emögött a harántereken keresztül 3 barna harántsáv húzódik, illetve a subbasalis, legrövidebb harántsáv széles szegélyszávon folytatódik (58. ábra). A billér fekete. 2—3,5 mm.

Az Ibériai- és Balkán-félsziget kivételével egész Európából közölték. Hazánk síkvidékein elsősorban vízenyős helyeken általánosan elterjedt, dombvidékeinkről már alig van adatunk, magas hegyeinkből, mindössze a Bükk hegységből ismeretes (V—VIII.)

syngenesiae (FABRICIUS, 1781)

2. nem: *Platystoma* MEIGEN, 1803

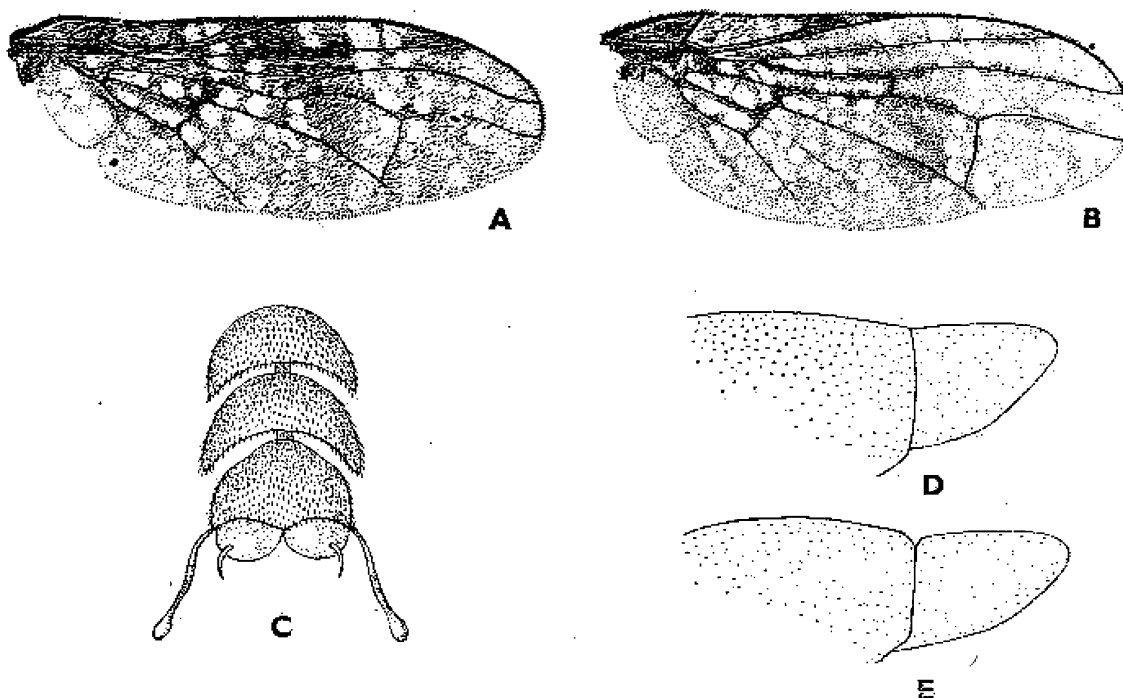
3—11 mm nagyságú, zömök, az igazi legyekhez hasonló, de fehér és barna foltokkal tarkázott szárnyú legyek (60. ábra). Igen jellemző rájuk, hogy sörte kicsi, a postverticalisok egészen csenevőszek, viszont a kifelé hajló külső és a befelé hajló belső verticalisok és az orbitalis sörtepár erős. Az arcpajzs alakulása különböző, így a szájpereget, a csáp-gödröknek az alakulása, az arcpajzs színe, hamvassága fajokra jellemző lehet. A csáp sohasem éri el a szájpereget, eredési helye a szem magasságához viszonyítva különböző. A 3. csápíz csak valamivel hosszabb, mint amilyen széles, a csápsörte csak finoman pelyhes, majdnem csupasz. A pofa magassága változó, a fajokra jellemző. A fejet, a tort és a potrohot legtöbbször szürkés vagy sárgás molyhosszág fedi, fejük hátulsó részének alsó fele párnaszerűen duzzadt, s a felső része egy határozott, ún. nyaki lépcsővel megy át, így ez utóbbi messze előreáll a potroh elülső szegélyétől. A pontszemlemez egészen fent, a fejtetőn ül. Az ocellaris amely egyszer lazábban vagy sűrűbben elhelyezkedő pontokból áll, máskor e pontok összeolvadva, írásjelekhez hasonló rajzolatot hoznak létre. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorsocentralis, 1 praescutellaris, 3 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis és 1 pteropleuralis

sörte; sternopleuralis sörtejük nincs. A lábak erőteljesek, vaskosak. Szárnyukat fehér és barna foltok rácsszerűen áttörik, illetve tarkázzák (59. ábra: A—B, 61. ábra: A—D). A billér színe változó. A potroh 3—5. hátlemezeinek hossza különböző, ezek hosszának aránya, különösen a hímeken jó faji bélyegül szolgál.

Életmódjukra vonatkozóan nagyon elszórt adataink vannak. Imágóik legtöbbször ritkás erdők, erdőszegélyek bokrain találhatók, jóval ritkábban száraz réteken. Lomha, nehézkesen repülő, melegkedvelő legyek. Általában közvetlenül a talaj felszíne felett vagy éppen a talajon tartózkodnak. Ez lehet az oka annak, hogy csapdázással nagyobb mennyiségű anyagra tehetünk szert, mint hálózással. Amennyire ismeretes, májusban párosodnak, petéiket a talaj felszíne alá vagy földön heverő korhadó fák kérge alá helyezik el. Lárvaik ragadozók. Legtöbb fajuk egynemzedékes és az állatok imágó alakban telelnek át.

A *Platystoma*-fajok csak a Palaearktikumban terjedtek el. Nagyfokú változékonyságuk és rossz repülőképességük miatt igen hajlamosak alfajok képzésére. Több mint 30 fajuk ismeretes, de még fele ennyi fajalatti taxonjukat is leírták, legtöbbször önálló fajokként. Mivel a fajok több mint 80%-ából nagyon kis anyag áll rendelkezésre, a valid fajok számát mai ismeretünk szerint nem lehet pontosan megállapítani. Magyarországról eddig 6 faja és 1 változata ismeretes, de még 1 faj és további 3 változat előkerülése várható.

- 1 (2) 2 supra- és 2 postalaris sörteje van. A pajzsocska felülete legalább a szegélyén finoman szőrös. Feje sárga, illetve barnássárga; a csáp-gödör alsó részén 1 fényes fekete folt, a csápok töve és a szem között 1 barna, fénytelen folt terül el. A homlokrés szőrös (60. ábra). A postverticalis sörtek igen csenevésznek. A csáp első 2 íze sárga, a 3. barnásfekete, de erősen szürkén hamvas. A tor és a potroh fekete, de az előbbi sárgásszürkén, az utóbbi ezüstszürkén molyhos. A váll-dudor és a pajzsocska szegélye sárga. A lábak feketék, de a lábfejek kisebb-nagyobb mértékben sárgásak, vörössárgák, a hátulsó lábtőízek mindig, de legtöbbször a középső lábaké is ilyen színű

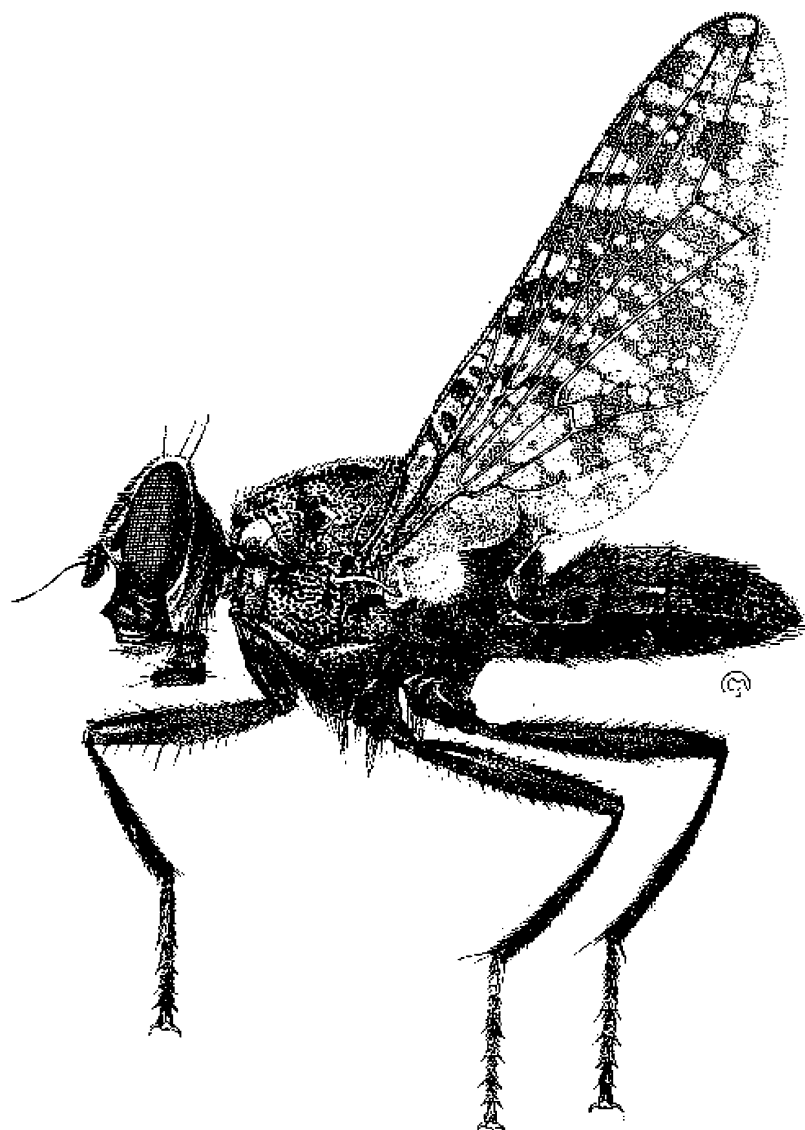

59. ábra. A: *Platystoma seminationis* FABRICIUS és B: *P. seminationis frauenfeldi* NOWICKI szárnya — C: *Platystoma seminationis valachiae* HENDEL elülső lábának utolsó lábfejeze — D: *Platystoma plantationis* RONDANI és E: *P. pubescens* LOEW torhátának és pajzsocskájának háti profilvonala (Eredeti)

A szárny rajzolata, mint a 60. ábrán. A billér sárgától vörössárgáig változó. 5—10 mm (60. ábra).

Észak- és Északnyugat-Európa kivételével szórványosan egész Európában előfordul, de ismeretes Közép-Ázsiából és Kisázsából is. Hazánk síkvidékein általánosan elterjedt, 300 m-nél magasabban fekvő helyekről még nem került elő. Lárvája bomló anyagokban fejlődik. Imágói erősen illó, bomló, erjedő anyagokkal csalogathatók, így hús-, faeces-, gyümölcs-csapdákból gyakran előkerült. Egy-nemzedékű faj. A hazai *Platystoma*-fajok közül legkésőbb, május közepétől kezd repülni (V–VII.) (= *umbrarum* MEIGEN, 1826)

lugubre ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

60. ábra. *Platystoma lugubre* ROBINEAU-DESVOIDY ♂ (Eredeti)

- 2 (1) Csak 1 supra- és 2 postalaris sörtéjük van. A pajzsocska csupasz, arról csak a 3 pár scutellaris söрте ered.
- 3 (4) Az összes lábfejíz fekete, legfeljebb a lábtőízek igen keskeny tövi része sárgászvörös. Lábaival együtt fekete, mindössze a pofa és a szájsperem, az utóbbi közepétől és oldalszegélyétől eltekintve, rozsdá-

barna. A torpikkely csak valamivel hosszabb, mint a szárnypikkely. A hím potrohának 5. hátlemeze hosszú, jóval hosszabb, mint a 3. és 4. együttes hossza. A hím elülső lábán az utolsó lábfejíz hátoldalán kívül, vagy kívül és belül 1—1 hosszú végsőre ered (59. ábra: C). A szárny rajzolata igen változó (59. ábra: A—B). 4,5—7 mm.

Angliától Nyugat-Ázsiáig elterjedt faj, amelynek több alakját önálló f. j. ként írták le, majd később alfajokként tárgyalják. Mivel az egyes alfajok között átmeneti alakok is előfordulnak, az alábbiakban csak mint változatokat ismertetjük. A törzsalak Magyarországon mind a sík-, mind a dombvidéken általánosan elterjedt, sőt elszórtan magasabb hegységeinkben is előfordul (V—VII.)

seminationis (FABRICIUS, 1775)

V á l t o z a t a i :

- a (d) Elsősorban a középső, de a hátsó lábak combjainak hátulsó-belső oldalán hosszabb sárga szőrök erednek. A szegélyalatti sejt sárga, legfeljebb a tövén van 1—2 barna folt.
- b (c) A hím (a nőstény ismeretlen) elülső lábán az utolsó lábfejíz külső oldaláról nem erednek hosszú, lapított végű sörték. A szárny hátulsó harántere vonalában világos, kevés nagy hyalin foltokból álló sáv húzódik, amelyet előtte és mögötte 1—1 barna sáv keretez. A Szovjetunió európai részének déli részén fordul elő, hazánkból még nem került elő. Kisebb méretű: 5,5—7 mm [angustipenne LOEW, 1854]
- c (b) A hím elülső lábán az utolsó lábfejíz külső oldaláról belül és kívül 1—1 hosszú, lapított végű sörté ered (59. ábra: C). Szárnyuk hátulsó haránterének vonalában nincs világos, barna sávokkal keretezett csíkja. — A Balkán-félszigeten és Kisázsiaiban fordul elő, a Kárpát-medencéből Stájerlakról került elő. Nagyobb méretű: 8,5—10 mm [valachiae HENDL, 1913]
- d (a) A középső és hátsó lábak combjainak [hátulsó-belső oldalán csak rövid fekete szőrök erednek.
- e (f) A hátsó harántéren keresztül húzódó világos sáv előtt és mögött 1—1 fehér foltokkal át nem tört, egyszínű sötét barna sáv fut le. A fehér sávban is csak a hátsó harántér fölött van 2—3 nagyobb folt (59. ábra: B). — Dél-európai alak, hazánkból nem ismeretes, de Erdély több helyéről előkerült, sőt megtalálták a Hernád felső folyása mentén is [frauenfeldi NOWICKI, 1867]
- f (e) A hátsó harántéren átfutó világos sávot keretező mindkét barna sávban fehér foltok vannak, és a fehér sávban is számos folt van.
- g (h) A hím elülső lábán az utolsó lábfejíz külső oldaláról 2 hosszú, lapított végű sörté ered. A nőstény potrohának 3—5. hátlemeze egyenletesen, sűrűn, szürkén molyhos. Délkelet-európai alak. Hazánkból eddig Budapestről, Simontornyáról, Szekszárdról és Kispéséről ismerjük. A Kárpát-medencéből elszórtan több helyről előkerült (Gombaszög, Pelsőc, Szilice, Losonc, Vöröstorony, Stájerlak, Szászka, Mehádia) (VI—VII.) [biseta LOEW, 1868]
- h (g) A hím elülső lábán az utolsó lábfejíze külső oldaláról legfeljebb 1, külső, hosszú, végén lapított sörté ered. A nőstény potrohának 4., de különösen 3. hátlemézén a molyhosság nagyon redukált, úgyhogy különösen az utóbbi hátleméz csaknem fényes fekete. — Nálunk a leggyakoribb forma

forma typica

- 4 (3) A lábfejízek részben vagy uralkodóan sárgászörös színűek.

- 5 (6) A lábak vörössárgák, az állat egyébként többé-kevésbé fényes fekete. A molyhosság a toron alárendelt, míg a potrohon teljesen hiányzik, az utóbbi fényes fekete, sűrű, hosszú, finom szőrökkel borított. Szárnyrajzolatára jellemző a szegélyér mentén futó széles sötétbarna sáv, amely a végén lehajlik a hátulsó harántérre. 5,5—6,5 mm.

Pontusi faj: a Szovjetunió európai részének déli részén és Kisázsiaiban honos. Magyarországról eddig még nem került elő

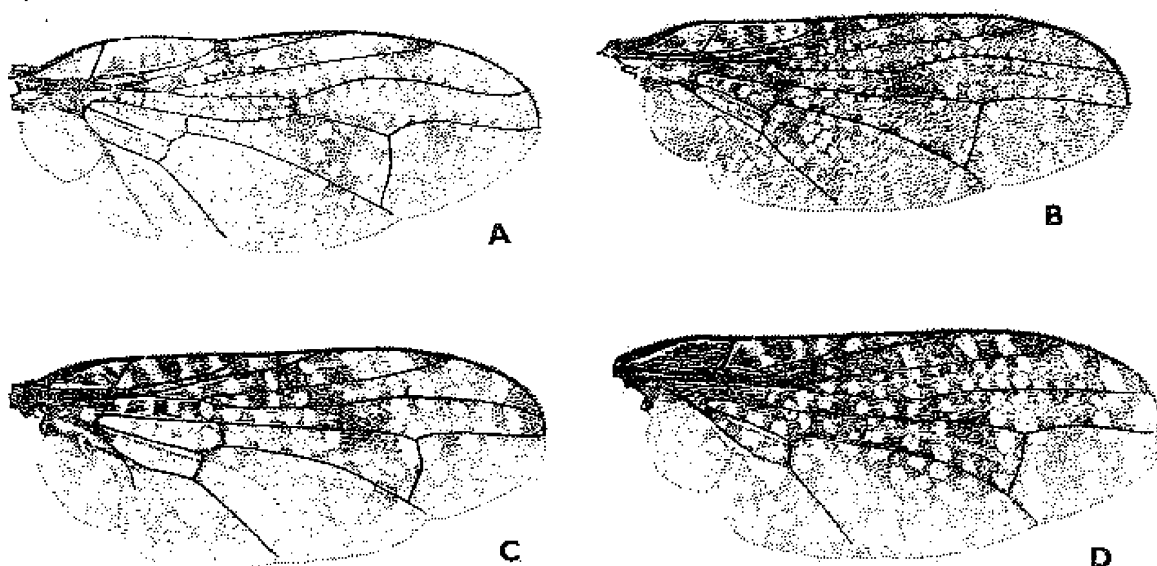
[*rufipes* MEIGEN, 1826]

- 6 (5) A combok és a lábszárak teljesen feketék, legfeljebb a térdek egy kicsit világosabbak.
- 7 (10) A torpikkely feltűnően hosszú, a szárnypikkely hosszának legalább a 2-szeresénél hosszabb. A billér feje vörössárga.
- 8 (9) A tapogató csúcsi vége világos vörösbarna, ezüstszürkén hamvas. Az arcpajzs felső része szürkén hamvas, amelyből az arcélen egy széles, tompavégű sáv húzódik a szájperemig. Nagyobb faj, ha kisebb, akkor a fenti bélyegek alapján ismerhető fel. Szárnyrajzolata, mint a 61. ábra: A. 8—11 mm.

Dél-európai faj, amely Franciaországtól Észak-Olaszországon, Ausztrián, Magyarország déli részén, Jugoszlávián át a Déli-Kárpátokig terjedt el. Magyarországon eddig csak Badacsonyból került elő, de a Déli-Kárpátok több helyéről (Orsova, Mehádia, Herkulesfürdő, Szászkabánya) ismeretes (VI—VIII.)

regularium LOEW, 1859

- 9 (8) A tapogató csúcsi vége fekete, ezüstszürkén hamvas. Az arcpajzs szürkén hamvas felső részéből az arcélen csak egy nagyon keskeny, vonalszerű hamvas csík húzódik a szájperemhez. Kisebb faj. Szárnyrajzolata, mint a 61. ábra: B, az előző fajhoz nagyon hasonló, a kettő között állandó rajzolati különbség nincs. 5—7,5 mm.

61. ábra. A: *Platystoma regularium* LOEW, B: *P. gemmationis* RONDANI, C: *P. plantationis* RONDANI és D: *P. pubescens* LOEW szárnya (Eredeti)

Dél-európai faj, amely Spanyolországtól Romániáig általánosan elterjedt, de észak felé benyomul Ausztria és Magyarország déli területeire is. Hazai lelőhelyei: Budapest, Sarkad, Szeged, Harkányfürdő, Mecsek hegység, Pécs, Tolna, Őcsény (Gemenci-erdő) (V—VI.)

gemmaionis (RONDANI, 1869)

- 10 (7) A torpikkely nem feltűnően hosszú, legfeljebb 2-szer olyan hosszú, mint a szárnypikkely hossza. A billér feje sötét, barnásfekete, hamvas.
- 11 (12) Nagyobb faj. A torhát egészen lapos, a torhát és a pajzsocska nem különül el élesen egymástól (59. ábra: D). A pofa keskeny, magassága a szem verticalis átmérőjének egyhatede. A szájszem nem hamvas, legtöbbször fényes. A potroh molyhosszája kifejezett. A szárny r_{4+5} sugárereinek és középerének végső szakaszai összetartók (61. ábra: C). 6—6,5 mm.

Dél-európai faj. Hazánk síkvidékeiről eddig Budapestről, Főtről, Pomázról, Csévharasztról, Bugacról, Tompáról és Tihanyból került elő (VI—VII.)

plantationis (RONDANI, 1869)

- 12 (11) Kisebb faj, a nem legkisebb hazai képviselője. A torhát domború, a középhát és a pajzsocska élesen elkülönül egymástól (59. ábra: E). A pofa szélesebb, magassága a szem verticalis átmérőjének egy-negyede. A szájszem hamvas, vagy legalább az arcél vonalában egy keskeny hamvas vonal húzódik a szájszemhez. A potroh molyhosszája nagyon redukált, különösen a nőstényeken, úgyhogy a potroh hátlemezei legtöbbször egyszínűek, fényesek. A szárny r_{4+5} sugárereinek és a középerének a végső szakaszai párhuzamosak (61. ábra: D). 4,5 mm.

Fő elterjedési területe a Kárpát-medence, de van 1—1 adatunk Alsó-Ausztriából, Észak-Olaszországból, Romániából és Rodosz szigetéről. A Kárpát-medencében éri el elterjedésének északi határát. Magyarország sík-, domb- és hegyvidékének számos helyéről ismeretes (IV—IX.)

pubescens LOEW, 1845